

USAID
DIN PARTEA POPORULUI
AMERICAN

RAPORT

privind monitorizarea utilizării extinse a sistemului de videoconferință

În cadrul Judecătoriilor model-pilot
Bălți, Edineț și Ungheni

Chișinău, 2023

CUPRINS:

ACRONIME	6
INTRODUCERE	7
SUMAR EXECUTIV	10
I. BUNELE PRACTICI EUROPENE PRIVIND UTILIZAREA VIDEOCONFERINȚEI ÎN INSTANȚELE DE JUDECATĂ	14
A. Considerații generale	14
B. Aspectele practice privind utilizarea videoconferinței în instanțele de judecată în statele europene	18
1. Platformele de videoconferință utilizate în țările europene	18
2. Asigurarea dreptului la participarea efectivă în ședință de judecată	19
3. Consimțământul subiecților procedurali pentru utilizarea videoconferinței	20
4. Verificarea identității persoanei care participă la ședință prin videoconferință	21
5. Circuitul de documente în cadrul ședinței prin videoconferință	22
6. Asigurarea comunicării confidențiale cu avocatul	22
7. Asigurarea dreptului la un interpret	24
8. Publicitatea ședinței	25
9. Provocările și limitările utilizării videoconferinței în alte state	25
II. METODOLOGIA MONITORIZĂRII UTILIZĂRII EXTINSE A VIDEOCONFERINȚEI ÎN CADRUL JUDECĂTORIILOR MODEL-PILOT	29
III. CADRUL TEHNIC DE FUNCȚIONARE A SISTEMULUI DE VIDEOCONFERINȚĂ	32
A. Descrierea componentelor sistemului de videoconferință	35
1. Serverul de videoconferință	35
2. Descrierea clientului sistemului de videoconferință în sala de ședințe a unei instanțe judecătorești	35
3. Descrierea clientului sistemului de videoconferință într-o instituție penitenciară	35
4. Descrierea clientului sistemului de videoconferință utilizat de către participanți externi	36
5. Cerințele pentru canalele de comunicare	36
B. Structura setului de videoconferință din sala de ședințe	36
C. Arhitectura sistemului de videoconferință	38

IV. PARTICULARITĂȚILE PROCEDURALE ȘI TEHNICE PRIVIND UTILIZAREA EXTINSĂ A VIDEOCONFERINȚEI	42
A. Date statistice generale	43
B. Cauze civile, de contencios administrativ și în materia insolvabilității	43
1. Date statistice	43
2. Considerații generale și decizia instanței de judecată de a desfășura ședința de judecată prin videoconferință. Scopul legitim al acesteia	46
3. Asigurarea dreptului la un proces echitabil	50
4. Alte considerații de ordin procedural și organizatoric	54
5. Considerații de ordin tehnic privind examinarea prin videoconferință a cauzelor în materie civilă	57
C. Cauze penale, contravenționale și în materia judecătorului de instrucție	59
1. Date statistice	59
2. Considerații generale și decizia instanței de judecată de a desfășura ședința de judecată prin videoconferință. Scopul legitim al acesteia	60
3. Asigurarea dreptului la un proces echitabil	63
4. Alte considerații de ordin procedural și organizatoric	68
5. Considerații de ordin tehnic privind examinarea prin videoconferință a cauzelor în materie penală și contravențională și în materia judecătorului de instrucție	69
V. ANALIZA SOLUȚIILOR PROPUSE DE EXTINDERE A UTILIZĂRII VIDEOCONFERINȚEI ÎN ȘEDINȚE DE JUDECATĂ	70
SCENARIUL 1. Asigurarea tuturor sălilor de ședințe din instanțele judecătorești cu echipamente de videoconferință	73
SCENARIUL 2. Suplinirea cu 20% a stocului de echipamente de videoconferință	81
VI. CONCLUZII	90
VII. RECOMANDĂRI	96
ANEXE	99
ANEXA 1. Chestionar pentru judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni referitor la testarea, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a utilizării extinse a aplicației de videoconferință	100
ANEXA 2. Chestionar pentru avocați referitor la testarea, în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a utilizării extinse a aplicației de videoconferință	104
ANEXA 3. Listă de verificare pentru monitorizarea în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a ședințelor de judecată în care a fost utilizată aplicația de videoconferință	108
ANEXA 4. Lista echipamentelor pentru un set de sistem de videoconferință (sală de videoconferință)	109

ANEXA 5. Lista echipamentelor pentru un set de înregistrare audio și întocmire a proceselor-verbale SRS Femida	111
ANEXA 6. Date statistice privind utilizarea sistemului de videoconferință în instanțele judecătorești din RM	113
ANEXA 7. Date statistice privind utilizarea sistemului de videoconferință în instanțele judecătorești din RM per tip de cauze	114
ANEXA 8. Lista penitenciarelor raportată la circumscripția instanțelor de judecată elaborată de ANP	115

Lista de figuri:

Figura 1. Diagrama structurală a sistemului de videoconferință	34
Figura 2. Schema de interacțiune a sistemului de înregistrare și întocmire a proceselor-verbale SRS Femida cu sistemul de videoconferință în sala de ședințe	37
Figura 3. Schema de funcționare a serverului de videoconferință a sistemului TrueConf	39
Figura 4. Pagina web pentru accesarea serverului de videoconferință	39
Figura 5. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie civilă în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți (%)	44
Figura 6. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie civilă în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț (%)	45
Figura 7. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie civilă în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni (%)	45
Figura 8. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie penală în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți (%)	58
Figura 9. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie penală în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț (%)	59
Figura 10. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie penală în perioada de testare în cadrul Judecătoriei Ungheni (%)	59
Figura 11. Numărul total al ședințelor de judecată desfășurate cu utilizarea sistemului de videoconferință	71
Figura 12. Tendința utilizării sistemului de videoconferință la nivel național în anul 2022 în comparație cu anul 2020	71

Lista de tabele:

Tabelul 1. Sisteme de videoconferință utilizate în diferite state	19
Tabelul 2. Lista instanțelor judecătorești dotate cu echipamente de videoconferință	33
Tabelul 3. Cerințele tehnice pentru instalarea sistemului de videoconferință TrueConf	40
Tabelul 4. Estimarea numărului și costului seturilor suplimentare de echipament de videoconferință pentru toate sălile de ședințe	73
Tabelul 5. Estimarea costului licențelor suplimentare TrueConf raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe	74
Tabelul 6. Estimarea costului licențelor Zoom raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe	76
Tabelul 7. Estimarea costului licențelor Google Meet raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe	77
Tabelul 8. Estimarea costului licențelor Webex raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe	78
Tabelul 9. Estimarea costului licențelor Microsoft Teams raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe	79
Tabelul 10. Estimarea numărului și costului seturilor suplimentare de echipament de videoconferință pentru + 20% din numărul sălilor de ședințe	81
Tabelul 11. Estimarea costului licențelor suplimentare TrueConf raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe	82
Tabelul 12. Estimarea costului licențelor Zoom raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe	84
Tabelul 13. Estimarea costului licențelor Google Meet raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe	85
Tabelul 14. Estimarea costului licențelor Webex raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe	86
Tabelul 15. Estimarea costului licențelor Microsoft Teams raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe	87

ACRONIME

AAIJ	Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești
ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
ASP	Agenția Servicii Publice
CA	Codul administrativ al RM
CC	Codul contravențional al RM
CE	Codul de executare al RM
CEDO	Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CEPEJ	Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
CPC	Codul de procedură civilă al RM
CP	Codul penal al RM
CPP	Codul de procedură penală al RM
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
CtEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CUPS	Centrul unificat de prestare a serviciilor publice
H.323	Protocolul pentru comunicații
IP-PBX	Sistemul care conectează extensiile telefonice la rețeaua publică de telefonie comutată și oferă comunicații interne
LDAP	Protocolul client / server utilizat pentru a accesa și gestiona informațiile din director (Lightweight Directory Access Protocol)
MCU	Unitatea de comandă multipunct (Multipoint Control Units) - un dispozitiv folosit pentru a conecta conexiunile de videoconferință
ONU	Organizația Națiunilor Unite
PIGD	Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor
PNIJ	Portalul Național al Instanțelor de Judecată
PSTN	Rețeaua de telefonie publică comutată
RM	Republica Moldova
RTSP	Protocolul de control al rețelei destinat pentru utilizarea sisteme de comunicații de control al fluxului serverelor media
SIAS	Soluția informatică de înregistrare audio a ședințelor de judecată
SI e-DJ	Soluția Informatică e-Dosar Judiciar
SIJ	Sistemul informațional judiciar
SIP	Protocolul de inițializare a sesiunii (Session Initiation Protocol)
STISC	Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică
SVC	Arhitectura de videoconferință bazată pe codificarea video scalabilă (Scalable /Video Coding)
TCP	Protocolul de Control al Transmisiei (Transmission Control Protocol) - un protocol folosit de aplicații care au nevoie de confirmare de primire a datelor

INTRODUCERE

Societatea contemporană trece printr-un proces intens de transformare, în care tehnologiile informaționale devin cruciale în toate domeniile. Sistemul judecătoresc și procesele judiciare nu sunt o excepție. Implementarea tehnologiilor informaționale în sistemul judecătoresc are drept scop reducerea costurilor judiciare și de transport și asigurarea accesului mai simplu al justițiabililor la informație judiciară și juridică. Sistemul judecătoresc din Republica Moldova (RM) a excelat pe parcursul anilor 2007-2023 în implementarea tehnologiilor informaționale în activitatea sa, cele mai semnificative progrese fiind înregistrate la capitolul dezvoltării și utilizării Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD), dezvoltării Portalului Național al Instanțelor Judecătorești (PNIJ) și a publicării hotărârilor judecătorești pe PNIJ, implementării sistemului de înregistrare audio a ședințelor de judecată, a sistemului de raportare statistică judiciară electronică și a modulului din PIGD de măsurare a performanței instanțelor judecătorești și a judecătorilor.

Un domeniu distins care a devenit de o actualitate aparte, în special în contextul răspândirii infecției COVID-19 în anii 2019-2021, ține de utilizarea sistemului de videoconferință în ședințele de judecată. Videoconferința este aplicată pentru a facilita audierea subiecților procedurali la distanță, fiind evitate costurile suportate de ei pentru servicii de transport și micșorate termenele de examinare a dosarelor.

Astfel, în calitate de răspuns la instituirea stării de urgență în multe state ca urmare a COVID-19, sistemele judecătorești au creat posibilități pentru participarea online la ședințele de judecată a părților la proces și a avocaților. În context, Consiliul ONU pentru Drepturile Omului, într-o rezoluție adoptată în iulie

2020¹, a îndemnat statele să se asigure ca, pe durata stărilor de urgență, inclusiv a pandemiei COVID-19, instanțele judecătorești să dispună de resursele și capacitatea necesare pentru menținerea funcționalității, transparenței și a integrității lor și să continue activitatea judiciară, asigurând accesul eficient al cetățenilor la justiție cu respectarea dreptului lor la un proces echitabil. La fel, Consiliul ONU a încurajat statele să asigure instanțele judecătorești cu tehnologii informaționale și soluții online inovative care să garanteze accesul la justiție al cetățenilor pe durata stării de urgență, cum ar fi a celei determinate de COVID-19 sau alte situații de criză, și să se asigure că sistemul judecătoresc și alte autorități naționale au capacitatea să elaboreze cadrul normativ procedural corespunzător și să implementeze soluțiile tehnice relevante.

În Republica Moldova sistemul de videoconferință a fost implementat destul de lent până la pandemia COVID-19, legislația fiind axată preponderent pe posibilitatea audierii martorilor prin intermediul videoconferinței² cu fața și vocea distorsionate. În anul 2017, Parlamentul RM a adoptat Legea nr. 163 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, prin care sunt definite categoriile de cauze penale care pot fi examinate prin intermediul videoconferinței. În anul 2018, prin Legea nr. 17 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, Parlamentul RM a adoptat o serie de modificări și la CPC prin care sunt reglementate categoriile de participanți la proces în cauze în materie civilă care pot participa la ședințele de judecată prin intermediul videoconferinței.

Reieșind din noile prevederi legislative, dar și din intenția de a începe utilizarea sistemului de videoconferință în cauze penale, prin Hotărârea CSM nr. 322/164 din data de 3 iulie 2018, s-a stabilit desemnarea Judecătorilor Orhei și Cahul, a Curții de Apel Chișinău, a Curții de Apel Cahul și a Curții Supreme de Justiție în calitate de instanțe-pilot, pentru testarea sistemului de videoconferință în cadrul examinării chestiunilor prevăzute la art. 469, 473¹ și 473² CPP¹. În rezultatul pilotării, prin Hotărârea CSM nr. 108/6 din 26 martie 2019, s-a dispus extinderea utilizării aplicației de videoconferință în cazurile prevăzute de art. 469, 473¹, 473² CPP, la nivelul întregului sistem judecătoresc.

Pentru a asigura utilizarea corectă și eficientă a sistemului de videoconferință în toate instanțele judecătorești, Ministerul Justiției, prin Ordinul nr. 189 din 17 iulie 2019, și CSM, prin Hotărârea nr. 301/18 din 30 iulie 2019, au adoptat Regulamentul cu privire la desfășurarea ședințelor de judecată cu utilizarea aplicației de teleconferință în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare, care reglementează modul de administrare și utilizare a aplicației de videoconferință, de desfășurare a ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței și de evidență statistică a unor astfel de ședințe de judecată. Toate aceste reglementări se referă în exclusivitate la ședințele de judecată desfășurate pentru examinarea chestiunilor prevăzute de art. 469, 473¹, 473² CPP și doar dacă implică comunicarea prin intermediul videoconferinței.

În lipsa unui cadru detaliat de reglementare și a practicilor de utilizare a sistemului de videoconferință în cauze civile, și reieșind din necesitatea de a asigura implementarea prevederilor CPC specificate supra, Proiectul USAID „Instanțe Judecătorești Model” s-a adresat către CSM cu solicitarea privind dispunerea testării sistemului de videoconferință în cauze civile. Prin Hotărârea CSM nr. 239/19 din 23 noiembrie, CSM a dispus testarea extinderii utilizării sistemului de videoconferință în cadrul Judecătorilor

¹ Rezoluția 44/9 (16 iulie 2020) privind Independența și imparțialitatea instanțelor judecătorești, a juraților și a avocaților, <https://undocs.org/en/A/HRC/RES/44/9>, alin. 17-18.

² CPP utilizează noțiunea de „teleconferință”, pe când CPC – cea de „videoconferință”. Întrucât se are în vedere același procedeu de telecomunicație, în scopul uniformității, în textul Raportului se va utiliza noțiunea de „videoconferință”.

³ Art. 469 CPP se referă la chestiunile care urmează să fie soluționate de către instanța de judecată la executarea pedepsei, art. 473¹ CPP reglementează modalitatea de soluționare a plângerii împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate, iar art. 473² CPP – modalitatea de soluționare a plângerii împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care afectează grav drepturile condamnatului sau ale prevenitului.

model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț, pentru un număr mai mare de categorii de participanți în cauzele civile, inclusiv cauzele de contencios administrativ și de insolvență în perioada 1 decembrie 2022 - 31 mai 2023.

Prezentul Raport are drept scop să descrie principalele constatări legate de procesul de utilizare extinsă a sistemului de videoconferință în cauze în materie civilă și penală, fiind formulate o serie de recomandări privind extinderea utilizării videoconferinței la nivel național, precum și estimate costurile aferente unei astfel de extinderi. Raportul, de asemenea, include o serie de bune practici europene privind utilizarea sistemului de videoconferință care ar putea fi preluate de autoritățile naționale în vederea asigurării utilizării extinse a videoconferinței cu respectarea dreptului justițiabililor la un proces echitabil.

SUMAR EXECUTIV

Prezentul Raport este o continuare și desfășurare firească a recomandărilor incluse în Studiul de fezabilitate privind extinderea utilizării aplicației de videoconferință în sectorul justiției, elaborat de Programul USAID pentru Justiție Transparentă în 2020. În perioada de după publicarea acestui Studiu, instanțele judecătorești au fost dotate cu echipamente suplimentare de videoconferință, au fost operate anumite modificări legislative ce țin de desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință și, în acest context, în procesul de înlăptuire a justiției s-au statornicit anumite practici de tratare a chestiunilor de ordin procedural și tehnic.

Aceste circumstanțe au determinat testarea, în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, a utilizării videoconferinței pentru un număr mai mare de categorii de participanți la proces în cauzele civile, inclusiv în cauzele de contencios administrativ și de insolabilitate. Această testare a fost dispusă prin Hotărârea CSM nr. 239/19 din 23 noiembrie 2022, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, rezultatele testării fiind prezentate și analizate în prezentul Raport, în vederea evaluării oportunității și posibilităților de utilizare extinsă a videoconferinței la nivel național. Astfel, Raportul este structurat în șapte capitole și include o serie de constatări și recomandări care rezultă din procesul de testare a utilizării extinse a sistemului de videoconferință în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț.

Raportul prezintă un scurt istoric al evoluției reglementărilor privind videoconferința în unele state europene, inclusiv în contextul pandemiei COVID-19. La fel, sunt analizate bunele practici europene privind utilizarea videoconferinței în instanțele judecătorești în privința mai multor aspecte, cum ar fi: platformele de videoconferință utilizate, asigurarea dreptului de participare efectivă în ședința de judecată, consimțământul participanților la proces de a fi audiați prin videoconferință, verificarea identității acestora de la distanță, circuitul actelor în ședințe desfășurate prin videoconferință, asigurarea

comunicării confidențiale între avocați și participanții la proces prin videoconferință, asigurarea dreptului la interpret, precum și provocările întâmpinate.

În contextul monitorizării utilizării extinse a videoconferinței în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, au fost colectate și analizate date statistice privind utilizarea sistemului de videoconferință în cele trei judecătoria în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023 comparativ cu 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022. Totodată, au fost aplicate și procesate chestionare completate de 10 judecători din judecătoriile model-pilot și 10 avocați referitor la aspectele de ordin procedural și tehnic, dar și listele de verificare pentru monitorizarea a 16 ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință, atât în materie civilă, cât și cea penală în cadrul judecătoriilor model-pilot.

În perioada de testare a utilizării extinse a sistemului de videoconferință în cadrul Judecătoriilor model-pilot Ungheni, Bălți și Edineț (1 decembrie 2022 – 31 mai 2023), conform datelor extrase din PIGD, a fost atestată o creștere a utilizării sistemului de videoconferință cu **17,9%** în comparație cu 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022. Rezultatele utilizării extinse a sistemului de videoconferință au relevat, în mare parte, faptul că desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință pune în sarcina instanțelor judecătorești respectarea unui șir de condiții procedurale ce se circumscriu conceptului de proces echitabil, cum ar fi, de exemplu, localizarea subiecților procedurali și verificarea identității acestora, semnarea actelor de procedură, circuitul actelor în ședințe și poziția instanțelor ierarhic superioare privind desfășurarea ședințelor în lumina dreptului la un proces echitabil, etc. Rezultatele monitorizării utilizării extinse a aplicației de videoconferință în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț denotă că **ședințele de judecată în cauze în materie civilă pot fi desfășurate prin videoconferință nu doar în ipotezele prevăzute de art. 154 alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC⁴**, în măsura în care nu sunt încălcate principiile dreptului procesual civil și toți subiecții procedurali au consimțit ca desfășurarea ședinței să aibă loc prin videoconferință. Din considerentul balanței delicate care există între conceptul de scop legitim și dreptul de apărare, cât și al mizei foarte mari pe care o are procesul penal pentru inculpat, **în materie penală nu s-a conturat o concluzie certă că ședințele de judecată pot fi desfășurate prin videoconferință și în afara ipotezelor prevăzute de art. 32 alin. (2) și 110 alin. (5) CPP⁵**. Participanții la proces **extrem de rar au formulat obiecții împotriva desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință**, cu toate că calitatea conexiunii și a sunetului făcea uneori ca participarea pleneră a lor în ședințe să nu fie posibilă.

Atât în cauze în materie civilă, cât și cea penală, s-a atestat caracterul oportun al audierii prin videoconferință a **participanților la proces și a martorilor localizați la o distanță mare de sediul judecătoriei** (inclusiv din cauza aflării într-o instituție penitenciară sau peste hotarele RM), din **raționamente de sănătate publică, securitate fizică și psihică a participanților la proces și a martorilor**, precum și **gestionare eficientă a timpului de muncă a instanței de judecată**.

Analiza cadrului legislativ a arătat că, în măsura în care nu există dispoziții legale prohibitive și nu sunt încălcate principiile dreptului procesual civil, participanții la proces și martorii care întâmpină dificultăți de a se prezenta fizic în ședință, **pot fi audiați și în alte locații decât cele expres stipulate de art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1¹) CPC** (de exemplu, la domiciliu sau la

⁴ Art. 154 CPC reglementează drepturile și obligațiile expertului, art. 213 CPC – explicațiile participanților la proces, art. 216 CPC – procedura de audiere a martorului, iar art. 278³ CPC – examinarea cererilor privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie.

⁵ Art. 32 CPP reglementează locul judecării materialelor și cauzelor penale, iar art. 110 CPP – modalitățile speciale de audiere a martorului și protecția lui.

locul de muncă), dacă și-au manifestat acordul în acest sens, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim. Participanții la proces pot fi audiați din orice locații dacă dispun de condițiile tehnice necesare pentru participare la ședința de judecată. Conform prevederilor art. 469, 473¹ și 473² CPP, subiecții procedurali în cauzele în materie penală audiați prin videoconferință sunt localizați doar în instituții penitenciare. Totuși, rezultatele testării extinse a aplicației de videoconferință în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni au relevat că uneori, la examinarea cauzelor penale în fond prin videoconferință au **fost audiați inculpați (deținuți în penitenciare, precum și de la domiciliul acestora), martori (deținuți în penitenciare, precum și de la domiciliul acestora, inclusiv peste hotarele RM) și părți vătămate (de la domiciliul acestora, inclusiv peste hotarele RM).**

Principalele metode de identificare a subiecților procedurali în cauze în materie civilă au ținut de **transmiterea în timp real spre verificare a unei copii a actelor lor de identitate sau a legitimațiilor de serviciu pe adresa electronică de serviciu a greșierului sau a judecătorului.** A doua metodă a fost ca respectivii subiecți procedurali să **arate în timp real instanței actele lor de identitate sau legitimațiile de serviciu pe ecranul unde se desfășoară ședința.** Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze în materie civilă, și avocații chestionați, care au participat în ședințele date, au notat că a doua metodă a fost cea mai frecvent utilizată și că nu s-au atestat dificultăți în această privință.

Modalitatea optimă de realizare a circuitului actelor în ședințe de judecată prin videoconferință este **remiterea acestora participanților la proces și instanței de judecată prin poșta electronică,** cu anunțarea unei scurte întreruperi. Asigurarea serviciilor interpretilor poate fi realizată prin prezența și activitatea acestora în sala de ședințe unde se află judecătorul, însă destul de frecvent, calitatea redusă a conexiunii și a sunetului prin videoconferință afectează calitatea traducerii. Dreptul participanților la proces de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în cadrul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință a fost cel mai des realizat prin **anunțarea unei pauze în ședință, participantul la proces și avocatul discutând telefonic sau chiar prin intermediul aplicației TrueConf.** Asigurarea publicității ședințelor de judecată nu este problematică, în condițiile în care **sistemele de videoconferință întotdeauna sunt amplasate în săli de ședințe deschise pentru publicul larg.**

În cauze în materie civilă și penală rezultatele testării utilizării extinse a sistemului de videoconferință au atestat, în câteva cazuri, **calitatea relativ redusă a sunetului în ședința de judecată, dispariția periodică a acestuia și, în unele cazuri, dificultăți de conectare a unor părți la proces.**

Analiza datelor statistice naționale privind desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință relevă o **creștere cu 132% a utilizării sistemului de videoconferință în anul 2022 comparativ cu anul 2020.** Proporțional acestor tendințe de creștere, la nivel național **numărul seturilor de echipament de videoconferință a crescut de la 56 de unități în anul 2020 la 74 de unități în anul 2023, adică cu 31%,** creșterea fiind determinată de procurarea seturilor suplimentare de videoconferință doar pentru Judecătoriile model-pilot Bălți, Ungheni, Edineț și Judecătoria Chișinău în anii 2022 și 2023.

Pornind de la această tendință de creștere a utilizării sistemului de videoconferință în conformitate cu cadrul normativ in vigoare, dar și de la ipoteza unei dinamici de creștere semnificativă în cazul utilizării extinse a sistemului de videoconferință, raportul include o analiză a două posibile scenarii (având ca punct de pornire numărul estimat de sisteme de videoconferință suplimentare necesare) pentru extinderea utilizării videoconferinței și pentru estimarea costurilor aferente, astfel încât autoritățile naționale vor putea determina opțiunea cea mai potrivită pentru sistemul judecătoresc. Fiecare dintre aceste scenarii

ia în considerare dotarea sălilor de ședințe cu echipamente de videoconferință cu: a) procurarea licențelor suplimentare TrueConf; b) procurarea licențelor pentru platforme deschise de comunicare (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Webex); și c) procurarea licențelor pentru sisteme de videoconferință interne securizate altele decât TrueConf.

Reieșind din rezultatele monitorizării utilizării extinse a sistemului de videoconferință în cauze în materie civilă și cea penală în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț, dar și din bunele practici europene, se impune necesitatea **creării unui grup de lucru în cadrul CSM** în vederea:

1. evaluării constatărilor și a scenariilor de extindere a utilizării videoconferinței menționate în prezentul raport;
2. evaluării necesităților de dotare suplimentară a instanțelor judecătorești cu echipamente de videoconferință; și
3. analizei și revizuirii cadrului legislativ aferent desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință.

Utilizarea extinsă a sistemului de videoconferință va determina necesitatea de a procura și instala echipamente de videoconferință suplimentare, de a determina tipul de licențe pentru echipamentele suplimentare achiziționate, dar și de a procura numărul de licențe suficient să asigure utilizarea extinsă a sistemului de videoconferință.

La fel de necesară este **elaborarea de către CSM a unui regulament** care să detalieze cadrul legislativ, în special – aspectele tehnice și procedurale ale utilizării extinse a aplicației de videoconferință, în dependență de localizarea subiecților procedurali audiați de la distanță, asigurând respectarea principiilor de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate.

Elaborarea unui ghid practic formulat într-un limbaj simplu și prietenos și a unor videouri informative adresate justițiabililor, care să descrie într-o manieră detaliată aspectele tehnice și procedurale ale participării în ședința de judecată prin videoconferință, va asigura subiecții procedurali cu informație clară despre modalitatea de accesare a platformei de videoconferință.

Alte măsuri necesare care se impun în condițiile utilizării extinse a sistemului de videoconferință țin de **instruirea periodică a asistenților judiciari și a grefierilor** în domeniul utilizării sistemului de videoconferință, precum și **crearea condițiilor necesare la sediile misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale RM**, dar și **instruirea personalului acestora** în vederea facilitării audierii prin videoconferință a participanților la proces care nu se pot prezenta în ședință din cauza aflării peste hotarele RM.

Asigurarea tuturor instanțelor de judecată și a instituțiilor penitenciare cu personalul tehnic instruit în modul corespunzător în vederea asigurării mentenanței și funcționalității sistemului de videoconferință reprezintă o condiție obligatorie pentru asigurarea desfășurării ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței fără deficiențe tehnice.

I. Bunele practici europene privind utilizarea videoconferinței în instanțele de judecată

A. Considerații generale

Înainte de pandemia COVID-19, legislațiile mai multor țări europene prevedeau posibilitatea desfășurării ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței. Astfel de prevederi existau, de exemplu, în Austria, Belgia, Finlanda, Franța, Germania, Italia, Lituania, Norvegia și Suedia. De regulă, aceste prevederi permiteau audierea martorilor în cauze civile și penale, precum și audierea inculpaților în procese penale prin intermediul videoconferinței, pe când judecătorii, avocații și alți participanți la proces se aflau în sala de ședințe. În același timp, aceste prevederi au fost relativ rar aplicate în practică.

Odată cu răspândirea pandemiei, statele europene au început să aplice și să dezvolte legislația deja existentă, precum și să introducă prevederi noi pentru a permite desfășurarea ședințelor de judecată fără prezența fizică a participanților.

Astfel, legislația **Spaniei**⁶ permitea audierea martorilor și a experților prin mijloace de comunicare la distanță încă din anul 1994. În anul 2003, Legea Spaniei cu privire la sistemul judecătoresc a fost completată cu prevederile referitoare la utilizarea, cu acordul judecătorului, a videoconferinței sau a altor sisteme similare care permit transmiterea simultană a imaginilor și a sunetului, precum și interacțiunea vizuală, auditivă și verbală dintre două sau mai multe persoane care se află în diferite locații, cu condiția că este asigurată posibilitatea părților de a contesta probele și sunt respectate drepturile lor procesuale.

Totodată, aplicarea videoconferinței la orice etapă a procesului era posibilă numai în cauzele penale, pe când în procese civile, acest procedeu tehnic putea fi aplicat doar pentru audierea părților, martorilor, experților sau reprezentanților autorităților de stat numai în cazul existenței circumstanțelor excepționale, cum ar fi boala, imposibilitatea deplasării sau o distanță foarte mare ce trebuie parcursă pentru a se prezenta fizic în ședința de judecată.

După declararea stării de urgență din cauza pandemiei COVID-19, prin Decretul Regal din 28 aprilie 2020⁷, pe întreaga perioadă a stării de urgență și pe parcursul a trei luni după încheierea acesteia, s-a permis desfășurarea tuturor ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței, cu excepția cauzelor penale privind infracțiunile grave. O astfel de aplicare extinsă a videoconferinței în dosarele civile a fost apreciată drept „o soluție foarte bună”, iar majoritatea ședințelor au avut loc fără probleme tehnice majore. În același timp, Consiliul General al Judecătorilor din Spania a emis un ghid practic detaliat care a oferit recomandări practice în vederea desfășurării ședințelor de judecată de la distanță.

În **Germania**, Codul de procedură civilă permitea desfășurarea ședințelor de judecată prin intermediul tehnologiilor de videoconferință începând cu anul 2002. Totodată, acest procedeu tehnic nu a cunoscut o răspândire largă până în anul 2020.

Astfel, în procesele civile, instanța de judecată poate permite părților, reprezentanților și consilierilor acestora, precum și martorilor și experților să participe la ședința de judecată fără prezența lor fizică în sala de ședințe, prin intermediul transmisiunii în timp real a imaginilor și a sunetului⁸. Persoanele care participă la ședința de judecată prin videoconferință se pot afla în orice locație, dacă acest lucru permite desfășurarea neîntreruptă a ședinței și transmisiunea imaginilor și a sunetului. Totodată, judecătorii trebuie să se afle în sala de ședințe, fiind asigurat și accesul fizic al publicului în sală.

În cauzele penale, instanța poate dispune audierea martorului prin videoconferință, dacă participarea fizică a acestuia în ședința de judecată prezintă un risc iminent al survenirii unor urmări grave pentru martor sau dacă acesta nu se poate prezenta în ședință din cauza unei boli sau altor circumstanțe insurmontabile sau din cauza unei distanțe mari, iar audierea lui/ei este necesară în vederea stabilirii adevărului.⁹ La fel, instanța poate dispune audierea prin videoconferință a expertului care se află într-o altă locație, prin transmisiunea imaginilor și a sunetului în sala de ședințe. Însă, audierea prin videoconferință a expertului nu se permite, de exemplu, în cazurile în care audierea acestuia este necesară pentru a decide asupra oportunității internării inculpatului într-o instituție psihiatrică sau plasării acestuia în arest preventiv.¹⁰

⁶ Ședințele prin videoconferință în Spania: noile reguli obligatorii pentru procesele judiciare din cauza Covid-19, <https://www.ibanet.org/article/B5B479D3-228C-49B7-A170-2FD7E6F47FID>.

⁷ Spania: COVID-19, Cele mai importante măsuri în vederea administrării justiției din RDL 16/2020 din 28 aprilie 2020, <https://www.twobirds.com/en/insights/2020/spain/spain-covid-19-main-measures-for-the-administration-of-justice-contained-in-rdl-16-2020-of-april-28>.

⁸ Art. 128a alin. (1) al Codului de procedură civilă al Germaniei.

⁹ Art. 247a, alin. (1) coroborat cu art. 251, alin. (2) al Codului de procedură penală al Germaniei.

¹⁰ Art. 247a, alin. (2) coroborat cu Art. 246a al Codului de procedură penală al Germaniei.

Odată cu răspândirea infecției COVID-19, judecătorii și alți profesioniști din domeniul dreptului au dat dovadă de o anumită reticență față de aplicarea videoconferinței, însă, cu timpul, această reticență a fost depășită. Ca rezultat, pe parcursul anului 2021, în Germania au avut loc aproximativ 50.000 de ședințe de judecată prin videoconferință. Majoritatea acestor ședințe s-au desfășurat în cadrul proceselor civile. Tendința de creștere a numărului de ședințe prin videoconferință s-a păstrat și pe parcursul anului 2022.¹¹

Totodată, aplicarea tot mai răspândită a videoconferinței pentru desfășurarea ședințelor de judecată în timpul pandemiei a fost apreciată pozitiv de către avocați, care au invocat necesitatea operării modificărilor legislative necesare în vederea extinderii ariei de aplicare a videoconferinței în cadrul proceselor penale.¹² Astfel, la sfârșitul anului 2020, Ministerul Federal al Justiției și Protecției Consumatorului al Germaniei a lansat o inițiativă legislativă care ulterior a dus la modificarea Codului de procedură penală al Germaniei prin introducerea Articolului 463e prin care posibilitatea aplicării videoconferinței s-a extins la toate ședințele de judecată ce țin de aspecte legate de executarea pedepsei. Astfel, potrivit noilor prevederi, instanța de judecată poate dispune audierea prin videoconferință a persoanei condamnate atunci când instanța urmează să se pronunțe asupra aspectelor ce țin de ispășirea pedepsei, cu excepția cazurilor în care persoana este condamnată la detențiune pe viață sau dacă s-a dispus internarea persoanei condamnate într-o instituție psihiatrică sau plasarea acesteia în arest preventiv.¹³

În prezent, la desfășurarea ședințelor prin videoconferință în instanțele de judecată din Germania, judecătorul trebuie să fie prezent în sala de ședințe, fiind asigurat accesul publicului în această sală. Totodată, un grup de lucru, compus din reprezentanți ai sistemului judecătoresc german, a înaintat o inițiativă potrivit căreia se propune abolirea necesității aflării fizice a judecătorului în sala de ședințe, imaginile și sunetul fiind transmise într-o sală special amenajată în cadrul instanței de judecată accesibilă publicului.¹⁴

În **Polonia**, posibilitatea desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință a fost introdusă în primăvara anului 2020, ca o soluție temporară în contextul pandemiei COVID-19. Conform noilor reguli, videoconferința putea fi aplicată preponderent în procesele civile și, într-o măsură mai limitată, în procesele penale.¹⁵ Reieșind din experiența, în general, pozitivă a utilizării acestui procedeu tehnic, în luna august a anului 2022, Codul de procedură civilă al Poloniei a fost completat cu o prevedere nouă, aplicabilă din 1 ianuarie 2023,¹⁶ care permite judecătorului de a dispune desfășurarea ședinței de judecată prin mijloace de comunicare la distanță. În asemenea situații, participantul la proces se poate conecta online aflându-se în sediul unei alte instanțe de judecată sau, după caz, într-o instituție penitenciară, dacă acesta este privat de libertate, imaginile și sunetul fiind transmise între aceste două locații.

¹¹ Numărul ședințelor de judecată prin videoconferință este în creștere, <https://www.waz.de/politik/gerichtsver-handlung-videokonferenz-richter-corona-technik-homeoffice-id234983009.html>.

¹² Efectele SARS-CoV-2 asupra procedurii penale în Germania, <https://www.cambridge.org/core/journals/german-law-journal/article/effects-of-sarscov2-on-criminal-procedure-in-germany/ADBED72F66FD7306BD57C975A-CA45A2A>.

¹³ Art. 463e, alin. (1) al Codului de procedură penală al Germaniei.

¹⁴ Digitalizarea procedurii civile în Germania, <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/3bc-3c34a/digitalisation-of-civil-proceedings-in-germany>.

¹⁵ Ședințele online desfășurate zilnic în instanțele de judecată în baza unor măsuri legislative provizorii https://www-prawo-pl.translate.goog/prawnicy-sady/e-rozprawy-w-sadach-brakuje-systemu-i-przepisow,510031.html?_x_tr_sl=de&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en&_x_tr_pto=wapp.

¹⁶ Art. 151 al Codului de procedură civilă al Poloniei (Locul desfășurării ședinței. Desfășurarea ședinței de la distanță), https://sip-lex-pl.translate.goog/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-postepowania-cywilnego-16786199/art-151?_x_tr_sl=de&_x_tr_tl=en&_x_tr_hl=en&_x_tr_pto=wapp&_x_tr_hist=true.

Până la pandemia COVID-19, Codul de procedură civilă al **Norvegiei**, permitea participarea în ședințele de judecată prin videoconferință a părților și a altor participanți la proces cu consimțământul părților sau în situațiile expres prevăzute de lege.¹⁷ Odată cu pandemia au fost introduse măsurile provizorii care au permis desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință, dacă această modalitate este necesară și nu generează dificultăți, părțile având dreptul să se expună asupra oportunității utilizării videoconferinței, înainte ca judecătorul să ia o decizie în acest sens. În cadrul proceselor penale, judecătorul trebuia să evalueze oportunitatea desfășurării ședinței prin videoconferință în fiecare caz în parte, ținând cont de particularitățile dosarului și necesitatea respectării drepturilor inculpatului.

Ulterior, Curtea Supremă de Justiție a Norvegiei a stabilit că ședința de judecată în cadrul căreia se decide asupra aplicării inițiale a arestării preventive nu poate avea loc prin videoconferință. Mai mult decât atât, Curtea Supremă de Justiție a precizat că evitarea riscurilor de răspândire a infecției nu este o justificare suficientă pentru desfășurarea ședinței prin videoconferință, iar instanța de judecată trebuie să justifice o astfel de decizie reieșind din circumstanțele concrete ale cauzei.¹⁸

Ca rezultat al utilizării cu succes a videoconferinței în perioada pandemiei, în vara anului 2022, legiuitorul norvegian a înlocuit soluțiile provizorii descrise mai sus cu modificări introduse în Codul de procedură civilă al Norvegiei, menite să extindă aplicarea videoconferinței în ședințele de judecată. Astfel, potrivit acestor modificări, instanța de judecată poate decide asupra desfășurării ședinței prin videoconferință atunci, când această modalitate este una potrivită și întemeiată. Pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință nu mai este necesar consimțământul ambelor părți, deși opiniile acestora trebuie luate în considerare.

Potrivit lucrărilor pregătitoare aferente adoptării modificărilor legislative sus-menționate, ședința de judecată cu prezență fizică reprezintă regula de bază, iar pentru a decide dacă desfășurarea ședinței prin videoconferință este o soluție potrivită, judecătorul urmează să evalueze dacă această modalitate este o alternativă bună și efektivă, în special din punctul de vedere al cheltuielilor și altor posibile dezavantaje ale participării în persoană, cum ar fi o distanță foarte mare ce trebuie parcursă sau durata scurtă a ședinței de judecată. Astfel, judecătorul trebuie să ia în considerare, printre altele, subiectele ce urmează a fi examinate în cadrul ședinței, opiniile părților privind desfășurarea ședinței de la distanță, precum și complexitatea și obiectul cauzei. De exemplu, dacă participarea fizică în ședința de judecată implică niște cheltuieli mari sau alte dezavantaje considerabile în comparație cu importanța obiectului cauzei pentru părți, de regulă, se va dispune desfășurarea ședinței prin videoconferință.

În același timp, pentru a asigura ca ședințele de judecată prin videoconferință să fie la fel de accesibile publicului larg și presei, ca și cele cu prezență fizică, în iulie 2022, Legea norvegiană cu privire la instanțele de judecată a fost completată cu o nouă prevedere care permite instanței de judecată de a transmite ședințele de judecată online în timp real.¹⁹

Astfel, practica țărilor europene demonstrează că experiențele din perioada pandemiei COVID-19 pot fi valorificate prin crearea unor soluții durabile în vederea extinderii ariei de aplicare a videoconferinței în ședințele de judecată, pentru a spori eficiența proceselor judiciare.

¹⁷ Art. 13-1 al [Codului de procedură civilă al Norvegiei](#).

¹⁸ Eirik Holmøyvik, Benedikte Moltumyr Høgberg, Christoffer Conrad Eriksen, Norvegia: Răspuns legislativ la Covid-19, <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law-occl9/law-occl9-e3>.

¹⁹ Sigurd Holter Torp, Ședințe de judecată digitale, <https://schjodt.com/news/digital-court-hearings>.

B. Aspectele practice privind utilizarea videoconferinței în instanțele de judecată în statele europene

Chiar dacă conceptul de utilizare a sistemelor de videoconferință nu a fost unul nou, starea de urgență declarată în multe state în contextul răspândirii infecției COVID-19 a determinat necesitatea identificării unor soluții alternative mai complexe care să asigure continuitatea activității instanțelor judecătorești și a altor instituții din sectorul justiției, dar și accesul cetățenilor la justiție. Aceste soluții alternative urmau să țină cont de mai multe aspecte practice, cum ar fi platformele de videoconferință utilizate, acordul părților și participanților la proces de a utiliza sistemele de videoconferință, verificarea identității părților sau prezentarea documentelor procesuale în ședința de judecată desfășurată prin intermediul sistemelor de videoconferință. Practica statelor diferă din aceste puncte de vedere, iar informația prezentată mai jos reprezintă o analiză comparativă a acestor și altor aspecte tehnice și procedurale implementate cu succes în alte state.

I. Platformele de videoconferință utilizate în țările europene

Multe state, cum sunt, de exemplu, Croația, Franța, Finlanda, Italia, Suedia, Norvegia, Polonia, Ucraina, dar și Republica Moldova, utilizează sisteme interne complexe de videoconferință cu un înalt nivel de securitate, în special, pentru a asigura comunicarea dintre instituțiile penitenciare și instanțele judecătorești. Utilizarea platformelor deschise prin Internet a devenit, însă, o practică foarte frecventă în unele țări europene, mai ales în timpul pandemiei COVID-19, când necesitatea de a utiliza sisteme de videoconferință a devenit tot mai stringentă, iar judecătorii aveau nevoie de sisteme tot mai simple în utilizare.

Reieșind din aceste noi realități, în Italia a fost modificată legislația în vederea asigurării posibilității de a utiliza, pe lângă platformele securizate puse la dispoziție de Ministerul Justiției, aplicațiile Microsoft Teams sau Skype for Business.²⁰

Instanțele judecătorești din Ucraina, ca și cele din Republica Moldova, dispun de sisteme interne securizate de videoconferință. Cu toate acestea, în Ucraina nu există limitări impuse instanțelor judecătorești privind utilizarea altor programe informaționale disponibile.

În Suedia, pe lângă un sistem specializat instalat în instanțele de judecată, tot mai des se folosește sistemul **WebRTC**²¹, care le permite părților să participe la ședințele de judecată de la domiciliu folosind dispozitivele lor mobile.

²⁰ Sanders A., Videoconferința în Europa înainte, în timpul și după pandemia COVID-19, <https://iacajournal.org/articles/10.36745/ijca.379>.

²¹ Ibid.

Tabelul I.

Sisteme de videoconferință utilizate în diferite state²²

Skype for Business²³	Italia, Elveția, Germania, Finlanda, Marea Britanie
Zoom	Austria, Lituania, Spania, Marea Britanie, Polonia, Elveția
CISCO Webex	Germania, Suedia, Elveția, Spania, Belgia
Microsoft Teams	Albania, Croația, Italia, Polonia, Marea Britanie
Jitsi	Polonia, Elveția
PEXIP VMS	Anglia și Țara Galilor, Irlanda
WebRTC	Suedia
TrueConf	Kazahstan, RM
Polycom	Cehia, România
Athea Meetanywhere	Norvegia
SCOPIA	Polonia
EasyCon	Ucraina

2. Asigurarea dreptului la participarea efectivă în ședință de judecată

Ghidul Comisiei Europene pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare²⁴ conține o serie de recomandări legate de participarea efectivă la ședințele de judecată prin videoconferință. Printre aceste recomandări pot fi menționate următoarele: posibilitatea persoanei de a se familiariza din timp cu platforma de videoconferință utilizată, testarea calității sunetului și a imaginii înainte de începerea ședinței sau la începutul acesteia, monitorizarea continuă de către instanța de judecată a calității sunetului și a imaginii pe întreaga durată a ședinței pentru a minimaliza riscul incidentelor tehnice ce ar putea afecta dreptul persoanei la participarea efectivă, sau întreruperea ședinței până la înlăturarea deficiențelor tehnice, în dependență de natura acestora.

Pentru a asigura dreptul persoanei la participarea efectivă în ședință, Serviciul Instanțelor Judecătorești al **Marii Britanii** a emis un ghid practic formulat într-un limbaj simplu,²⁵ care conține o descriere detaliată a modalității de desfășurare a ședinței de judecată prin videoconferință. Conform acestui ghid, înainte de ziua ședinței, persoana va primi un link cu ajutorul căruia urmează a fi testat echipamentul, conexiunea, calitatea imaginii și a sunetului. În ziua ședinței, persoana care participă online trebuie să se conecteze la ședința de judecată cu 30 de minute înainte de ora începerii ședinței, și să testeze încă o dată conexiunea și echipamentul.

La fel, a fost publicat și un video educativ²⁶ care explică justițabililor, într-un limbaj accesibil, cum se testează echipamentul, cum are loc ședința de judecată prin videoconferință, care sunt cerințele față de comportamentul celor care participă la astfel de ședințe, cum se poate de discutat în condiții de confidențialitate într-o cameră virtuală separată etc.

²² Sanders A., Videoconferința în Europa înainte, în timpul și după pandemia COVID-19, <https://iacajournal.org/articles/10.36745/ijca.379>.

²³ Skype for Business este tot mai rar utilizat în condițiile tendințelor de înlocuire a acestuia cu Microsoft Teams.

²⁴ Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare.

²⁵ <https://www.gov.uk/guidance/hmcts-video-hearings-service-guidance-for-joining-a-hearing>.

²⁶ [VH Participant JUN2021 - YouTube](#).

Colegiul Judiciar din **Marea Britanie**, autoritatea responsabilă pentru instruirea judecătorilor, a elaborat un ghid de bune practici²⁷ adresat judecătorilor, care conține mai multe măsuri ce trebuie întreprinse de către judecător pentru a asigura participarea efectivă la proces a celor care nu sunt prezenți fizic în sala de ședințe. Astfel, se recomandă ca judecătorul din start să explice celor prezenți în spațiul virtual că ei au dreptul în orice moment să-l informeze despre orice dificultăți pe care le întâmpină în comunicare. De asemenea, judecătorul trebuie să menționeze că nu este exclusă întreruperea conexiunii și să explice ce urmează să fie întreprins în astfel de situații. Mai mult decât atât, pe întreaga durată a ședinței, judecătorul trebuie să urmărească cu atenție dacă toți sunt prezenți și pot urmări procesul.

În **Franța**, potrivit Ghidului privind audierile prin videoconferință în fața Curții Naționale de Azil, în ședințele de judecată prin videoconferință în procesele penale, fața celui care vorbește trebuie să fie vizibilă pe ecran, iar camera trebuie poziționată astfel încât să fie evitate distorsiunile imaginii care fac fața vorbitorului invizibilă. În același timp, atât avocatul, cât și inculpatul pot în orice moment să facă observații referitoare la poziționarea camerei și să solicite ajustările respective. În cazul apariției deficiențelor tehnice, judecătorul este obligat să întrerupă imediat ședința pentru a restabili calitatea bună a sunetului și/sau a imaginii. Dacă deficiențele tehnice au putut fi reparate într-un timp rezonabil, judecătorul urmează să stabilească ce anume le-a cauzat și să se asigure că subiecții procedurali pot participa efectiv în ședința de judecată. Toate astfel de incidente trebuie menționate în procesul-verbal al ședinței de judecată. Dacă repararea deficiențelor tehnice nu este posibilă, ședința se amână.²⁸

3. Consimțământul subiecților procedurali pentru utilizarea videoconferinței

Legislațiile diferitor țări europene tratează diferit necesitatea existenței consimțământului subiecților procedurali pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință. Astfel, conform legislației **Austriei**, pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință, este necesar consimțământul părților în procese civile și al inculpatului în procese penale.

Conform legislației **Germaniei**, consimțământul persoanei nu reprezintă o condiție necesară pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință în procese civile și de contencios administrativ. Însă, în practică, instanțele de judecată iau în considerare opiniile părților referitoare la modalitatea de desfășurare a ședinței de judecată. În cauzele penale, în anumite situații, prin intermediul videoconferinței pot fi audiați martorii²⁹ sau persoanele condamnate³⁰, modalitatea de desfășurare a ședinței fiind la discreția instanței.

În **Spania**, consimțământul persoanei pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință nu este necesar. Totodată, în cauzele penale, în care poate fi aplicată pedeapsa închisorii pe un termen mai mare de cinci ani, ședințele de judecată nu pot fi desfășurate prin videoconferință.

În **Suedia** și **Norvegia** consimțământul persoanei pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință nu este o condiție obligatorie, însă opiniile părților privind formatul ședinței de judecată sunt luate în considerare.

²⁷ <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/03/Good-Practice-for-Remote-Hearings-May-2020-1.pdf>.

²⁸ CEPEJ-GT-CYBERJUST, Culegere de bune practici naționale privind aplicarea videoconferinței în procesele judiciare, <https://rm.coe.int/cepej-gt-cyberjust-2021-11-video-conferencing-good-practices-15-12-2021/1680a4e1d9>.

²⁹ Art. 58b și 247a ale [Codului de procedură penală al Germaniei](#).

³⁰ Art. 463e al [Codului de procedură penală al Germaniei](#).

4. Verificarea identității persoanei care participă la ședință prin videoconferință

Metodele de verificare a identității persoanei care participă la ședință prin videoconferință nu trebuie să fie excesiv de intruzive sau complicate. În același timp, instanța de judecată trebuie să întreprindă toate măsurile necesare pentru a evita riscul încălcării dreptului la respectarea vieții private.³¹

Astfel, instanța poate solicita persoanei să transmită copia scanată a documentului de identitate în adresa instanței înainte de ședința de judecată, pentru a compara această copie cu originalul documentului arătat în timp real în cadrul ședinței. O altă metodă ar fi înregistrarea prealabilă în baza documentului de identitate și a semnăturii electronice pe o platformă digitală, după care persoana va fi conectată la ședința de judecată. Dacă persoana care participă la ședința de judecată de la distanță se află într-un birou notarial, organ al poliției sau un alt organ de stat, identitatea persoanei poate fi confirmată de către un reprezentant al instituției respective. Persoana poate fi identificată la domiciliul său de către un reprezentant al poliției la începutul ședinței de judecată de la distanță. De asemenea, persoana poate fi identificată de către părțile în proces sau martori, dacă acest lucru este posibil și dacă nu există alte metode de identificare a acesteia.³²

În **Lituania**, persoana care participă la ședința de judecată prin videoconferință, urmează să transmită în adresa instanței de judecată copia actului de identitate înainte de ziua ședinței. În timpul ședinței, persoana trebuie să se prezinte și, la solicitarea instanței de judecată, să arate actul de identitate. În cazul în care persoana ce urmează a fi identificată deține un cont în sistemul electronic, instanța poate solicita ca persoana să acceseze acest cont și să transmită de pe acest cont în adresa instanței codul generat de instanță sau alte informații specificate de instanță și să solicite ca ceilalți participanți la proces să confirme dacă ei cunosc persoana, identitatea căreia trebuie stabilită.

Totodată, în cazul în care datele personale ale persoanei care participă prin videoconferință nu sunt sau nu pot fi cunoscute celorlalți participanți la proces din materialele dosarului, în vederea asigurării protecției datelor cu caracter personal, se recomandă ca identitatea acestei persoane să fie stabilită înainte de ședință. În astfel de situații, fiecare subiect procedural care participă prin videoconferință este contactat de către greșier nemijlocit înainte de începerea ședinței și îi arată actul său de identitate în timp real. La începutul ședinței de judecată, greșierul anunță că identitatea persoanelor care participă prin videoconferință a fost verificată.³³

În **Estonia**, identificarea persoanei în cadrul ședinței de la distanță are loc în același mod ca și în cazul unei ședințe cu prezența fizică a participanților. Instanța verifică valabilitatea documentelor de identitate prin intermediul Portalului Public al Poliției din Estonia în baza numărului documentului prezentat în timp real.³⁴

³¹ Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare.

³² Ghid practic privind desfășurarea ședințelor de judecată de la distanță în Europa Centrală și de Est, https://ceeliinstitute.org/wp-content/uploads/2022/09/Remote_Judging_ENG2022_upd.pdf.

³³ Recomandările Consiliului Judiciar al Lituaniei privind desfășurarea ședințelor prin videoconferință.

³⁴ Potrivit informațiilor oferite de reprezentanții Centrului de Registre și Sisteme Informaționale din Estonia.

5. Circuitul de documente în cadrul ședinței prin videoconferință

În cadrul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință, documentele pot fi transmise prin poșta electronică sau prin intermediul platformelor de stocare în cloud, arătate în timp real prin partajarea ecranului sau transmise prin intermediul platformei de videoconferință utilizate pentru desfășurarea ședinței de judecată, dacă o astfel de funcționalitate este disponibilă.

În unele țări, cum ar fi **Marea Britanie**, accentul se pune pe pregătirea din timp a tuturor documentelor ce urmează a fi examinate în ședința de judecată desfășurată prin videoconferință, și transmiterea acestora în adresa instanței, precum și în adresa părților și reprezentanților acestora, înainte de ședința de judecată.

Astfel, conform Protocolului privind ședințele la distanță în cauzele civile aplicat în **Anglia și Țara Galilor**, în caz de necesitate, părțile trebuie să pregătească pentru fiecare ședință desfășurată prin videoconferință câte un pachet de acte și împuterniciri (în format PDF sau într-un alt format electronic), cu un cuprins și paginile numerotate. Toate aceste pachete trebuie transmise în adresa grefierului, reprezentantului instanței de judecată sau judecătorului (dacă niciun alt reprezentant al instanței nu este disponibil), precum și în adresa părților și reprezentanților acestora, înainte de ședința de judecată. Aceste pachete trebuie să includă doar acele documente și împuterniciri care sunt esențiale pentru ședința respectivă și urmează a fi salvate în Sistemul Fișierelor Electronice al Instanțelor de Judecată (dacă acesta este disponibil) sau transmise în adresa instanței printr-un link în camera de date online (modalitatea preferabilă), prin email sau pe un stick USB.³⁵

6. Asigurarea comunicării confidențiale cu avocatul

Dreptul persoanei de a se consulta de o manieră confidențială cu avocatul său, ca un element esențial al dreptului la un proces echitabil, urmează a fi respectat și în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință.

În practică, confidențialitatea comunicării dintre avocat și client în cadrul ședințelor prin videoconferință poate fi asigurată prin câteva metode, cum ar fi camere virtuale separate oferite de unele platforme de videoconferință, anunțarea unei întreruperi, în timpul căreia ceilalți participanți urmează să părăsească spațiul virtual, deconectarea microfonului (dacă avocatul și clientul se află în aceeași încăpere) sau utilizarea mijloacelor alternative, cum ar fi alte platforme de videoconferință sau telefonul.

Cu referire la cauzele penale, Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare³⁶ conține o serie de recomandări menite să asigure caracterul confidențial al comunicărilor dintre avocat și client. Astfel, inculpatul trebuie să aibă un acces efectiv la asistența juridică atât înainte, cât și pe parcursul ședinței prin videoconferință, ceea ce include dreptul de a se consulta de o manieră confidențială cu avocatul său înainte de începerea ședinței. Inculpatul trebuie să aibă posibilitatea de a se consulta de o manieră confidențială cu avocatul său fără supraveghere, ceea ce înseamnă că prezența terților în încăperea unde au loc astfel de consultări trebuie exclusă. În cazul consultărilor de la distanță, inculpatul trebuie să aibă posibilitatea de a comunica cu avocatul său de o manieră confidențială printr-un canal securizat, preferabil altul decât link-ul generat pentru desfășurarea videoconferinței. Mai

³⁵ Justiția civilă în Anglia și Țara Galilor, Protocol privind ședințele de la distanță, <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2020/03/Civil-court-guidance-on-how-to-conduct-remote-hearings.pdf>.

³⁶ Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare.

mult decât atât, trebuie luate măsuri pentru a asigura ca participarea interpretului să nu afecteze negativ confidențialitatea consultărilor inculpatului cu avocatul său.

Legislația **Lituani**ei conține prevederi exprese referitoare la asigurarea caracterului confidențial al comunicărilor dintre avocat și client în cazul desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință. Astfel, conform Codului de procedură civilă al Lituaniei, desfășurarea ședințelor de judecată, precum și participarea la ședințele de judecată a părților și a altor participanți la proces poate avea loc prin intermediul tehnologiilor informaționale cum ar fi sistemul de videoconferință. La aplicarea unor astfel de tehnologii, urmează a fi asigurată identificarea persoanelor care participă la ședință, înregistrarea și prezentarea obiectivă a informațiilor, accesul persoanelor la drepturile procesuale și publicitatea ședinței de judecată, precum și *comunicarea confidențială a persoanelor care participă la ședință cu avocații (reprezentanții) lor*.³⁷ O prevedere similară se conține și în Codul de procedură administrativă al Lituaniei.³⁸

Realizarea practică a acestei prevederi legale este descrisă detaliat în Recomandările Consiliului Judiciar al Lituaniei privind desfășurarea ședințelor prin videoconferință,³⁹ potrivit cărora instanța de judecată trebuie să asigure dreptul părților la asistența juridică efectivă în toate procesele judiciare, inclusiv confidențialitatea comunicării cu avocatul. Astfel, în cazul în care avocatul nu se află fizic în aceeași încăpere cu clientul său, instanța poate aplica următoarele măsuri, această listă nefiind exhaustivă:

- plasarea avocatului cu clientul său într-o cameră virtuală separată pe o anumită perioadă de timp, unde ei pot discuta de o manieră confidențială;
- anunțarea unei întreruperi, în timpul căreia camerele și microfoanele sunt deconectate, astfel ca avocatul să poată discuta cu clientul său la telefon.

Dacă avocatul și clientul său se află în aceeași încăpere, instanța de judecată va anunța o întrerupere, în timpul căreia microfonul și camera se deconectează. În cazul în care persoana se află în custodia statului, aceasta are dreptul să solicite o întrerupere, în timpul căreia în încăpere trebuie să rămână doar persoana cu avocatul său, camerele și microfoanele fiind deconectate.

În **Irlanda**, în timpul ședinței de la distanță, avocații comunică cu clienții lor prin videoconferințe separate, altele decât cele utilizate pentru desfășurarea ședinței de judecată.⁴⁰

³⁷ Art. 175² al [Codului de procedură civilă al Lituaniei](#).

³⁸ Art. 13 alin. (7) al [Codului de procedura administrativă al Lituaniei](#).

³⁹ Punctul 5.13. al [Recomandărilor Consiliului Judiciar al Lituaniei privind desfășurarea ședințelor prin videoconferință](#).

⁴⁰ Instanțele de judecată din Europa apelează la tehnologie ca răspuns la pandemie, <https://www.pinsentmasons.com/out-law/guides/european-courts-technology-pandemic-response>.

7. Asigurarea dreptului la un interpret

Atunci când este necesară participarea interpretului la ședința de judecată prin videoconferință, se recomandă ca acesta să se afle lângă persoana care are nevoie de servicii de interpretare. Dacă acest lucru nu este posibil, interpretul trebuie să aibă un contact vizual adecvat cu persoana, declarațiile căreia sunt interpretate, pe întreaga durată a ședinței.⁴¹

Totodată, particularitățile tehnice inerente interpretării prin videoconferință, în unele situații, ar putea afecta negativ calitatea interpretării, ceea ce ar putea duce la lezarea drepturilor persoanei care beneficiază de o astfel de interpretare.

Reieșind din aceste considerente și recunoscând aceste riscuri, legislația **Lituaniei** prevede posibilitatea participării interpretului la ședința de judecată prin intermediul videoconferinței, *cu excepția* cazurilor când participarea fizică a interpretului este necesară pentru exercitarea cuvenită de către participant la proces a drepturilor sale sau pentru înțelegerea de către participant a procesului.⁴² Mai mult decât atât, Consiliul Judiciar al Lituaniei a incorporat prevederile Ghidului CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare în Recomandările sale privind desfășurarea ședințelor prin videoconferință, stabilind că, pe întreaga durată a ședinței de judecată, interpretul trebuie să aibă un contact vizual adecvat cu persoana, declarațiile căreia sunt interpretate.⁴³

În mod similar, Codul de procedură penală al **Spaniei** prevede că serviciile interpretului pot fi prestate prin videoconferință sau prin alte mijloace de comunicare la distanță, *cu excepția* cazurilor când judecătorul sau procurorul, din oficiu sau la solicitarea părții interesate sau a avocatului acesteia, acceptă participarea fizică a interpretului pentru a asigura respectarea drepturilor inculpatului sau învinuitului.⁴⁴

Riscurile descrise mai sus sunt reflectate și în Ghidul de bune practici privind ședințe de la distanță al Colegiului judiciar din **Marea Britanie**⁴⁵, care prevede că asigurarea implicării cuvenite a interpreților în ședințele de judecată prin videoconferință necesită eforturi suplimentare, deoarece în aceste condiții lucrul interpretului este mai dificil din cauza nivelului redus al comunicării nonverbale. Astfel, interpreții trebuie să fie încurajați să-și exprime îngrijorările legate de dificultățile întâmpinate din cauza desfășurării ședinței prin videoconferință.

În același timp, Ghidul menționat recunoaște că chiar și atunci când persoana nu are nevoie de serviciile unui interpret, deoarece vorbește limba în care se desfășoară procesul, însă această limbă nu îi este nativă, nivelul de înțelegere a acestei persoane poate fi afectat atunci când ședința are loc prin videoconferință. Acest lucru se datorează nivelului redus al comunicării nonverbale în cazul utilizării videoconferinței, precum și unor posibile întreruperi în transmisiunea sunetului sau unor distorsionări ale vocii, factori ce îngreunează înțelegerea pentru un vorbitor non-nativ. Prin urmare, judecătorul trebuie să se asigure că persoana înțelege totul ce se discută în cadrul ședinței de judecată.

⁴¹ [Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare.](#)

⁴² Art. 43 al [Codului de procedură penală al Lituaniei.](#)

⁴³ Punctul 5.14. al [Recomandărilor Consiliului Judiciar al Lituaniei privind desfășurarea ședințelor prin videoconferință.](#)

⁴⁴ Art. 123, alin. (5) al [Codului de procedură penală al Spaniei.](#)

⁴⁵ [Ghidul de bune practici privind ședințe de la distanță](#) al Colegiului judiciar din Marea Britanie.

8. Publicitatea ședinței

Introducerea și utilizarea pe larg a ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței a generat mai multe discuții cu privire la respectarea garanțiilor prevăzute în art. 6 al CEDO. În special, s-a pus întrebarea dacă ședințele de judecată desfășurate la distanță asigură judecarea cauzei în mod public. Țările europene au adoptat măsuri diferite pentru a asigura respectarea acestei garanții.

Astfel, conform cerințelor legislației Germaniei, pentru a asigura respectarea principiului publicității, judecătorul se află în sala de ședințe, care este accesibilă publicului.

În Norvegia, ședințele de judecată desfășurate prin intermediul videoconferinței sunt transmise online în timp real dacă ele prezintă interes sporit pentru public.

Conform legislației Lituaniei, dacă ședința de judecată a avut loc prin videoconferință fără participarea publicului, înregistrarea audio a ședinței urmează a fi făcută accesibilă pentru public în cel mai scurt timp posibil.⁴⁶

În Spania, organul de autoadministrare în justiție a emis recomandări menite să asigure accesul publicului la ședințe de judecată. Conform acestor recomandări, data și obiectul ședinței de judecată ce urmează a fi desfășurată online sunt anunțate din timp, după care cei interesați primesc parola de acces și sunt informați că înregistrarea ședinței este interzisă.⁴⁷

În Irlanda, Polonia⁴⁸ și Norvegia, persoanele interesate (de regulă, jurnaliștii) pot solicita link-uri de acces la ședințele desfășurate prin videoconferință.

9. Provocările și limitările utilizării videoconferinței în alte state

Utilizarea aplicației de videoconferință, fără îndoială, poate contribui la creșterea accesibilității și eficienței justiției, oferind mai multe avantaje de ordin economic și procedural. Astfel, sunt economisite mijloacele bugetare destinate transportării persoanelor deținute pentru participarea fizică în ședințe de judecată, se reduc cheltuielile de transport suportate de către părți și alți participanți la proces, sunt create condiții favorabile pentru audierea persoanelor vulnerabile sau a persoanelor care nu pot participa fizic în ședință din motive de sănătate, sunt evitate amânările ședințelor de judecată din cauza imposibilității participării fizice la ședință a diferitor subiecți procedurali.

În același timp, utilizarea acestui procedeu tehnic poate fi legată de anumite dificultăți sau riscuri. Astfel, în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință, este mai redus nivelul comunicării non-verbale

⁴⁶ Accesul la justiție și pandemia COVID-19: Culegere de bune practici naționale, <https://www.oecd.org/governance/global-roundtables-access-to-justice/access-to-justice-compendium-of-country-practices.pdf>.

⁴⁷ Consiliul General al Magistraturii din Spania, Ghidul privind procedurile judiciare prin videoconferință, <https://www.poderjudicial.es/stfls/CGPJ/INFORMACI%C3%93N%20COVID%2019/GU%C3%8DAS%20Y%20PROTOCOLOS/FICHEROS/20210505%20Gu%C3%ADa%20para%20la%20celebraci%C3%B3n%20de%20actuaciones%20judiciales%20telem%C3%A1ticas.PDF>.

⁴⁸ Cardul electronic de acces public la ședințe online, Judecătoria Łódź – Śródmieście, <https://lodz.sr.gov.pl/posiedzenia-online,m,mg,346>.

și al contactului vizual. La fel, calitatea conexiunii sau a echipamentului tehnic, precum și amplasarea microfoanelor și a camerelor video poate afecta calitatea sunetului și a imaginii, ceea ce, la rândul său, poate într-o oarecare măsură afecta nivelul de înțelegere de către participanți a ceea ce se discută în cadrul ședinței de judecată. Participarea online, de asemenea, poate afecta calitatea comunicării între avocat și client, și, respectiv, calitatea asistenței juridice oferite.

În cele ce urmează, vom examina experiența câtorva state europene cu privire la unele provocări și limitări legate de utilizarea videoconferinței în instanțele de judecată.

Asigurarea dreptului la participarea efectivă în ședința de judecată

În **Marea Britanie**, avocații chestionați în cadrul unui studiu⁴⁹ au declarat că inculpatul nu întotdeauna poate vedea întreaga sală de ședințe și poate să nu știe cine este prezent în sală. În același timp, persoana care participă de la distanță este „mai puțin prezentă”, iar judecătorului îi vine mai greu să monitorizeze dacă toți participanții sunt atenți și înțeleg ceea ce se discută. Un inculpat chestionat a declarat că nu a putut participa la ședința de judecată deoarece nu auzea ce se discuta în sala de ședințe. Un judecător a declarat că desfășurarea ședinței prin videoconferință compromite în mod serios participarea inculpatului. Mai mulți respondenți au recomandat ca participarea de la distanță a persoanelor cu dizabilități să fie suspendată până la o analiză convenită a impactului acestei modalități asupra respectivei categorii de justițiabili.

În **Olanda**, unii bănuți și învinuți au fost impuși să renunțe la dreptul de a fi prezenți fizic în ședința de judecată, în timp ce nu au existat condiții tehnice pentru participarea lor de la distanță.⁵⁰

Totodată, în **Olanda, Spania și Letonia**, mai mulți avocați chestionați au declarat că în cadrul ședințelor de judecată prin videoconferință accentul se pune pe rapiditatea examinării cauzei, ceea ce poate afecta calitatea actului de justiție. Astfel, în **Olanda**, durata maximă a unei ședințe de judecată prin videoconferință constituie 45 de minute, ceea ce parțial se datorează insuficienței resurselor tehnice necesare.

Asigurarea comunicării confidentiale cu avocatul

În **Marea Britanie**⁵¹, mai mulți profesioniști din domeniul dreptului consideră că în cazul desfășurării ședinței prin videoconferință, interacțiunea avocatului cu clientul său este cumva lipsită de „aspectul uman”, ceea ce face mai dificilă stabilirea unor relații de încredere. Unii respondenți au menționat că aceste dificultăți devin și mai pronunțate din cauza timpului limitat alocat pentru consultări online cu avocatul. Intervalele de timp standard pentru astfel de consultări înainte de ședința de judecată constituie până la 15 minute sau, deseori, mai puțin, chiar dacă calitatea conexiunii este joasă, iar avocatul comunică cu clientul său pentru prima dată. Acest neajuns a fost confirmat de către un procuror britanic, în opinia căruia timpul alocat pentru consultări între avocat și client este insuficient, deoarece în acest timp este aproape imposibil de a identifica vulnerabilități ale persoanei sau de a-i explica anumite concepte

⁴⁹ Justiție incluzivă: un sistem pentru toți. Raport intermediar. Ședințele prin videoconferință și impactul acestora asupra participării efective, https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/inclusive_justice_a_system_designed_for_all_interim_report_0.pdf.

⁵⁰ Justiția europeană în lockdown. Sondajul privind impactul COVID-19 asupra drepturilor apărării în Europa <https://www.fairtrials.org/app/uploads/2021/11/justice-under-lockdown.pdf>.

⁵¹ Justiție incluzivă: un sistem pentru toți. Raport intermediar. Ședințele prin videoconferință și impactul acestora asupra participării efective, https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/inclusive_justice_a_system_designed_for_all_interim_report_0.pdf.

juridice, astfel ca persoana să poată lua o decizie informată. Unii avocați din **Italia, Marea Britanie** și **Olanda** au declarat că în timpul ședințelor de judecată prin videoconferință, nu au avut posibilitatea de a comunica cu clienții.⁵²

În **Anglia și Țara Galilor**, precum și în **Letonia** și **România**, pentru ca avocatul să poată discuta cu clientul său de o manieră confidențială în cadrul unei ședințe prin videoconferință, se anunță o întrerupere și se eliberează sala de ședințe, unde rămâne doar avocatul. În unele situații, durata unor astfel de întreruperi este limitată, ceea ce poate afecta calitatea asistenței juridice oferite.

În **Letonia**, avocatul poate solicita o consultare confidențială cu clientul său și înainte de ședința de judecată prin videoconferință, însă judecătorii, de cele mai dese ori, insistă ca astfel de consultări să fie de o durată cât mai scurtă pentru a nu tergiversa desfășurarea ședinței, ceea ce, la fel, nu contribuie la o calitate înaltă a asistenței juridice.

În același timp, atât în **Letonia**, cât și în **România**, s-au înregistrat situații când în timpul consultărilor între avocat și client era prezentă o a treia persoană (un angajat al instanței de judecată sau al instituției penitenciare).

Asigurarea dreptului la un interpret

În **Letonia** au fost înregistrate situații când interpretarea simultană nu permitea inculpatului să înțeleagă pe deplin cele discutate în ședință de judecată, însă instanța nu a permis interpretarea consecutivă pentru a nu tergiversa procesul.⁵³

Conform unui studiu realizat în **Marea Britanie** în anul 2021⁵⁴, 70% de justițiabili, 64% de angajați ai instanțelor de judecată și 47% de avocați intervievați, care au participat în ședințele de judecată de la distanță cu implicarea interpreților, au semnalat diverse probleme legate anume de faptul că ședința s-a desfășurat prin videoconferință. Cele mai frecvente probleme au fost legate de imposibilitatea de a-l vedea sau auzi pe interpret. Mai mult decât atât, respondenții au menționat că ședințele de judecată cu implicarea interpretului durează mai mult timp, fapt ce trebuie luat în calcul la programarea ședințelor.

Provocări tehnice legate de utilizarea soluțiilor de videoconferință

În **Polonia**, instanțele de judecată folosesc o gamă largă de platforme de videoconferință. În practică, alegerea platformei concrete depinde, în mare parte, de preferințele judecătorului.⁵⁵ În același timp, platforma Jitsi Meet a fost integrată în sistemul „e-protocol” al instanțelor de judecată și lansată în toate instanțele din țară la sfârșitul anului 2020. Totodată, mai mulți avocați din Polonia au invocat probleme tehnice întâmpinate la utilizarea acestei platforme de videoconferință. Astfel, potrivit unora dintre ei, aplicația funcționează mai bine cu imaginea deconectată, ceea ce, evident, nu este acceptabil în condițiile unei ședințe de judecată. De asemenea, unii avocați din Polonia au menționat că uneori link-ul pentru

⁵² Justiția europeană în lockdown. Sondajul privind impactul COVID-19 asupra drepturilor apărării în Europa <https://www.fairtrials.org/app/uploads/2021/11/justice-under-lockdown.pdf>.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Janet Clark, Evaluarea ședințelor prin videoconferință în perioada pandemiei COVID-19, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1040183/Evaluation_of_remote_hearings_v23.pdf.

⁵⁵ Ședințele online desfășurate zilnic în instanțele de judecată în baza unor măsuri legislative provizorii, https://www.prawo.pl.translate.google.pl/prawnicy-sady/e-rozprawy-w-sadach-brakuje-systemu-i-przepisow,510031.html?x_tr_sl=de&x_tr_tl=en&x_tr_hl=en&x_tr_pto=wapp.

videoconferință transmis de către angajații instanței de judecată devine inactiv înainte de începerea ședinței, iar alții au raportat situații când nu au reușit să se conecteze la videoconferință în lipsa unor probleme tehnice evidente.⁵⁶

În **Marea Britanie** cele mai răspândite platforme de videoconferință sunt Cloud Video Platform (CVP) (42%), Microsoft Teams (20%) și Skype (14%).⁵⁷ Persoanele intervievate care au participat la ședințe de judecată prin videoconferință, de cele mai dese ori, au invocat calitatea redusă a sunetului (46% din cei care au avut probleme tehnice) și întreruperi de conexiune (39%). Ca rezultat al acestor deficiențe tehnice, ședințele au durat mai mult timp, iar pentru justițiabili a fost mai dificil de a contribui la proces și de a înțelege conținutul procesului. În același timp, doar 2% de respondenți au declarat că din cauza acestor probleme tehnice ședința de judecată a fost amânată.

Totodată, potrivit angajaților instanțelor de judecată din Marea Britanie, de cele mai dese ori, problemele tehnice legate de utilizarea aplicațiilor de videoconferință apar la interpreți și persoane care se află în instituțiile medicale.

---

⁵⁶ Videoconferința se aplică tot mai des, însă câteodată linkurile nu funcționează, https://www-prawo-pl.translate.google.pl/prawnicy-sady/e-rozprawy-w-sadach-brakuje-systemu-i-przepisow,510031.html?x_tr_sl=de&x_tr_tl=en&x_tr_hl=en&x_tr_pto=wapp.

⁵⁷ Janet Clark, Evaluarea ședințelor prin videoconferință în perioada pandemiei COVID-19, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1040183/Evaluation_of_remote_hearings_v23.pdf.

II. Metodologia monitorizării utilizării extinse a videoconferinței în cadrul judecătoriilor model-pilot

Monitorizarea ședințelor de judecată desfășurate prin intermediul soluției de videoconferință s-a realizat în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023 pentru toate cele 8 sedii ale Judecătoriilor Bălți, Edineț și Ungheni, în temeiul Hotărârii CSM nr. 239/19 din 23 noiembrie 2022, prin care a fost admis demersul Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” referitor la extinderea categoriilor de participanți pentru utilizarea aplicației de videoconferință în aceste instanțe, în limitele prevăzute de legislația în vigoare. Monitorizarea a vizat atât ședințele de judecată în cauze în materie civilă (cauze civile, de contencios administrativ și în materia insolvențabilității), cât și cele în materie penală (cauze penale, contravenționale și în materia judecătorului de instrucție).

În vederea realizării scopului și obiectivelor propuse, monitorizarea utilizării extinse a videoconferinței în cadrul Judecătoriilor Bălți, Edineț și Ungheni a fost desfășurată în baza unei metodologii acceptate prin acordul comun al conducerii acestor instanțe și al Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model”. Metodologia a inclus colectarea și analiza datelor statistice din PIGD privind utilizarea sistemului de videoconferință în instanțele judecătorești din Republica Moldova și în cele trei judecătorii model-pilot, elaborarea, aplicarea și procesarea chestionarelor pentru judecători și avocați referitor la testarea utilizării extinse a sistemului de videoconferință (Anexele 1 și 2) și elaborarea, aplicarea și procesarea listelor de verificare pentru monitorizarea ședințelor de judecată desfășurate cu utilizarea sistemului de videoconferință (Anexa 3), elaborate în cadrul Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model”.

În efortul de a asigura un proces eficient de monitorizare, reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au coordonat cu conducerea Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni obiectul și metodele monitorizării. Conducerea celor trei judecătării a recepționat chestionarele pentru judecătării și avocații participanți în ședințe de judecată prin videoconferință în perioada de monitorizare. Concomitent, în fiecare instanță a fost desemnată o persoană de contact, responsabilă de comunicarea cu reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model”, de transmiterea către aceștia a linkurilor pentru anumite ședințe desfășurate prin videoconferință și de întocmirea, în final, a unei liste cu toți judecătării care au condus ședințe prin videoconferință și a unei liste cu avocații care au participat la ședințele respective, în vederea completării chestionarelor menționate.

În perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, nemijlocit reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au monitorizat în cadrul celor trei judecătării **16 ședințe de judecată publice în cauze civile, în materia insolvabilității, penale, contravenționale și în materia judecătoreului de instrucție**. Ședințele supuse monitorizării au fost selectate dintre cele pentru care persoanele de contact din cadrul judecătoriilor au expediat linkuri la ședințele de judecată, selectarea urmărind scopul unui grad cât mai înalt de reprezentativitate a categoriilor de cauze și a subiecților procedurali implicați, precum și a eventualelor particularități și incidente de procedură.

În acest mod, reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au monitorizat 2 ședințe în cauze civile (cereri privind declararea persoanei ca fiind decedată și încasarea despăgubirii de asigurare), 4 ședințe în cauze în materia insolvabilității (cereri de validare a creanțelor, de repunere în termenul de înaintare a creanțelor și de încasare a remunerației lichidatorului), 1 ședință într-o cauză penală (de învinuire în baza art. 264¹ alin. (1) din Codul penal), 1 ședință într-o cauză contravențională (demers privind schimbarea categoriei pedepsei) și 8 ședințe în cauze în materia judecătoreului de instrucție (plângeri privind contestarea acțiunilor instituției penitenciare și demersuri privind constatarea condițiilor de detenție a condamnatului și liberarea de pedeapsă penală în temeiul actului amnistiei).

Reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model”, care au participat la monitorizarea ședințelor de judecată desfășurate cu utilizarea sistemului de videoconferință, au aplicat pe durata monitorizării o listă de verificare care s-a axat pe documentarea următoarelor aspecte:

- aplicațiile care asigură conectarea de la distanță utilizate;
- subiecții procedurali audiați, localizarea și verificarea identității acestora;
- temeiurile desfășurării ședințelor;
- obiectiile subiecților procedurali privind desfășurarea ședințelor de la distanță;
- circuitul actelor în timpul ședințelor;
- participarea la ședințe a avocaților și interpreților, precum și prestația acestora; și
- problemele tehnice în timpul ședințelor.

Pentru a avea un tablou mai complet al problemei abordate, concomitent cu analizarea datelor obținute în rezultatul monitorizării ședințelor, reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au chestionat toți cei **10 judecătării** din cadrul Judecătoriilor model –pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în perioada de referință, și **10 avocați** care au participat la astfel de ședințe în instanțele respective.

Chestionarele s-au referit la următoarele aspecte ale desfășurării ședințelor prin videoconferință:

- categoriile de cauze în care s-a folosit aplicația de videoconferință în vederea desfășurării ședințelor;

- subiecții procedurali audiați;
- fazele procedurale la care s-a dispus desfășurarea ședințelor și temeiurile;
- obiecțiile subiecților procedurali privind desfășurarea ședințelor;
- aplicațiile care au asigurat conectarea de la distanță utilizate;
- localizarea subiecților procedurali și verificarea identității acestora;
- semnarea actelor de procedură;
- circuitul actelor în timpul ședințelor;
- poziția instanțelor ierarhic superioare privind desfășurarea ședințelor în lumina dreptului la un proces echitabil; și
- dificultățile tehnice întâmpinate și propuneri de *lege ferenda*.

După completarea de către judecători a chestionarelor, cu **6** dintre aceștia reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au purtat discuții pentru a elucida anumite aspecte din răspunsurile furnizate, în special – sub aspect cantitativ (de exemplu, frecvența audierii prin videoconferință a anumitor categorii de subiecți procedurali și cele mai des utilizate locații din care aceștia au fost audiați).

Procesul de monitorizare s-a axat pe evaluarea particularităților tehnice și procedurale de implementare extinsă a aplicației de videoconferință în instanțe, pe baza legislației naționale în vigoare, în lumina garanțiilor oferite de art. 6 din CEDO, cu formularea unor concluzii de îmbunătățire a mecanismelor de desfășurare a ședințelor prin videoconferință, atât reieșind din cadrul normativ existent, cât și prin propuneri de modificare a cadrului legislativ.

Suplimentar, în vederea elaborării scenariilor posibile pentru extinderea utilizării sistemului de videoconferință și pentru estimarea costurilor aferente unei astfel de extinderi, pe data de 16 iunie 2023, membrii echipei Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au organizat o ședință comună online cu reprezentanții Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești (AAIJ) și ai Serviciului Tehnologie Informației și Securitate Cibernetică (STISC) în cadrul căreia au fost discutate diferite aspecte tehnice ce țin de utilizarea aplicației TrueConf, dar și a altor posibile platforme de videoconferință.

III. Cadrul tehnic de funcționare a sistemului de videoconferință

Similar autorităților din alte state, pandemia COVID-19 a determinat autoritățile din Republica Moldova să implementeze mecanisme regândite pentru a asigura funcționarea sistemului judecătoresc și a garanta accesul cetățenilor la justiție. Unul din aceste mecanisme este sistemul de videoconferință, care a început pe larg să fie utilizat din martie 2020, când a fost introdusă starea de urgență, până în luna mai 2020 fiind desfășurate peste 800 de ședințe de judecată cu utilizarea sistemului de videoconferință. În perioada mai-decembrie 2020, numărul ședințelor de judecată prin videoconferință a crescut până la 9559 de ședințe⁵⁸.

Această măsură a fost necesară pentru a preveni răspândirea infecției COVID-19 în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare și a asigurat funcționarea sistemului judecătoresc fără întârzieri îndelungate la examinarea cauzelor în care erau vizate persoanele private de libertate.

Desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință a fost posibilă datorită procurării în anul 2020 a 45 de seturi de echipamente de videoconferință cu suportul Programului USAID pentru Justiție Transparentă și a altor 11 seturi de către sistemul judecătoresc. Pe parcursul anilor 2022 și 2023, în contextul intenției de extindere a utilizării sistemului de videoconferință la alte categorii de participanți la proces decât persoanele aflate în detenție, cu suportul Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model” au fost procurate 18 seturi suplimentare de echipament de videoconferință pentru Judecătoriile model-pilot Bălți, Ungheni, Edineț și Judecătoria Chișinău.

⁵⁸ https://www.justice.gov.md/public/files/massmedia/Raport_MJ_NarativTabelar_Final_2020.pdf.

Tabelul 2.

Lista instanțelor judecătorești dotate cu echipamente de videoconferință

Nr.	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință și înregistrare audio instalate			
		Anul 2020	Anul 2022	Anul 2023	Total
1	Curtea Supremă de Justiție	2	0	0	2
2	Curtea de Apel Chișinău	4	0	0	4
3	Curtea de Apel Cahul	1	0	0	1
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	0	2
5	Curtea de Apel Bălți	2	0	0	2
6	Judecătoria Chișinău	7	0	9	16
7	Judecătoria Criuleni	2	0	0	2
8	Judecătoria Hîncești	2	0	0	2
9	Judecătoria Orhei	4	0	0	4
10	Judecătoria Strășeni	2	0	0	2
11	Judecătoria Anenii-Noi	2	0	0	2
12	Judecătoria Căușeni	2	0	0	2
13	Judecătoria Ungheni	2	2	0	4
14	Judecătoria Bălți	3	5	0	8
15	Judecătoria Drochia	3	0	0	3
16	Judecătoria Edineț	4	0	2	6
17	Judecătoria Soroca	2	0	0	2
18	Judecătoria Cahul	5	0	0	5
19	Judecătoria Comrat	3	0	0	3
20	Judecătoria Cimișlia	2	0	0	2
	TOTAL	56⁵⁹	7	11	74

Reieșind din faptul că sistemul de videoconferință a fost implementat în vederea asigurării posibilității participării la distanță a părților și participanților la proces în cadrul ședințelor de judecată, utilizarea acestei soluții a contribuit la reducerea semnificativă a cheltuielilor legate de escortarea deținuților, implicarea părților și martorilor în examinarea cauzelor, precum și la reducerea termenelor de examinare a dosarelor.

Sistemul de videoconferință este integrat cu Soluția informatică de înregistrare audio a ședințelor de judecată (SIAS), implementată în toate instanțele judecătorești ale RM, cunoscută sub denumirea de SRS Femida - parte componentă a Sistemului informațional judiciar (SIJ)⁶⁰.

⁵⁹ Corespunde numărului utilizatorilor interni de pe serverul TrueConf.

⁶⁰ SIJ este un sistem informațional automatizat, constituit dintr-un ansamblu de resurse și tehnologii informaționale, mijloace tehnice de program și metodologii, aflate în interconexiune, și destinat înregistrării, păstrării, prelucrării, utilizării informațiilor cu privire la cererile și dosarele judecătorești, din momentul înregistrării acestora și pînă în momentul arhivării și publicării. Componentele SIJ: 1) Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor (PIGD); 2) Soluția informatică e-Dosar judiciar (SI e-DJ); 3) Portalul Național al Instanțelor de Judecată (PNIJ); 4) Soluția informatică de înregistrare audio a ședințelor de judecată (SIAS).

Figura de mai jos prezintă cadrul tehnic al sistemului de videoconferință prin prisma infrastructurii hardware a acestuia:

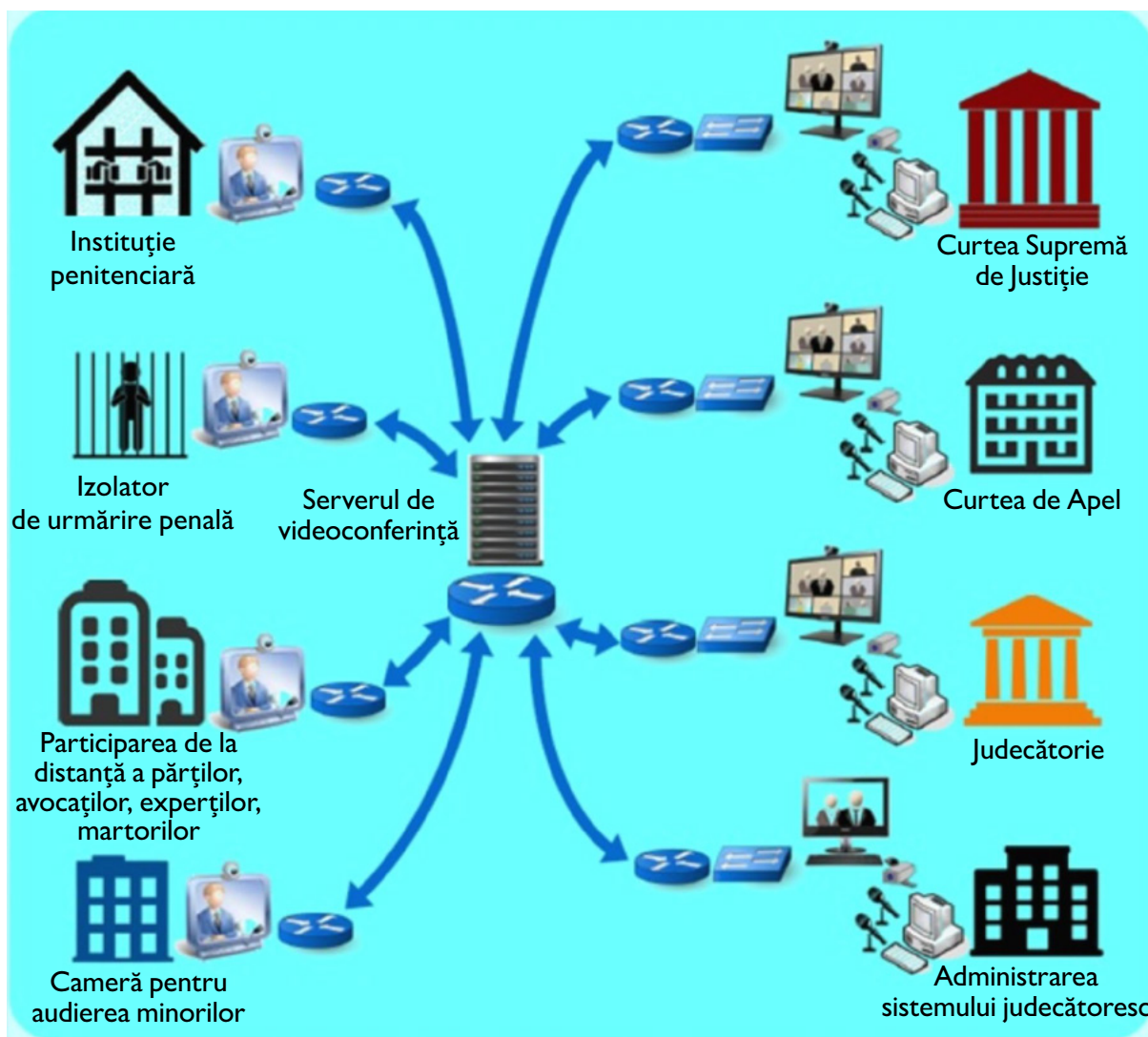

Figura 1. Diagrama structurală a sistemului de videoconferință

Semne convenționale:

Stație de înregistrare (sistemul SRS Femida)

Serverul de videoconferință

Terminal pentru o videoconferință de grup într-o sală de ședințe

Terminal pentru o videoconferință de grup într-un birou

Terminal personal pentru videoconferințe

Gateway cu suportul pentru IPsec (protecția traficului)

Switch de LAN

Canal de transmisie a datelor

A. Descrierea componentelor sistemului de videoconferință

1. Serverul de videoconferință

Serverul de videoconferință este un software care reprezintă un punct centralizat securizat de control și de comutare a conexiunii de videoconferință. Serverul este controlat de administratorul de sistem. Echipament de server al sistemului de videoconferință este instalat pe un computer dedicat sau virtual.

În calitate de server poate fi utilizat un computer dedicat sau virtual cu un procesor Intel Xeon și sistemul de operare Microsoft Windows Server 2003/2008/2012 (recomandat). Pentru sistemele mici (până la 100 de clienți), serverul poate fi rulat pe un procesor Intel Core i7 și sistemul de operare Microsoft Windows 7/8/10.

2. Descrierea clientului sistemului de videoconferință în sala de ședințe a unei instanțe judecătorești

Pentru a fi posibilă organizarea ședințelor de judecată prin sistemul de videoconferință, trebuie să fie instalată o aplicație client pe computer. Aplicația client poate fi descărcată pentru orice dispozitiv pe pagina de invitații a serverului de videoconferință. În prezent, aplicația client instalată pe computerele din instanțele judecătorești din Republica Moldova este de tip TrueConf.

În sala de ședințe, aplicația client a sistemului de videoconferință este instalată pe computerul grefierului, care este utilizat și pentru înregistrarea și întocmirea proceselor-verbale pentru ședințele de judecată, inclusiv cele care sunt desfășurate prin intermediul sistemului de videoconferință.

Utilizarea sistemului de videoconferință în sala de ședințe presupune respectarea următoarelor cerințe tehnice pentru computer: un procesor Intel Core i7, sistemul de operare Microsoft Windows 10.

3. Descrierea clientului sistemului de videoconferință într-o instituție penitenciară

În instituții penitenciare sunt amenajate camere de audiere, care sunt dotate cu echipament de videoconferință (computer, monitor, cameră video, sistem de sonorizare) și o aplicație client de tip TrueConf. Echipamentul de videoconferință este amplasat în carcase rezistente. Camerele de audiere sunt conectate la o rețea locală cu acces la serverul de videoconferințe.

Utilizarea sistemului de videoconferință în instituțiile penitenciare presupune respectarea următoarelor cerințe pentru computer: un procesor Intel Core i5, sistemul de operare Microsoft Windows 7/8/10.

4. Descrierea clientului sistemului de videoconferință utilizat de către participanți externi

Părțile și participanții la proces se pot conecta la ședința de judecată prin intermediul aplicației client de tip TrueConf a sistemului de videoconferință instalate pe computerul personal sau pot deschide aplicația direct în browser-ul disponibil accesând linkul generat de către grefier pe serverul de videoconferință și expediat părților și participanților la proces. Linkul generat în TrueConf poate fi deschis nu numai pe calculator, dar și pe orice alt dispozitiv electronic cu acces la Internet, care este dotat cu microfon și cameră video.

Utilizarea sistemului de videoconferință de către utilizatorii externi ai sistemului presupune respectarea următoarelor cerințe pentru computer: un procesor Intel Core i5, sistemul de operare Microsoft Windows 7/8/10.

5. Cerințele pentru canalele de comunicare

Sistemul de videoconferință este adaptat automat la lățimea de bandă a canalelor de comunicare. Principala condiție pentru funcționarea stabilă a sistemului de videoconferință este asigurarea unui canal de comunicare suficient pentru serverul de videoconferință. Pentru majoritatea modalităților de comunicare video este suficient ca clientul să aibă un canal de comunicare cu o viteză de 512 Kbps în ambele direcții. Pentru un apel video cu calitatea HD, clientul are nevoie de un canal de cel puțin 1 Mbps. Lățimea de bandă recomandată a canalului de comunicare este de 2 Mbps în ambele direcții.

Pentru serverul de videoconferință, este necesar un canal cu o viteză de 30 Mbps pentru fiecare 100 de apeluri video simultane.

B. Structura setului de videoconferință din sala de ședințe

Setul este compus dintr-o componentă video, o componentă audio și un sistem de înregistrare și întocmire a proceselor-verbale SRS Femida. Echipamentul video este format din patru sau două camere video fixe, un procesor video, două plăci de captură a semnalului video, un splitter video și două (sau mai multe) monitoare. Echipamentul audio este format din microfoane, un mixer audio și un sistem acustic (Anexa 4). Sistemul de înregistrare și întocmire a proceselor-verbale SRS Femida este format dintr-un computer personal, software-ul SRS Femida și accesorii (Anexa 5).

Semnalele video de la patru camere digitale de înaltă rezoluție (HD-SDI) îndreptate spre toți subiecții procedurali care participă în ședința de judecată sunt transmise către un procesor video care generează o imagine compozită de înaltă rezoluție în modul „cvadratură” sau „1 + 3”.

În sălile de ședințe mici sunt utilizate două camere video, care afișează imaginea în modul „cadru în cadru”. Procesorul video asigură transmisia audio și video în rețeaua locală de computere și copierea de rezervă a înregistrărilor audio-video (atunci când pe dispozitiv este instalat un hard disk). De la ieșirea procesorului video imaginea compozită cu o rezoluție comună de 1280x720 este transmisă către placa de captură a semnalului video nr. 1 pentru utilizarea în sistemul software de videoconferință. Imaginea video cu o rezoluție de 1280x720 din sistemul software de videoconferință este transmisă la cea de-a doua ieșire a plăcii video a computerului, de unde este transmisă către un splitter video care o distribuie

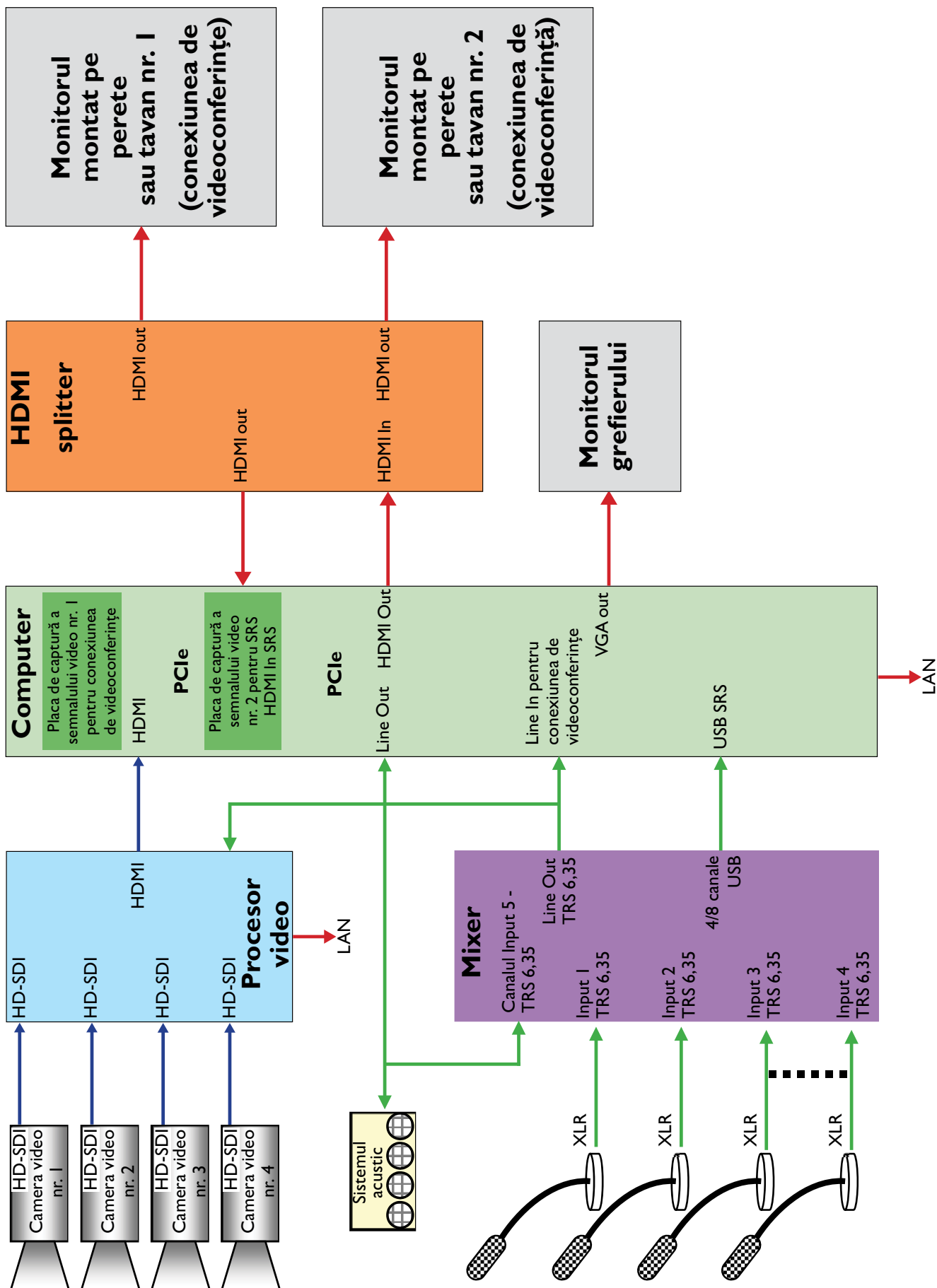

Figura 2. Schema de interacțiune a sistemului de înregistrare și întocmire a procesor-verbale SRS Femida cu sistemul de videoconferință în sala de ședințe

către monitoare (de obicei două, pentru sălile de ședințe standard) și placa de captură a semnalului video nr. 2 pentru înregistrarea de către sistemul SRS Femida.

Sunetul de la microfoanele direcționale (numărul de microfoane poate varia de la patru la opt) este transmis către mixer. Microfoanele sunt montate pe masa judecătorului, avocatului, părții în proces și pe tribuna din centrul sălii sau pe tavanul sălii de ședințe. Semnalul audio multicanal de ieșire de pe mixer este transmis către computer prin intermediul interfeței USB pentru înregistrare de către sistemul SRS Femida. Semnalul audio multicanal de ieșire de pe mixer este configurat în modul cu patru sau opt canale. Sunetul de ieșire al plăcii audio a computerului (semnalul audio de ieșire al sistemului software de videoconferință) este transmis către sistemul de sonorizare și către placa audio pentru înregistrarea de către sistemul SRS Femida. Semnalul audio monocanal, mixat de la toate intrările mixerului, este transmis către placă audio a computerului pentru utilizarea în sistemul software de videoconferință.

C. Arhitectura sistemului de videoconferință

În calitate de componentă software, care face parte din infrastructura sistemului de videoconferință, este utilizat sistemul software de videoconferință TrueConf, care este destinat pentru videoconferință între instanțele judecătorești, instituțiile penitenciare și utilizatorii externi. Acest sistem este format dintr-o componentă de server și o componentă pentru clienți, și rulează pe computerele standard cu sistemul de operare Windows.

Sistemul de videoconferință TrueConf este o platformă software pentru comunicații unificate, care permite desfășurarea sesiunilor de videoconferință securizate de diferite tipuri, cu un sunet și o imagine de calitate înaltă, de oriunde din lume și de pe orice dispozitiv conectat la internet sau într-o rețea locală închisă.

Sistemul de videoconferință TrueConf este utilizat în săli de ședințe pentru participarea de la distanță a părților, martorilor, avocaților, experților etc. Sistemul de videoconferință TrueConf oferă așa avantaje suplimentare ca afișarea desktopului (partajarea ecranului), mesageria text, schimbul de fișiere care poate fi realizat doar de către instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare (utilizatori interni), tablă electronică, colaborarea cu documente, planificarea videoconferințelor, integrarea cu serviciile LDAP⁶¹, delimitarea drepturilor utilizatorilor, conexiunea cu orice echipament terminal pentru videoconferință prin protocolul SIP⁶² sau H.323⁶³ (dacă echipamentul este licențiat corespunzător).

Sistemul de videoconferință are capacități de scalabilitate atât în ceea ce privește numărul de abonați conectați la un server de videoconferință, cât și pentru construirea unui sistem global de videoconferință, care utilizează o singură rețea distribuită de servere de videoconferință.

Sistemul de videoconferință TrueConf se bazează pe o arhitectură client-server, în care computerele staționare sau portabile, terminalele software sau hardware speciale și dispozitivele mobile pot acționa în calitate de clienți.

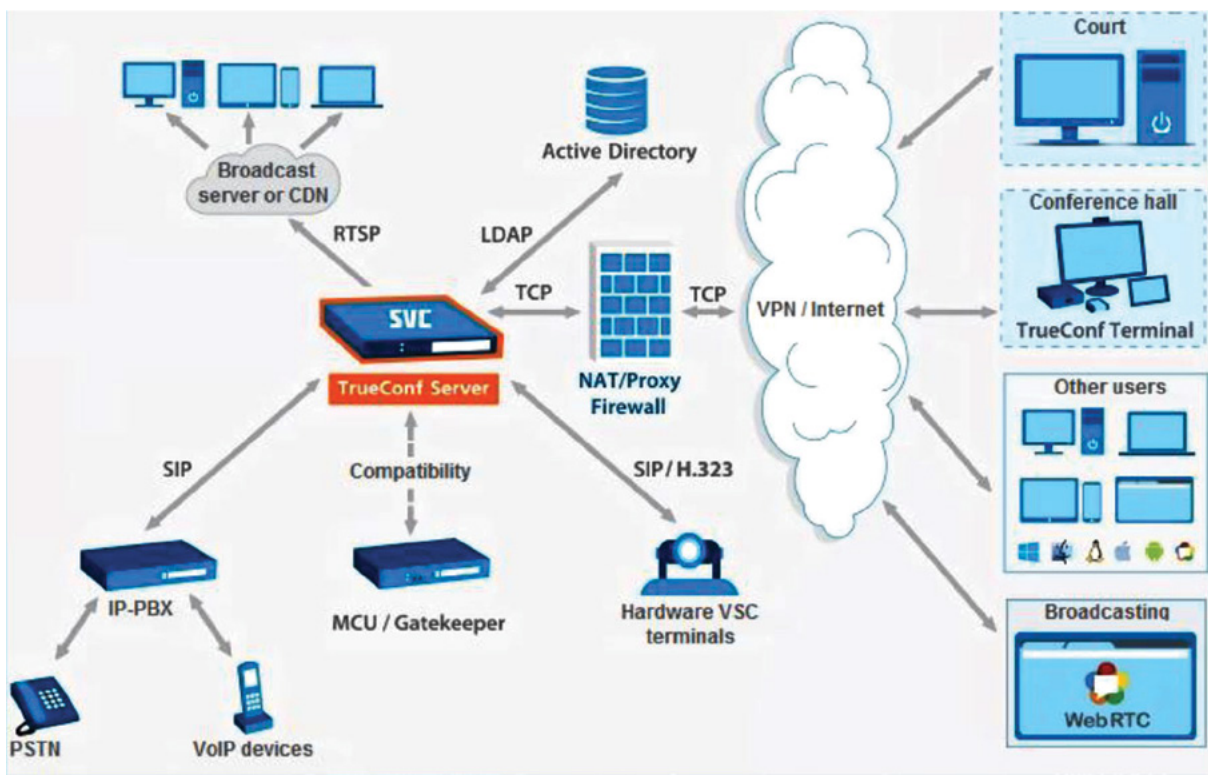

Figura 3. Schema de funcționare a serverului de videoconferință a sistemului TrueConf⁶⁴

Serverul central de videoconferință utilizat în instanțele judecătorești din Republica Moldova este accesat prin interfața web la adresa [www.conference.instante.justice.md](https://conference.instante.justice.md).

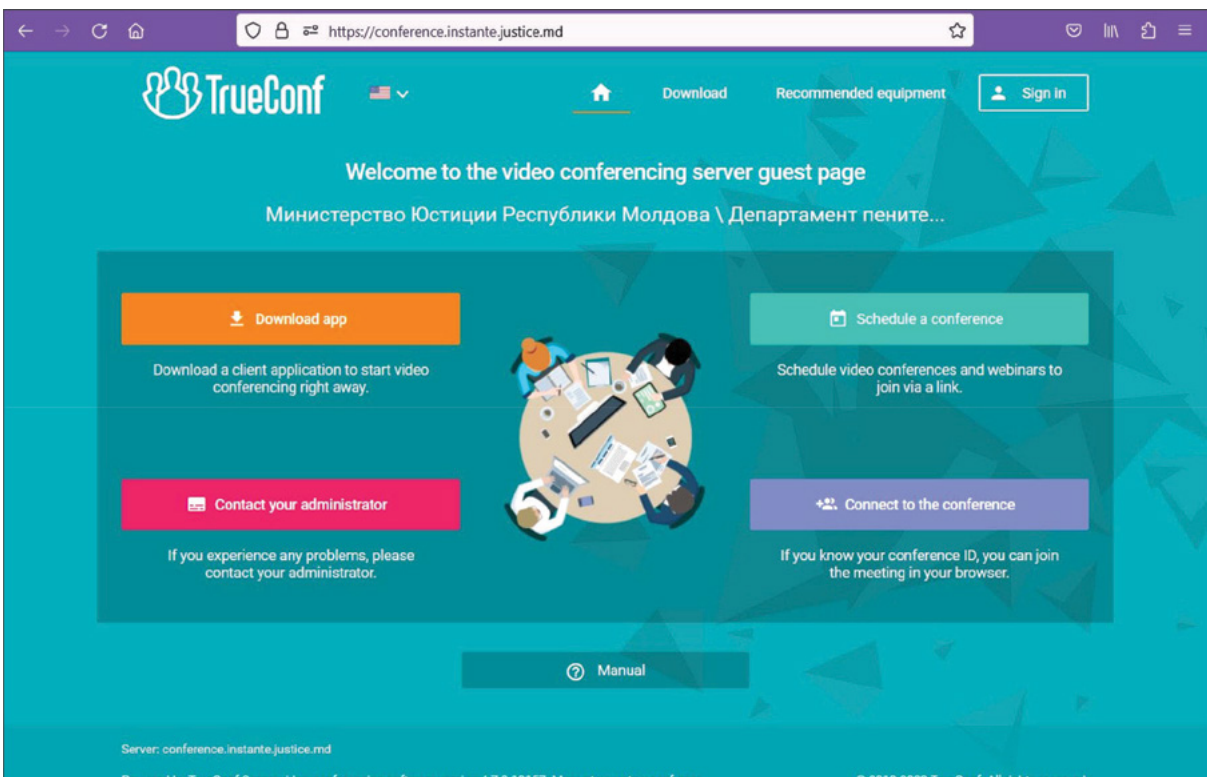

Figura 4. Pagina web pentru accesarea serverului de videoconferință

⁶⁴ Inscricțiunile de pe grafic de la stânga la dreapta și de sus în jos: Server de difuzare sau CDN; Active Directory; Instanță judecătorească; RTSP; LDAP; SVC, Server TrueConf; TCP; NAT/Proxy Firewall; TCP; VPN/Internet; Sala de conferințe, Terminalul TrueConf; SIP; Compatibilitate; SIP/H.323; Alți utilizatori; IP-PBX; MCU/Gatekeeper; Terminalele hardware ale sistemului de videoconferință; Difuzarea, WebRTC; PSTN; Dispozitive VoIP.

Serverul central de videoconferință TrueConf are **129 conturi permanente/interne**, care sunt atribuite în felul următor:

- **AAJ – 8 conturi;**
- **Instanțele judecătorești – 78 conturi** (Judecătorii – 65 conturi; curți de apel – **11 conturi**, Curtea Supremă de Justiție – **2 conturi**)
- **Instituțiile penitenciare – 37 conturi**
- **Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP) – 3 conturi**
- **Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) – 1 cont**
- **Alții – 2 conturi.**

Serverul permite adăugarea conturilor suplimentare permanente pentru instanțele judecătorești. Serverul central de videoconferință TrueConf permite conectarea simultană a până la **150 de utilizatori externi în 31 de ședințe simultane**. La fiecare ședință de judecată se pot conecta simultan până la **36 de participanți interni și externi. Numărul maxim de utilizatori interni este de până la 62. Suplimentar, serverul de videoconferință TrueConf permite asigurarea a 5 conexiuni simultane de tip SIP/H.323, adică conectarea directă între utilizatorul intern TrueConf cu o altă platformă/soluție de videoconferință din altă țară.**

Instalarea sistemului de videoconferință TrueConf Client pentru Windows/macOS/Linux presupune respectarea unor cerințe specifice prezentate mai jos.

Tabelul 3.

Cerințele tehnice pentru instalarea sistemului de videoconferință TrueConf

	Windows	macOS	Linux
Sistem de operare	Windows 7/8.1/10 sau mai nou	macOS 10.12+	Debian/Ubuntu/Fedora
CPU RAM Rețea plăci grafice	În funcție de modul de videoconferință și de calitatea conexiunii.		
Pentru apel video	Rezoluție : 1920x1080 @30 fps, 1280x720 @60 fps Sistem de operare: Microsoft Windows 7/8/8.1/10, macOS 10.12+, Linux Aplicații TrueConf Client: Versiunea 7 sau mai nou CPU: Intel Core i7-2xxx @3,0 GHz; sau mai performant Intel Pentium G4xxx la 2,9 GHz; sau mai performant Intel Core i5-7xxx U @ 2,6 GHz; sau mai performant AMD Ryzen 3 lxxx la 3,1 GHz sau mai performant RAM: 4GB Placă grafică: Compatibil cu DirectX 10.0, 512MB (minim. NVidia 8600 GS, Radeon HD 2600 XT, Intel GMA X4500HD) Rețea: Minim 50 Mbit/s în ambele direcții		

<p>Pentru conferințe video de grup (în total, 36 de participanți)</p>	<p>Rezoluție: Până la 720p de la fiecare participant. Total până la 7680x4320 (Ultra HD 8K).</p> <p>Sistem de operare: Windows 8/8.1/10, macOS 10.12+, Ubuntu 14.04+, Debian 7.2.0+</p> <p>CPU: Intel Core i7-3xxx @ 3,0 GHz; sau mai performant Intel Core i5-7xxx @ 3,0 GHz; sau mai performant Intel Core i3-8xxx @ 3,6 GHz; sau mai performant AMD Ryzen 5 2xxx U @ 2,0 GHz sau mai performant</p> <p>RAM: 4GB</p> <p>Placă grafică: Compatibil cu DirectX 10.0, 2 GB (minim. NVidia GT640, AMD Radeon HD 6670, Intel HD Graphics 4000)</p> <p>Rețea: Minim 50 Mbit/s în ambele direcții</p>
<p>Aplicația client Browser (WebRTC) pentru TrueConf Server</p>	<p>Rezoluție: Până la 1080p@30fps</p> <p>Rețea: de la 50 Mbit/s canal de intrare de la 50 Mbit/s canal de ieșire</p> <p>Browsere compatibile:</p> <p>Pentru PC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Google Chrome 73+ și alte browsere bazate pe Chromium • Mozilla Firefox 66+ • Opera 59+ • Safari 12+ <p>Pentru dispozitivele Android:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Google Chrome 73+ • Mozilla Firefox 66+ • Opera 50+ <p>Pentru dispozitivele iOS:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Safari 12.4.6+ <p>Este recomandat să fie utilizate cele mai recente versiuni stabile de browser.</p>

IV. Particularitățile procedurale și tehnice privind utilizarea extinsă a videoconferinței

În anul 2021, Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ) a adoptat Ghidul privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare⁶⁵. Scopul Ghidului este de a formula o serie de măsuri pe care instanțele judecătorești trebuie să le aplice în vederea asigurării ca utilizarea aplicației de videoconferință să nu submineze dreptul la un proces echitabil prevăzut la art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și să respecte dreptul persoanelor la protecția datelor cu caracter personal. La fel, măsurile specificate în Ghid sunt menite să elimine orice riscuri legate de încălcarea garanțiilor procesuale ale părților în timpul ședințelor prin utilizarea videoconferinței, în special, a dreptului lor de a fi audiate și de a participa activ la ședința de judecată, dar și a dreptului la apărare.

Monitorizarea utilizării extinse a sistemului de videoconferință în cadrul ședințelor de judecată desfășurate la Judecătoriile model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț a ținut cont de aspectele procedurale enunțate în Ghid și de asigurarea respectării garanțiilor procedurale ale părților și participanților la proces, cu accent pe informarea acestora despre desfășurarea ședinței de judecată prin intermediul sistemului de videoconferință, verificarea condițiilor tehnice pentru conectare, asigurarea caracterului public al ședințelor de judecată, asigurarea modalităților de identificare a părților și participanților la proces etc.

⁶⁵ <https://edoc.coe.int/en/efficiency-of-justice/10706-guidelines-on-videoconferencing-in-judicial-proceedings.html>.

A. Date statistice generale

Conform datelor extrase din PIGD, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni au avut loc 26 505 ședințe de judecată, dintre care 1 996, adică 7,53%, au fost desfășurate prin videoconferință.

Pentru comparație, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul acestor instanțe au avut loc 25 200 de ședințe de judecată, dintre care 1 693, adică 6,72%, au fost desfășurate prin videoconferință.

Așadar, cu toate că în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, la Judecătoriile model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni numărul de ședințe desfășurate a crescut cu doar 5,18%, numărul de ședințe desfășurate prin videoconferință a crescut cu 17,9%.

Pe de altă parte, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul tuturor celorlalte instanțe judecătorești din RM au avut loc 184 026 de ședințe de judecată, dintre care 13 397, adică 7,28%, au fost desfășurate prin videoconferință.

Pentru comparație, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul acestor instanțe au avut loc 174 910 ședințe de judecată, dintre care 13 934, adică 7,97%, au fost desfășurate prin videoconferință.

Deci, în timp ce în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în instanțele judecătorești din RM (fără a lua în calcul Judecătoriile model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni) numărul de ședințe desfășurate a crescut cu 5,21%, iar numărul de ședințe desfășurate prin videoconferință a descrescut cu 3,85%.

În concret, luând în considerare perioadele de referință menționate, în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni s-a atestat o creștere a numărului de ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze civile (de la 30 la 125), în cauze de contencios administrativ (de la 0 la 1), în cauze în materia insolvenței (de la 3 la 14), în cauze contravenționale (de la 49 la 141) și în cauze în materia judecătorului de instrucție (de la 1114 la 1385). Totodată, s-a înregistrat o descreștere a numărului de ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze penale (de la 497 la 331).

În context, relevant este că descreșterea esențială a numărului de ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze penale a fost înregistrată în pofida faptului că în total, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, la Judecătoriile model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni au avut loc cu mult mai multe ședințe în cauze penale decât în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022 (8 061 comparativ cu 6 912).

B. Cauze civile, de contencios administrativ și în materia insolvenței

I. Date statistice

Conform datelor extrase din PIGD, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți au avut loc: 3 326 de ședințe de judecată în cauze civile, dintre care 101 prin videoconferință; 132 de ședințe de judecată în cauze de contencios administrativ, dintre care niciuna prin videoconferință; și 496 de ședințe de judecată în cauze de insolvență, dintre care niciuna prin videoconferință.

Pentru comparație, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți au avut loc: 3 500 de ședințe de judecată în cauze civile, dintre care 8 prin videoconferință; 143 de

ședințe de judecată în cauze de contencios administrativ, dintre care niciuna prin videoconferință; și 392 de ședințe de judecată în cauze de insolabilitate, dintre care niciuna prin videoconferință.

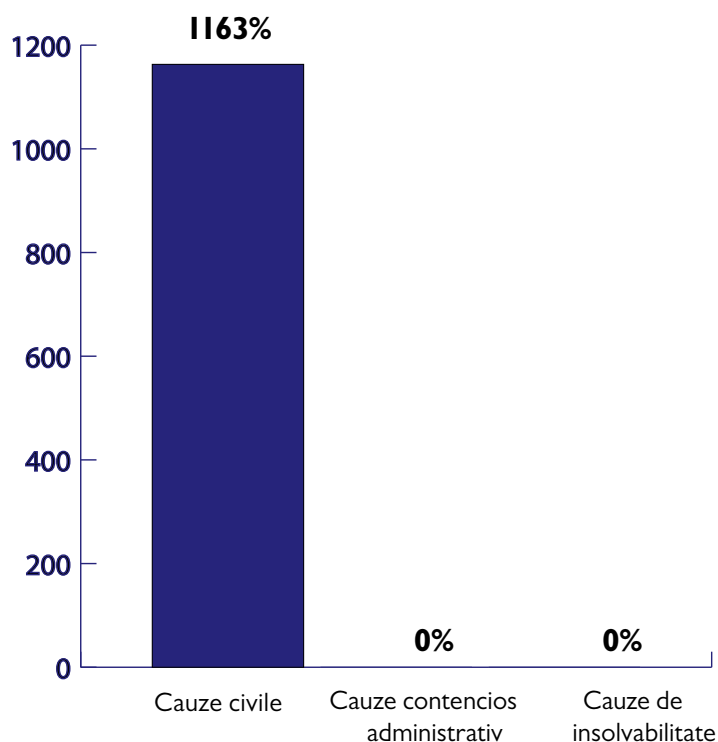

Figura 5. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie civilă în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți (%)

În perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț au avut loc: 2 436 de ședințe de judecată în cauze civile, dintre care 21 prin videoconferință; 112 ședințe de judecată în cauze de contencios administrativ, dintre care niciuna prin videoconferință; și 249 de ședințe de judecată în cauze de insolabilitate, dintre care 4 prin videoconferință.

Comparativ, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț au avut loc: 2 211 de ședințe de judecată în cauze civile, dintre care 17 prin videoconferință; 91 ședințe de judecată în cauze de contencios administrativ, dintre care niciuna prin videoconferință; și 181 de ședințe de judecată în cauze de insolabilitate, dintre care 3 prin videoconferință.

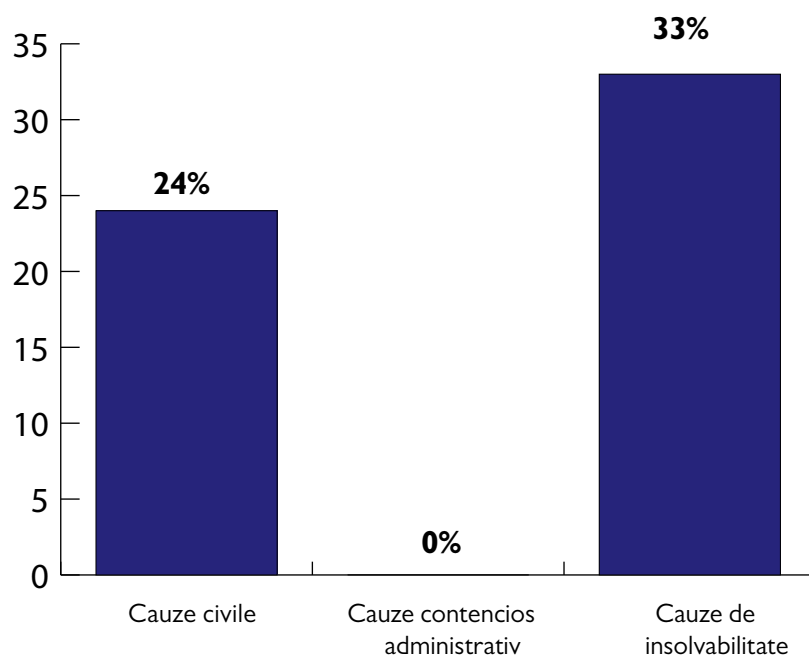

Figura 6. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie civilă în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț (%)

În perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni au avut loc: 1571 de ședințe de judecată în cauze civile, dintre care 3 prin videoconferință; 109 ședințe de judecată în cauze de contencios administrativ, dintre care 1 prin videoconferință; și 118 ședințe de judecată în cauze de insolabilitate, dintre care 10 prin videoconferință.

Pe de altă parte, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni au avut loc: 1 597 de ședințe de judecată în cauze civile, dintre care 5 prin videoconferință; 45 ședințe de judecată în cauze de contencios administrativ, dintre care niciuna prin videoconferință; și 59 ședințe de judecată în cauze de insolabilitate, dintre care niciuna prin videoconferință.

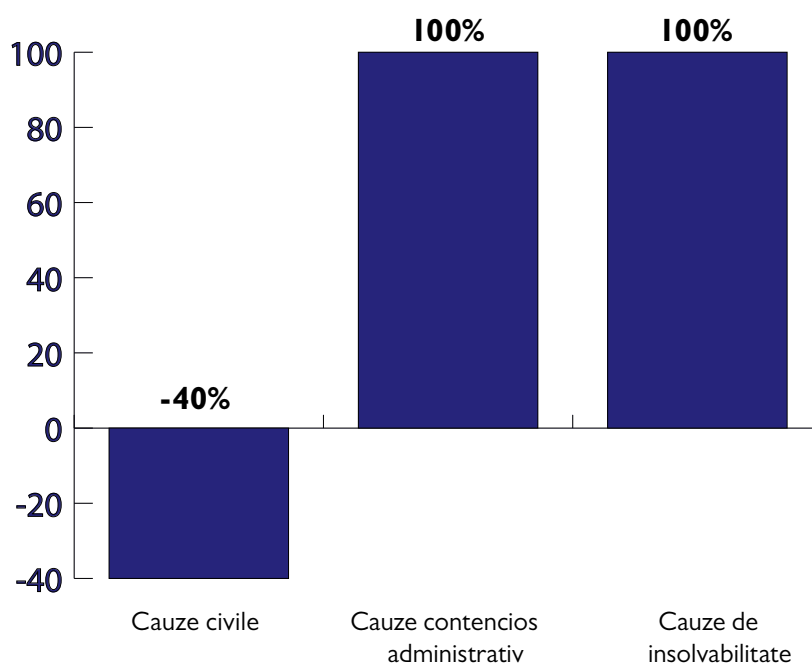

Figura 7. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie civilă în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni (%)

2. Considerații generale și decizia instanței de judecată de a desfășura ședința de judecată prin videoconferință. Scopul legitim al acesteia

CPC stabilește expres subiecții procedurali și, după caz, ipotezele în care aceștia pot participa la ședințe de judecată prin videoconferință:

- a) experții⁶⁶ (art. 154 alin. (4) CPC);
- b) participanții la proces⁶⁷ care nu se pot prezenta în ședință din cauza aflării peste hotarele RM, din cauza executării pedepsei în penitenciarele din RM și din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii (art. 213 alin. (3) CPC);
- c) martorii⁶⁸ care nu se pot prezenta în ședință (art. 216 alin. (1^l) CPC); spre deosebire de art. 213 alin. (3) CPC, art. 216 alin. (1^l) CPC nu precizează cauzele neprezentării în ședință a subiecților procedurali respectivi, care pot servi drept temei pentru desfășurarea ședinței prin videoconferință; și
- d) victimele violenței în familie⁶⁹ (art. 278³ alin. (2) CPC).

CA și Legea insolvenței nr. 149/2012 nu conțin reglementări specifice privind desfășurarea ședințelor prin videoconferință. Astfel, întrucât în conformitate cu art. 195 CA, procedura acțiunii în contencios administrativ se desfășoară conform CA, suplimentar aplicându-se corespunzător prevederile CPC, cu excepția art. 169–171, iar potrivit art. 218 CA, examinarea și soluționarea în fond a acțiunii în contencios administrativ la fel are loc pe baza CPC, cu unele excepții, reglementările relevante din CPC privind videoconferința sunt aplicabile și cauzelor de contencios administrativ. În același timp, odată ce art. 1 alin. (4) din Legea insolvenței nr. 149/2012 stipulează că procesul de insolvență se desfășoară inclusiv în conformitate cu CPC, reglementările relevante din CPC privind videoconferința sunt aplicabile și cauzelor în materia insolvenței.

Dispoziția instanței de judecată de desfășurare a ședinței prin videoconferință este din categoria celor prin care nu se soluționează cauza în fond. Respectiv, în conformitate cu art. 269 alin. (1)-(2) CPC, o atare dispoziție a instanței urmează să îmbrace forma unei încheieri (emise, după caz, în camera de deliberare în condițiile art. 48 CPC sau fără retragere în camera de deliberare, cu consemnare în procesul-verbal al ședinței).

Chestiunea determinării momentului în care instanța este în drept să dispună desfășurarea ședinței prin videoconferință în cauze în materie civilă se află într-o strânsă legătură cu etapizarea procesului de judecată. În context, este de notat că printre etapele obligatorii ale procesului civil în primă instanță, cu excepția procedurii scrise, se numără:

⁶⁶ Din conținutul art. 149 alin. (1) CPC, rezultă că prin expert se înțelege expertul judiciar înscris în Registrul de stat al experților judiciari, iar în cazul în care în acest Registru nu sunt experți de specializarea necesară sau în cazul în care nu poate fi numit un alt expert judiciar din motive de incompatibilitate, în calitate de expert judiciar poate fi recunoscută ad-hoc o persoană competentă în specializarea solicitată pentru efectuarea expertizei judiciare.

⁶⁷ În conformitate cu art. 55 CPC, se consideră participanți la proces: părțile, intervenții, procurorul, petiționarii, persoanele care, în conformitate cu art. 7 alin. (2), art. 73 și 74 CPC, sunt împuternicite să adreseze în instanță cereri în apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale unor alte persoane sau care intervin în proces pentru a depune concluzii în apărarea drepturilor unor alte persoane, precum și persoanele interesate în cauzele privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie și în cauzele cu procedură specială.

⁶⁸ Potrivit art. 132 alin. (1) CPC, martor poate fi orice persoană care nu are interes în proces și căreia îi sunt cunoscute, direct sau indirect, fapte referitoare la cauză.

⁶⁹ Din conținutul art. 278⁴ alin. (1) CPC, rezultă că prin victimă a violenței în familie se înțelege persoana care a depus în instanță, personal sau prin reprezentant, o cerere cu privire la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie.

1. intentarea procesului (art. 166-173 CPC);
2. pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare (art. 183-191 CPC);
3. dezbaterile judiciare, care se împart în: a) deschiderea ședinței și etapa pregătitoare (art. 197-210 CPC); b) judecarea cauzei în fond (art. 211-232 CPC); c) pledoariile și replica (art. 233-235 CPC); și
4. deliberarea și adoptarea hotărârii (art. 236 CPC).

Procedurii contenciosului administrativ, cu excepția procedurii scrise, îi sunt caracteristice aceleași etape, cu excepția etapei intentării procesului și a faptului că înfățișarea participanților la proces la etapa pregătirii dezbaterilor judiciare nu este necesară.

Pe de altă parte, procedura în materia insolvenței cuprinde o etapă analogică intentării procesului civil, care se finalizează odată cu admiterea spre examinare a cererii introductive (art. 21 din Legea insolvenței nr. 149/2012), iar etapa de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, cât și etapa dezbaterilor judiciare diferă de etapele corespunzătoare ale procesului civil, având în vedere și faptul că în cadrul aceluiași proces de insolvență pot fi introduse acțiuni distincte.

Conform art. 183 alin. (1) CPC, după ce primește cererea de chemare în judecată, judecătorul pregătește cauza pentru dezbateri judiciare pentru a asigura judecarea ei justă și promptă. Potrivit art. 183 alin. (2) lit. h) CPC, pregătirea pentru dezbateri judiciare este obligatorie pentru orice cauză civilă și are ca scop stabilirea locului, a datei, a orei și a duratei ședinței de judecată. Art. 184 CPC statuează că încheierea privind pregătirea cauzei pentru dezbateri judiciare se emite de către judecător, fără înștiințarea participanților la proces, în decursul a 15 zile de la data la care s-a dat curs cererii de chemare în judecată, cu enumerarea actelor ce urmează a fi efectuate pentru pregătirea cauzei și cu indicarea termenelor îndeplinirii lor.

Așadar, stabilind ședința de pregătire a cauzei civile pentru dezbateri judiciare, judecătorul este în drept să dispună desfășurarea acesteia prin videoconferință (din oficiu sau la solicitarea reclamantului) în măsura în care sunt aplicabile ipotezele prevăzute de art. 213 alin. (3) și 278³ alin. (2) CPC⁷⁰. Aici, este de menționat că ipotezele art. 154 alin. (4) și 216 alin. (1) CPC nu sunt pertinente în momentul stabilirii ședinței de pregătire a cauzei civile pentru dezbateri judiciare, fiindcă chestiunile ce țin de dispunerea efectuării expertizei și audierea martorilor urmează a fi soluționate la etapa pregătirii propriu-zise a cauzei pentru dezbateri judiciare, după cum prevede art. 185 alin. (1) lit. f) și h) CPC.

Corespunzător, și la etapa pregătirii cauzei civile pentru dezbateri judiciare, având în vedere scopurile acestei etape, reglementate de art. 183 CPC, care se rezumă la judecarea justă și promptă a cauzei, instanța poate dispune, în temeiul art. 213 alin. (3) CPC, întreruperea ședinței pregătitoare sau numirea ședinței de judecare în fond a cauzei pentru a asigura participarea prin videoconferință a subiecților procedurali vizați. Iar, audierea experților și a martorilor prin videoconferință este posibilă doar în cadrul dezbaterilor judiciare.

Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, au desfășurat 125 de ședințe în cauze civile prin videoconferință, au indicat că au dispus (mai des din oficiu) desfășurarea acestor ședințe atât la etapa pregătirii cauzelor pentru dezbateri judiciare, precum și la etapa dezbaterilor judiciare, în dependență de incidența art. 213 alin. (3) și 278³ alin. (2) CPC.

⁷⁰ Art. 278³ alin. (1) CPC stabilește că cererile cu privire la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie se examinează de instanțele judecătorești conform normelor generale ale CPC, cu excepțiile și completările stabilite în cap. XXII2 și în legislația de prevenire și combatere a violenței în familie. Deoarece în conformitate cu art. 278⁷ alin. (1) CPC, o astfel de cerere se examinează în termen de 24 de ore de la primirea acesteia, toate actele judecătorului de pregătire a cauzei trebuie să se încadreze în termenul respectiv.

Niciunul dintre acești judecători nu a arătat că a dispus audierea prin videoconferință a experților sau a martorilor în cauze civile. Pe de altă parte, unul dintre judecătorii ce au examinat prin videoconferință cereri cu privire la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie a specificat că a audiat prin videoconferință nu doar victima, ci și agresorul și reprezentantul organului de poliție.

Aspectele procedurale relevate *supra* sunt inerente și procedurii contenciosului administrativ, cu excepția inaplicabilității art. 278³ alin. (2) CPC.

În perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a avut loc o singură ședință de judecată prin videoconferință în procedura contenciosului administrativ (la Judecătoria Ungheni). Desfășurarea acestei ședințe prin videoconferință (doar în privința autorității publice) s-a dispus din oficiu la etapa pregătirii dezbaterilor judiciare, după consultarea opiniei reprezentantului autorității publice.

În altă ordine de idei, pe lângă inaplicabilitatea art. 278³ alin. (2) CPC, la dispunerea desfășurării prin videoconferință a ședințelor în cauze în materia insolvenței, urmează a se ține cont de faptul că admiterea spre examinare a cererii introductive generează, fie necesitatea convocării unei ședințe de examinare a cererii cu privire la intentarea procesului de insolvență în condițiile art. 30 din Legea insolvenței nr. 149/2012⁷¹, fie a unei ședințe de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, pe baza art. 21 alin. (6) din Legea insolvenței nr. 149/2012⁷². În ambele situații poate fi aplicabil art. 213 alin. (3) CPC.

Întrucât etapa examinării cererii introductive are cele mai multe asemănări cu etapa dezbaterilor judiciare într-un proces civil, manifestându-se în condiții de contradictorialitate, în cadrul acesteia, pe lângă art. 213 alin. (3) CPC, pot fi aplicabile și art. 154 alin. (4) și 216 alin. (1¹) CPC. Pe de altă parte, aplicarea art. 21 alin. (6) din Legea insolvenței nr. 149/2012 condiționează citarea doar a debitorului în ședință, nefiind astfel posibilă audierea prin videoconferință a experților și martorilor.

În rest, acțiunilor distincte introduse într-un proces de insolvență, cum ar fi, de exemplu, cele cu privire la anularea actelor juridice (art. 104 din Legea insolvenței nr. 149/2012) sau validarea poprii (art. 126 din Legea insolvenței nr. 149/2012), le sunt caracteristice aspectele procedurale în cauze civile descrise *supra*.

Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Edineț și Ungheni care, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, au desfășurat prin videoconferință 14 ședințe în cauze în materia insolvenței, au indicat că au dispus (mai des din oficiu) desfășurarea acestor ședințe la etapa pregătirii cauzelor pentru dezbateri judiciare, obiectul ședințelor fiind examinarea cererilor de validare a creanțelor, de repunere în termenul de înapoiere a creanțelor și de încasare a remunerației lichidatorului. Prin videoconferință au fost audiați administratorii ai insolvenței și avocatul unui creditor.

Rezultatele testării utilizării extinse a aplicației de videoconferință în cauzele civile denotă că în anumite situații (deși, destul de rar), judecătorii au dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință în alte ipoteze decât cele prevăzute de art. 154 alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC. Aceste ipoteze au vizat: cauze privind instituirea măsurilor de ocrotire judiciară (nefiind aplicabile prevederile

⁷¹ Conform art. 30 alin. (1) din Legea insolvenței nr. 149/2012, măsurile de pregătire preliminară a examinării cauzei privind insolvența debitorului le ia instanța de insolvență în conformitate cu prevederile CPC și cu cele ale Legii date. Totodată, potrivit art. 30 alin. (2) din Legea insolvenței nr. 149/2012, pentru urgentarea actelor procesuale, instanța de insolvență poate solicita audierea persoanelor identificate ca făcând parte din administrația societății, le poate solicita asistența și concursul la efectuarea actelor de procedură, poate efectua orice alt act procesual necesar soluționării cauzei.

⁷² Art. 21 alin. (6) din Legea insolvenței nr. 149/2012 prevede că dacă în cererea introductivă debitorul declară că se află în stare de insolvență și își exprimă intenția de a lichida sau de a-și restructura activitatea, instanța de judecată adoptă, în cel mult 20 de zile lucrătoare, cu citarea debitorului, o hotărâre de intentare a procesului de insolvență fără drept de apel, obligându-l, în cazul exprimării intenției de a-și restructura activitatea, să prezinte un plan al procedurii de restructurare. În acest caz, prevederile art. 23–29 nu se aplică.

art. 154 alin. (4), 213 alin. (3) și 216 alin. (1¹) CPC), cauze privind încasarea pensiei de întreținere a copilului minor (nefiind aplicabile prevederile art. 154 alin. (4), 213 alin. (3) și 216 alin. (1¹) CPC), cauze de insolvabilitate având ca obiect cereri de validare a creanțelor, de repunere în termenul de înaintare a creanțelor și de încasare a remunerației lichidatorului (nefiind aplicabile prevederile art. 154 alin. (4), 213 alin. (3) și 216 alin. (1¹) CPC), cauze privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie (nefiind aplicabile prevederile art. 154 alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC).

Judecătorii au evidențiat că în aceste cauze au dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință luând în considerare caracterul oportun al audierii participanților la proces din cauza distanței mari de la domiciliul sau locul de muncă al acestora până la sediul instanței (inclusiv datorită aflării lor peste hotarele RM), raționamente de sănătate publică, securitatea psihică a participanților la proces și gestionarea eficientă a timpului de muncă a instanțelor judecătorești. Totodată, judecătorii au arătat că în aceste cauze dispunerea desfășurării ședințelor prin videoconferință s-a realizat cu acordul tuturor subiecților procedurali vizați, iar hotărârile emise în cauzele respective nu au fost casate pentru motive de inechitate a procesului.

Avocații chestionați, care au participat în ședințele de judecată prin videoconferință în materie civilă în cele trei instanțe judecătorești, au confirmat constatările date, inclusiv în partea avantajelor practice pe care le-a furnizat organizarea ședințelor de la distanță.

În această conjunctură, se impune mențiunea că metoda dreptului procesual civil este una dispozitiv-imperativă, deoarece realizarea conduitei de către instanță și de participanții la proces este determinată, în majoritatea cazurilor, de manifestarea voinței justițiabililor. Acest fapt se manifestă începând cu realizarea dreptului justițiabililor de a alege să se adreseze sau nu în instanță pentru pornirea unui proces în materie civilă, cât și pe parcurs, în legătură cu realizarea drepturilor procesuale, alegerea mijloacelor de apărare, exercitarea căilor de atac etc.

În același timp, realizarea propriu-zisă a drepturilor procesuale poartă un caracter imperativ, fiindcă conduita atât a instanței, cât și a participanților la proces este expres reglementată de lege.

Însă, având în vedere metoda dispozitiv-imperativă a dreptului procesual civil, caracterul imperativ al cadrului de realizare a drepturilor procesuale nu înseamnă că ședințele de judecată pot fi desfășurate prin videoconferință doar în ipotezele prevăzute de art. 154 alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC, în măsura în care nu există dispoziții legale prohibitive, nu sunt încălcate principiile acestei ramuri de drept, subiecții procedurali vizați au consimțit ca desfășurarea ședinței să aibă loc prin videoconferință, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim.

Astfel, este rezonabil de a considera că motivele invocate de judecători atunci când au dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință în absența unor dispoziții legale permissive exprese (i.e. caracterul oportun al audierii participanților la proces din cauza distanței mari de la domiciliul sau locul de muncă al acestora până la sediul instanței, inclusiv datorită aflării lor peste hotarele RM, raționamente de sănătate publică, securitate psihică a participanților la proces și gestionarea eficientă a timpului de muncă a instanțelor) se circumscriu dezideratului buneii administrări a justiției, urmărind, așadar, un scop legitim⁷³.

3. Asigurarea dreptului la un proces echitabil

3.1. Cadrul normativ intern

În conformitate cu art. 2 alin. (1) CPC, procedura de judecare a cauzelor civile în instanțele judecătorești de drept comun este stabilită de Constituția RM, de hotărârile și deciziile CtEDO, de hotărârile Curții Constituționale, de CPC și de alte legi organice. Normele de drept procedural civil din alte legi trebuie

să corespundă dispozițiilor fundamentale ale Constituției RM și CPC.

Conform art. 26 alin. (4) CPC, egalitatea părților în drepturile procedurale este garantată prin lege și se asigură de către instanță prin crearea posibilităților egale, suficiente și adecvate de folosire a tuturor mijloacelor procedurale pentru susținerea poziției asupra circumstanțelor de fapt și de drept, astfel încât niciuna dintre părți să nu fie defavorizată în raport cu cealaltă.

Potrivit art. 27 CPC: (1) Disponibilitatea în drepturi se afirmă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare; (2) Instanța nu admite dispunerea de un drept sau folosirea modalității de apărare dacă aceste acte contravin legii ori încalcă drepturile sau interesele legitime ale persoanei.

În mod similar, art. 36 alin. (2) CA statuează că instanțele de judecată competente aplică principiul supremației dreptului cu luarea în considerare a jurisprudenței CtEDO.

În conformitate cu art. 38 alin. (2) CA, orice persoană are dreptul la judecarea cauzei în mod echitabil, în termen rezonabil, de către o instanță de judecată independentă, imparțială și instituită prin lege. În acest scop, instanța de judecată este obligată să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a procesului.

Conform art. 43 CA, examinarea judiciară a cauzelor de contencios administrativ se desfășoară în baza principiului contradictorialității și al egalității în drepturi procedurale a participanților la proces.

3.2. Repere jurisprudențiale generale ale CtEDO

Art. 6 alin. (1) din CEDO prevede că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Pentru prima dată CtEDO a abordat probleme legate de desfășurarea ședințelor prin videoconferință în materie civilă prin prisma dreptului la un proces echitabil în cauza *Vladimir Vasilyev împotriva Rusiei* din 10 ianuarie 2012.

În această cauză reclamantul – în timp ce își ispășea pedeapsa cu închisoarea – a intentat o acțiune civilă, iar pretențiile sale au fost respinse. Reclamantul a comunicat cu instanța de judecată doar în scris, nefiind vreodată prezent în cadrul ședințelor de judecată, cu toate că pretențiile din acțiune se bazuau în mod decisiv pe experiența personală a reclamantului. Respectiv, ar fi fost necesară audierea personală a reclamantului. Aici, CtEDO a relevat la pct. 84 al hotărârii că art. 6 alin. (1) nu garantează dreptul de a fi audiat personal în cadrul unei cauze civile, ci mai degrabă un drept general de a-și putea prezenta în mod efectiv argumentele în fața instanței și de a se bucura de egalitate de arme cu partea adversă. Art. 6 alin. (1) CEDO lasă la latitudinea statului alegerea mijloacelor care vor fi utilizate pentru a garanta justițiabililor aceste drepturi. De exemplu, o modalitate pentru autoritățile naționale de a asigura participarea efectivă a reclamantului în ședință ar fi putut să fie organizarea acesteia prin videoconferință.

În lumina acestor considerente, s-a conturat ideea că desfășurarea ședințelor în cauze civile prin videoconferință reprezintă o modalitate validă de asigurare a dreptului justițiabililor de acces la un proces echitabil, atâta timp cât aceștia se vor putea bucura de egalitate de arme cu părțile adverse.

Ulterior, în hotărârea în cauza *Yevdokimov și alții împotriva Rusiei* din 16 februarie 2016, care viza circumstanțe

de fapt analogice, CtEDO a reiterat la pct. 42 valabilitatea soluției de desfășurare a ședințelor în cauze civile prin videoconferință, cu mențiunea că procesul va fi considerat echitabil dacă persoanele audiate prin videoconferință vor avea efectiv posibilitatea de a urmări parcursul ședințelor, de a vedea ceilalți participanți la proces și de a asculta declarațiile acestora, precum și de a fi văzuți și ascultați de către ceilalți participanți la proces și judecător și, după caz – de către martori și experți. În același timp, la pct. 44 CtEDO a subliniat necesitatea asigurării caracterului public al ședințelor în cauze civile desfășurate prin videoconferință, statele bucurându-se de o marjă de apreciere în alegerea modalităților concrete în acest sens.

În general, CtEDO încă nu a emanat o jurisprudență vastă care ar aborda problematica desfășurării ședințelor prin videoconferință în cauze civile prin prisma art. 6 alin. (1) din CEDO, dar jurisprudența existentă denotă că în această privință trebuie să se țină cont de aspectele de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate.

3.3. Contradictorialitate

Dreptul la o procedură contradictorie în materie civilă implică facultatea părților dintr-un proces de a lua cunoștință de orice document sau observație prezentată în fața judecătorului în vederea influențării deciziei sale și discutării ei (*Ruiz-Mateos împotriva Spaniei* din 26 iunie 1993, pct. 63).

În contextul desfășurării ședințelor în materie civilă prin videoconferință, cele mai relevante aspecte ale contradictorialității țin de posibilitatea participanților la proces de a lua cunoștință de cererile și demersurile scrise depuse în astfel de ședințe, cât și de asigurarea dreptului participanților la proces și al martorilor de a beneficia de serviciile interpreților (în cazul în care părțile adverse prezintă observații verbale în instanță, care trebuie traduse în timp real).

Cu referire la primul aspect, participantul la proces poate transmite actele pe adresa electronică de serviciu a grefierului, care imediat le va transmite celorlalți participanți tot prin poștă electronică. Sau, participantul la proces din start va expedia actele prin poștă electronică atât instanței, cât și celorlalți participanți. O altă opțiune este circuitul actelor în timp real prin intermediul aplicației TrueConf⁷⁴. Aplicația permite transmiterea actelor doar de către utilizatorii interni ai aplicației (instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare) părților și participanților la proces conectați prin intermediul linkului transmis de instanță, nu însă și vice versa – transmiterea actelor de către părțile și participanții la proces externi către instanță este imposibilă din punct de vedere tehnic.

Asigurarea serviciilor interpreților poate fi realizată prin prezența și activitatea acestora în sala de ședințe unde se află judecătorul, însă calitatea redusă a conexiunii și a sunetului prin videoconferință poate reprezenta un impediment considerabil⁷⁵.

Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în materie civilă au afirmat că modalitatea optimă de a realiza circuitul actelor în aceste ședințe s-a dovedit a fi expedierea actelor, prin poștă electronică, participanților la proces prin videoconferință, cu anunțarea unei scurte întreruperi. În favoarea acestei modalități s-au expus și avocații chestionați, care au participat la ședințe prin videoconferință în materie civilă în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni. Reieșind din posibilitățile limitate prevăzute în TrueConf de a asigura circuitul actelor în timp real cu părțile și participanții la proces conectați prin link extern, această opțiune nu a fost utilizată în procesul de monitorizare a ședințelor de judecată desfășurate cu utilizarea sistemului de videoconferință.

Totodată, trebuie menționat faptul că judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și

Ungheni, și avocații chestionați, care au participat în ședințe prin videoconferință în materie civilă în aceste instanțe, au declarat că în ședințele respective nu a fost necesară antrenarea interpreților.

3.4. Egalitate a armelor

Dreptul la egalitatea armelor în materie civilă implică menținerea unui „echilibru just” între părți, și anume obligația ca fiecare dintre părți să i se ofere o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza – inclusiv probele – în condiții care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj față de partea adversă (*Regner împotriva Republicii Cehe* (MC) din 19 septembrie 2017, pct. 146).

În contextul desfășurării ședințelor în materie civilă prin videoconferință, cele mai relevante aspecte ale egalității armelor țin de asigurarea dreptului participanților la proces și a martorilor de a obiecta împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință și a dreptului acestora de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în ședințele respective.

În ceea ce privește primul aspect, este de menționat că dreptul subiecților procedurali de a obiecta în fața unei instanțe civile împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință se află într-o legătură indisolubilă cu temeiul pe care acești subiecți se bazează. Astfel, o solicitare rezonabilă și legitimă de a nu desfășura ședința prin videoconferință trebuie să conțină argumente precum că un atare mod de desfășurare a acesteia va plasa subiectul procedural vizat într-o situație de net dezavantaj față de partea adversă.

De exemplu, participantul la proces sau martorul ar putea invoca că nu are acces la condițiile tehnice necesare desfășurării ședinței prin videoconferință sau că din cauza stării tehnice necorespunzătoare a infrastructurii sistemului de videoconferință, nu va avea capacitatea de a urmări plenar parcursul ședinței, de a vedea ceilalți subiecți procedurali și de a asculta declarațiile lor, precum și de a fi văzut și ascultat, la rândul său, de către aceștia și judecător⁷⁶.

Monitorizarea ședințelor în cauze în materie civilă desfășurate prin videoconferință a relevat că uneori, calitatea sunetului și a imaginii era destul de redusă, ceea ce a dus la amânarea ședințelor, iar într-un dosar de insolvență – la solicitarea participantului la proces ca ședința să se desfășoare în absența sa, participarea sa nefiind obligatorie conform legii.

O altă preocupare legitimă a participantului la proces sau a martorului, legată de desfășurarea ședinței prin videoconferință, ar putea ține de securitatea sa psihică și fizică în locația de unde urmează a fi audiat virtual, mai ales în cazurile de aplicare a măsurilor de protecție pentru victimele violenței în familie.

La fel de serios trebuie tratate și îngrijorările participanților la proces și a martorilor legate de realizarea dreptului acestora de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în ședințe desfășurate prin videoconferință. Aceasta este deosebit de relevant în cazul subiecților procedurali aflați în detenție, fiindcă pe parcursul ședințelor desfășurate prin videoconferință, aceștia sunt continuu supravegheați de către colaboratorii instituției penitenciare și nu au, de fapt, posibilitatea de a discuta în privat cu avocații.

În altă ordine de idei, întru evitarea riscului de subminare a legitimității scopului de desfășurare a ședințelor prin videoconferință, recomandabil ar fi ca desfășurarea acestora să fie dispusă cu acordul tuturor subiecților procedurali, în măsura în care subiecții ce nu-și dau acordul în acest sens, furnizează argumente precum că audierea lor prin videoconferință îi va plasa într-o situație de net dezavantaj față de părțile adverse, în special când este vorba de ședințe în alte ipoteze decât cele prevăzute de art. 154

⁷⁶ Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare recomandă ca instanțele să atragă o atenție deosebită situației persoanelor din grupurile vulnerabile, cum ar fi copiii, migranții și persoanele cu dizabilități.

alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC.

Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în materie civilă, au declarat că au întâmpinat destul de rar cazuri când participanții la proces au obiectat împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință, și doar din considerente ce țin de condițiile tehnice necesare unei participări efective în ședințe. Dintre avocații chestionați, care au participat în ședințe prin videoconferință în materie civilă în cadrul Judecătoriilor Bălți, Edineț și Ungheni, doar unul a obiectat împotriva desfășurării ședinței în materie civilă, din motiv că clientul său avea probleme auditive.

Acești judecători au mai punctat că în cazul în care un participant la proces a avut nevoie de a se consulta cu avocatul său pe durata ședinței într-o cauză în materie civilă desfășurată prin videoconferință, s-a anunțat o întrerupere a ședinței, iar participantul a discutat telefonic cu avocatul său. În alt caz, participantul la proces și avocatul au discutat chiar prin intermediul aplicației de videoconferință, judecătorul și grefierul eliberând sala de ședințe.

A doua modalitate pare a fi mai puțin favorabilă pentru participanți la proces și martori, având în vedere posibilitatea conectării persoanelor terțe, care dispun de linkul ședinței, la aplicația de videoconferință, fără ca respectivii participanți la proces și martori să observe conectarea pe ecran. Mai mult, această modalitate nu exclude nici riscul ca persoanele terțe, aflate în afara sălii de ședințe, dar în imediata apropiere de aceasta, să audă un astfel de dialog confidențial.

În același timp, în aplicația de videoconferință TrueConf pot fi create săli virtuale separate, prin care avocații și clienții lor să poarte discuții confidențiale. Astfel, instanța judecătorească poate crea o sală virtuală suplimentară și expedia linkul pentru această sală doar avocatului și clientului său.

Pe de altă parte, niciunul dintre avocații chestionați, care au participat în ședințe prin videoconferință în materie civilă în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, nu a menționat că a existat necesitatea consultării confidențiale cu clienții audiați prin videoconferință în timpul ședințelor.

3.5. Publicitate

Justițiabilul are, în principiu, dreptul la o ședință publică în cazul în care nu se aplică posibile excepții prevăzute de teza a doua de la art. 6 alin. (1) din CEDO. Prin transparența pe care o conferă administrării justiției, publicitatea contribuie la realizarea scopului art. 6 alin. (1) din CEDO: procesul echitabil (*Malhous împotriva Republicii Cehe* (MC) din 12 iulie 2001, pct. 55-56). Publicitatea ședințelor se adresează și societății în ansamblu, deoarece orice persoană are dreptul de a asista la ședințele care nu au fost declarate secrete de către instanță.

În contextul desfășurării ședințelor în materie civilă prin videoconferință, asigurarea publicității ședințelor este aspectul cel mai puțin problematic al dreptului la un proces echitabil, în condițiile în care sistemele de videoconferință întotdeauna sunt amplasate în săli de ședințe, deschise și pentru publicul larg.

Nici judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în materie civilă, nici avocații chestionați, care au participat în astfel de ședințe în cadrul instanțelor respective, nu au semnalat vreun caz de conducere de către judecător a ședinței dintr-o altă locație decât sala de ședințe (sau de interzicere a asistării în cadrul ședințelor deschise, desfășurate prin videoconferință).

4. Alte considerații de ordin procedural și organizatoric

4.1. Localizarea participanților la proces, a martorilor și a experților

Art. 154 alin. (4) CPC, care prevede audierea expertului prin videoconferință, nu instituie nicio condiție referitoare la localizarea acestuia. Respectiv, în cauze în materie civilă expertul poate fi audiat în ședință prin videoconferință din orice locație care dispune de capacitățile tehnice necesare participării plene a acestuia în proces.

Art. 213 alin. (3) CPC prevede că participanții la proces care nu se pot prezenta în ședință din cauza aflării peste hotarele RM pot fi audiați prin videoconferință la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al RM; cei care nu se pot prezenta în ședință din cauza executării pedepsei în penitenciarele din RM – la sediul instituției penitenciare care dispune de mijloace tehnice corespunzătoare; cei care nu se pot prezenta în ședință din cauza internării într-o instituție medicală – la sediul instituției medicale care dispune de mijloace tehnice corespunzătoare; iar cei care nu se pot prezenta în ședință din cauza dizabilităților locomotorii – la sediul instituției medicale, al instituției de asistență socială sau al autorității tutelare, care dispun de mijloace tehnice corespunzătoare.

Ipoteza art. 213 alin. (3) CPC prevede și audierea participanților la proces la sediul organului de probațiune, care dispune de mijloace tehnice corespunzătoare, însă textul acestei norme nu conține suficiente repere care să indice fără echivoc care anume categorii de participanți la proces, care nu se pot prezenta în ședință, poate fi audiată la sediul organului de probațiune.

Art. 216 alin. (1^l) CPC prevede că audierea prin videoconferință a martorului aflat peste hotarele RM are loc la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al RM, a martorului aflat pe teritoriul RM – la biroul notarial, la sediul organului de probațiune sau biroul executorului judecătoresc, a martorului care execută pedeapsa în penitenciarele din RM – la instituția penitenciară în care execută pedeapsa, iar a martorului internat într-o instituție medicală care nu se poate deplasa pentru a participa la ședință – la sediul instituției medicale, dacă acestea dispun de mijloace tehnice corespunzătoare.

Art. 278³ alin. (2) CPC, care prevede audierea victimei violenței în familie prin videoconferință, nu instituie nicio condiție referitoare la localizarea acesteia. Respectiv, în dosare privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, victima poate fi audiată în ședință prin videoconferință din orice locație care dispune de capacitățile tehnice necesare participării plene a acesteia în proces și care ar exclude orice risc de aplicare asupra ei a violenței fizice și psihice sau a unei influențe necorespunzătoare.

În cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni au avut loc câteva ședințe prin videoconferință în dosare privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, în care victimele au fost audiate la sediul autorității publice locale din raza de domiciliu a victimelor, motivul fiind distanța mare pe care trebuiau să o parcurgă până la sediul instanței, raportată la termenul legal extrem de scurt de examinare a dosarelor date. Totuși actualmente, o atare formă de organizare a examinării acestei categorii de dosare nu poate fi considerată satisfăcătoare, din motiv că autoritățile publice locale, de regulă, nu pot asigura condiții ce ar favoriza respectarea demnității și a sănătății psihice a victimelor, dar și solemnitatea procesului de judecată.

În continuare, se impune reiterarea concluziei că în măsura în care nu există dispoziții legale prohibitive și nu sunt încălcate principiile dreptului procesual civil, participanții la proces și martorii care întâmpină dificultăți de a se prezenta fizic în ședință, pot fi audiați și în alte locații decât cele expres stipulate de art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1^l) CPC (de exemplu, la domiciliu sau la locul de muncă), dacă și-au manifestat acordul în acest sens, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim.

În prezent, legitimitatea acestui scop se dovedește și prin aceea că foarte puține dintre sediile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare ale RM, ale instituțiilor medicale, ale instituțiilor de asistență socială, ale autorităților tutelare și ale organelor de probațiune, cât și dintre birourile notariale și birourile executorilor judecătorești dispun de condițiile necesare desfășurării ședințelor prin videoconferință⁷⁷, ceea ce face practic inaplicabile prevederile art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1) CPC.

Drept locații alternative de audiere a participanților la proces prin videoconferință ar putea evolua centrele unificate de prestare a serviciilor publice (CUPS), care reprezintă puncte de acces comun la o gamă largă de servicii publice disponibile în format electronic. Acestea au fost instituite în cadrul mai multor autorități ale administrației publice locale de nivelul întâi și dispun de specialiști care oferă suport informațional și tehnic, ajutând populația să transmită dosarul complet către prestatori și să obțină mai ușor un anumit serviciu public, prin intermediul oficiului CUPS din localitate sau din vecinătate.

Actualmente, CUPS asigură accesibilitatea persoanelor la o serie de servicii publice prestate de către ASP și CNAS, dar pe parcurs, se preconizează extinderea listei serviciilor și a instituțiilor prestatoare de servicii publice.

În același timp, audierea participanților la proces și a martorilor localizați peste hotarele RM în alte locații decât sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al RM, în lipsa delegațiilor judecătorești reglementate de art. 465 alin. (4) CPC, are vocația de a ridica probleme de suveranitate procesuală, luând în considerare faptul că astfel de audieri ar putea fi considerate acte de procedură efectuate de instanțele judecătorești din RM contrar ordinii prevăzute de art. 465 alin. (4) CPC și, după caz, a tratatelor internaționale la care RM este parte.

De altfel, niciunul dintre judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze în materie civilă, nu a indicat că le-a desfășurat cu audierea participanților la proces sau a martorilor, după caz, la sediile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare ale RM, ale instituțiilor medicale, ale instituțiilor de asistență socială și ale organelor de probațiune, cât și la birourile notariale și birourile executorilor judecătorești, însă au realizat cu succes audierea acestor subiecți procedurali la domiciliul sau la locul de muncă a acestora⁷⁸.

Această informație a fost confirmată și de avocații chestionați, care au participat în ședințe prin videoconferință în materie civilă în aceste instanțe.

4.2. Verificarea identității participanților la proces, a martorilor și a experților

Art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1) CPC, care prevăd audierea prin videoconferință în cauze în materie civilă a participanților la proces și a martorilor, după caz, la sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al RM, al instituției penitenciare, al instituției medicale, al instituției de asistență socială sau al organului de probațiune, precum și la biroul notarial sau al executorului judecătoresc, pun în sarcina acestor instituții și profesioniști din domeniul dreptului verificarea identității participanților la proces și a martorilor.

Deci, în ipotezele prevăzute de art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1) CPC însăși participarea subiecților procedurali nominalizați în ședințe prin videoconferință instituie prezumția că verificarea identității lor a fost realizată de către instituțiile și profesioniștii din domeniul dreptului respectivi.

Verificarea identității participanților la proces și a martorilor care participă la ședințe în cauze în materie

⁷⁷ Pe lângă mijloace tehnice corespunzătoare, este vorba de spații separate, personal instruit și disponibilitatea acestuia de a asista participanții la proces și martorii.

⁷⁸ Cel mai des, astfel s-a realizat audierea profesioniștilor din domeniul dreptului, în primul rând – a avocaților și a administratorilor insolvențării.

civilă prin videoconferință, cât și a identității experților audiați conform art. 154 alin. (4) CPC și a victimelor violenței în familie audiate conform art. 278³ alin. (2) CPC, trebuie efectuată nemijlocit de către instanță.

Din practica statelor europene rezultă două metode de bază pentru verificarea identității participanților la proces.

Prima metodă este ca la etapa identificării acestor subiecți procedurali într-o ședință desfășurată prin videoconferință, aceștia să transmită spre verificare o copie a actelor lor de identitate sau a legitimațiilor de serviciu pe adresa electronică de serviciu a greferului sau a judecătorului.

A doua metodă este ca respectivii subiecți procedurali să arate în timp real instanței actele lor de identitate sau legitimațiile de serviciu pe ecranul unde se desfășoară ședința.

Niciuna dintre aceste metode nu este deosebit de intruzivă sau complicată, fiind în concordanță cu Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare.

Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze în materie civilă, și avocații chestionați, care au participat în ședințele date, au notat că a doua metodă a fost de departe cea mai frecvent utilizată și că nu s-au atestat dificultăți în această privință.

4.3. Semnarea de către martori a declarației privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii lor

În conformitate cu art. 216 alin. (1) CPC, martorul semnează declarația privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii lui, care va fi expediată instanței prin intermediul poștei electronice.

Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze în materie civilă, și avocații chestionați, care au participat în ședințele date, au indicat că în aceste cauze nu au fost audiați martori.

4.4. Aplicația de videoconferință utilizată

CPC, CA și Legea insolvenței nr. 149/2012 nu reglementează tipul aplicației de videoconferință ce urmează a fi utilizată în ședințe prin videoconferință în cauze în materie civilă.

Cu toate acestea, judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze în materie civilă, și avocații chestionați, care au participat la ședințele date, au menționat că s-a utilizat în exclusivitate aplicația TrueConf.

Având în vedere anumite deficiențe observate la utilizarea acestei aplicații pentru audierea participanților la proces aflați peste hotarele RM⁷⁹, ar putea fi luată în considerare și posibilitatea folosirii altor aplicații de videoconferință, cum ar fi Zoom sau Google Meet.

5. Considerații de ordin tehnic privind examinarea prin

⁷⁹ Aceste deficiențe au fost determinate de anumite setări de securitate și au dus la amânarea ședințelor.

videoconferință a cauzelor în materie civilă

În cadrul procesului de testare a utilizării extinse a sistemului de videoconferință, au fost supuse monitorizării 6 ședințe de judecată în cauze în materie civilă. În trei din șase ședințe de judecată nu au fost înregistrate deficiențe de ordin tehnic, care ar afecta sunetul sau imaginea și ar îngreuna dreptul părților la un proces echitabil.

Totuși, în celelalte trei ședințe de judecată au fost atestate următoarele probleme de ordin tehnic:

- calitatea relativ redusă a sunetului în ședința de judecată la care participa avocatul din biroul său și una dintre părți aflată peste hotarele RM;
- dispariția periodică a sunetului; și
- dificultăți de conectare a unor părți la proces.

Posibile cauze ale deficiențelor specificate supra sunt multiple și ar putea fi determinate de:

- lipsa setărilor necesare la computerele părților și participanților la proces;
- amplasarea microfoanelor la distanță mare de vorbitori;
- deteriorarea mecanică a cablurilor microfoanelor în sala de ședințe;
- defectarea microfoanelor în sala de ședințe;
- lipsa conexiunii la Internet sau întreruperea conexiunii; și
- insuficiența sau lipsa în instanța de judecată a personalului specializat de suport instruit.

Pentru depășirea acestor deficiențe tehnice sunt necesare o serie de acțiuni de remediere, care să includă conectarea și verificarea periodică a funcționalității tuturor elementelor sistemului de videoconferință înainte de ședința de judecată. O altă măsură necesară ține de verificarea integrității mecanice a cablurilor și microfoanelor și verificarea periodică a setărilor audio și video ale sistemului de videoconferință în instanța de judecată. Verificarea conexiunii la Internet și revizuirea pachetului Internet, de asemenea, ar putea contribui la îmbunătățirea calității sunetului și a imaginii în timpul ședințelor de judecată desfășurate prin intermediul sistemului de videoconferință.

Angajarea și instruirea corespunzătoare a personalului tehnic din instanțele judecătorești privind administrarea sistemului de videoconferință este imperativă pentru prevenirea deficiențelor tehnice enumerate mai sus.

C. Cauze penale, contravenționale și în materia judecătorului de instrucție

I. Date statistice

Conform datelor extrase din PIGD, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți au avut loc: 4 092 de ședințe de judecată în cauze penale, dintre care 266 prin videoconferință; 4 699 de ședințe de judecată în cauze contravenționale, dintre care 132 prin videoconferință; și 1 144 de ședințe de judecată în cauze în materia judecătorului de instrucție, dintre care 443 prin

videoconferință.

Pentru comparație, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți au avut loc: 3 536 de ședințe de judecată în cauze penale, dintre care 358 prin videoconferință; 5 219 de ședințe de judecată în cauze contravenționale, dintre care 39 prin videoconferință; și 1 072 de ședințe de judecată în cauze în materia judecătorului de instrucție, dintre care 238 prin videoconferință.

În perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț au avut loc: 1 974 de ședințe de judecată în cauze penale, dintre care 64 prin videoconferință; 1 188 de ședințe de judecată în cauze contravenționale, dintre care 9 prin videoconferință; și 1 333 de ședințe de judecată în cauze în materia judecătorului de instrucție, dintre care 941 prin videoconferință.

Comparativ, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț au avut loc: 1 785 de ședințe de judecată în cauze penale, dintre care 137 prin videoconferință; 1 197 de ședințe de judecată în cauze contravenționale, dintre care 10 prin videoconferință; și 1 117 de ședințe de judecată în cauze în materia judecătorului de instrucție, dintre care 874 prin videoconferință.

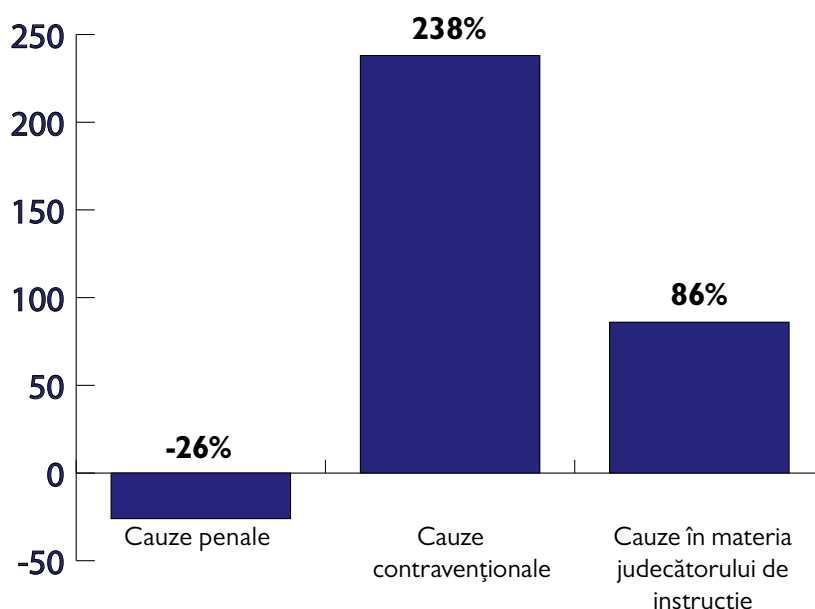

Figura 8. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie penală în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Bălți (%)

În perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, în cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni au avut loc: 1 995 de ședințe de judecată în cauze penale, dintre care 1 prin videoconferință; 1 259 de ședințe de judecată în cauze contravenționale, dintre care niciuna prin videoconferință; și 272 de ședințe de judecată în cauze în materia judecătorului de instrucție, dintre care 1 prin videoconferință.

Pe de altă parte, în perioada 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022, în cadrul Judecătoriei model-pilot Ungheni au avut loc: 1 591 de ședințe de judecată în cauze penale, dintre care 2 prin videoconferință; 1 142 de ședințe de judecată în cauze contravenționale, dintre care niciuna prin videoconferință; și 322 de ședințe de judecată în cauze în materia judecătorului de instrucție, dintre care 2 prin videoconferință.

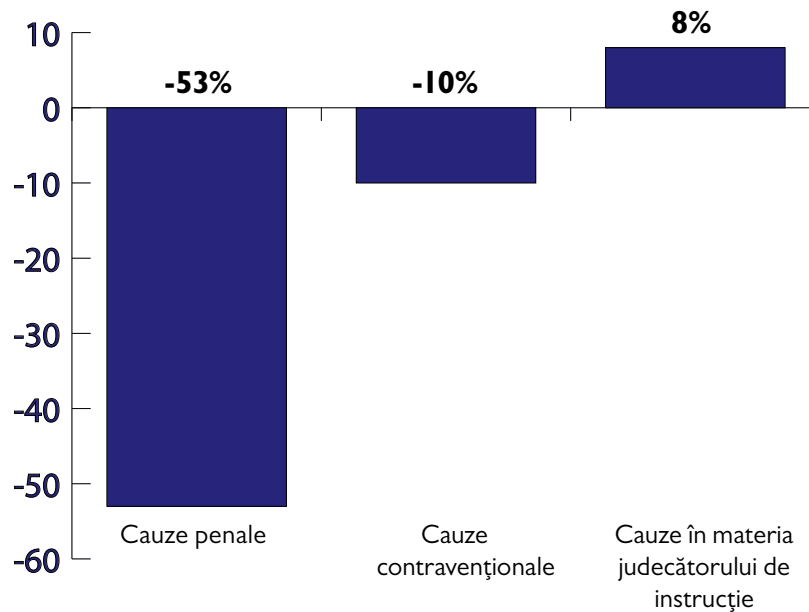

Figura 9. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie penală în perioada de testare în cadrul Judecătoriei model-pilot Edineț (%)

2. Considerații generale și decizia instanței de judecată de a desfășura ședința de judecată prin videoconferință. Scopul legitim al acesteia

Art. 32 alin. (2) CPP stabilește expres categoriile de cauze în care se permite desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință:

a) liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen (art. 91 CP);

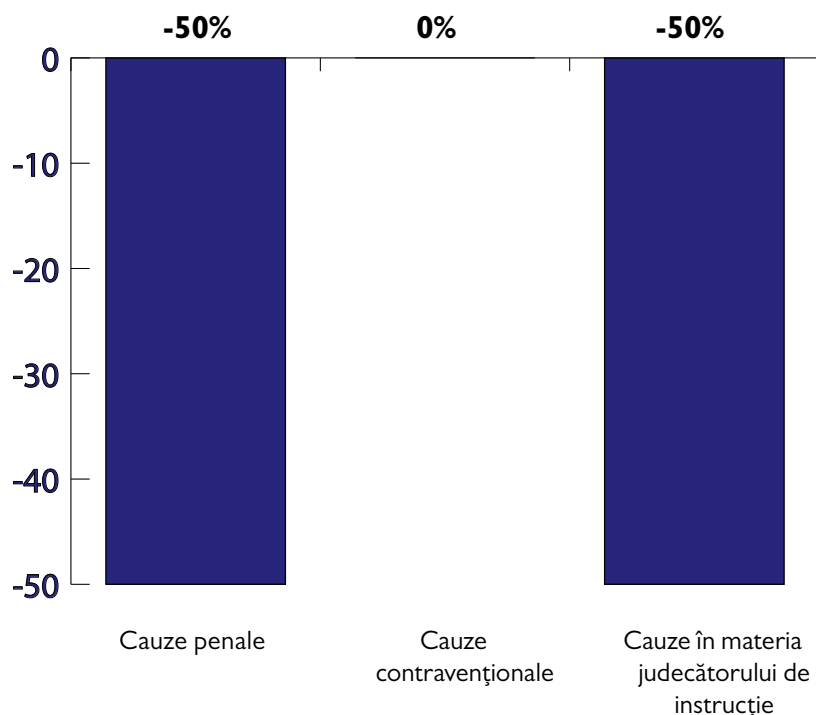

Figura 10. Tendința privind numărul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință în cauze în materie penală în perioada de testare în cadrul Judecătoriei Ungheni (%)

- b) înlocuirea părții neexecutate din pedeapsă cu o pedeapsă mai blândă (art. 92 CP);
- c) liberarea de la executarea pedepsei penale a persoanelor grav bolnave (art. 95 CP);
- d) amânarea executării pedepsei pentru femeile gravide și persoanele care au copii în vârstă de până la 8 ani (art. 96 CP), anularea amânării executării pedepsei de către acestea, liberarea lor de pedeapsă, înlocuirea pedepsei sau trimiterea pentru executare a pedepsei neexecutate;
- e) reabilitarea judecătorească (art. 112 CP);
- f) schimbarea categoriei penitenciarului (art. 72 CP);
- g) înlocuirea amenzii cu muncă neremunerată în folosul comunității sau închisoare (art. 64 CP);
- h) înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității cu închisoare (art. 67 CP);
- i) anularea condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau, după caz, a liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, cu trimiterea condamnatului pentru executarea pedepsei neexecutate (art. 90 și 91 CP);
- j) căutarea persoanelor condamnate care se ascund de organele care pun în executare pedeapsa;
- k) executarea sentinței în cazul existenței altor hotărâri neexecutate, dacă aceasta nu a fost soluționată la adoptarea ultimei hotărâri;
- l) computarea arestării preventive sau a arestării la domiciliu, dacă aceasta nu a fost soluționată la adoptarea hotărârii de condamnare;
- m) prelungirea, schimbarea sau încetarea aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical alienaților (art. 101 CP);
- n) internarea forțată într-o instituție ftiziopneumologică (art. 96¹ CP);
- o) liberarea de pedeapsă sau ușurarea pedepsei în temeiul adoptării unei legi care are efect retroactiv ori ameliorarea, în alt mod, a situației (art. 10 și 10¹ CP), precum și excluderii din hotărârea de condamnare a unor capete de acuzare dacă persoana condamnată a fost extrădată;
- p) liberarea de pedeapsă în temeiul actului amnistiei sau stingerea executării pedepsei (art. 295 CE);
- q) liberarea de executare a pedepsei în legătură cu expirarea termenelor de prescripție ale executării sentinței de condamnare (art. 97 CP);
- r) explicarea suspiciunilor sau neclarităților care apar la punerea în executare a pedepselor;
- s) constatarea condițiilor de detenție a condamnaților;
- t) alte chestiuni prevăzute de lege care apar în procesul executării pedepselor de către condamnați;
- u) plângerile condamnatului și ale altor persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost încălcate împotriva actelor organului care pune în executare hotărârea judecătorească de condamnare privativă de libertate (închisoare, detențiune pe viață) (art. 473¹ CPP); și
- v) plângerile condamnatului și ale prevenitului împotriva administrației instituției penitenciare referitoare la condițiile de detenție care le afectează grav drepturile.

În plus, în conformitate cu art. 110 alin. (1) CPP, dacă există motive temeinice de a considera că viața, integritatea corporală sau libertatea martorului ori a unei rude apropiate a lui sunt în pericol în legătură cu declarațiile pe care acesta le face într-o cauză penală privind o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă și dacă există mijloacele tehnice respective, judecătorul de instrucție sau, după caz, instanța de judecată poate admite ca martorul respectiv să fie audiat fără a fi prezent fizic la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfășoară ședința de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice prevăzute în acest articol. Conform art. 110 alin. (5) CPP, martorul poate fi audiat prin intermediul unei videoconferințe cu circuit închis, cu imaginea și vocea distorsionate astfel încât să nu poată fi recunoscut.

Așadar, CPP și CP nu prevăd posibilitatea desfășurării ședințelor prin videoconferință la examinarea în fond a cauzelor penale. Analogic, nici CC nu prevede desfășurarea ședințelor prin videoconferință la examinarea cauzelor contravenționale.

Rezultatele testării utilizării extinse a aplicației de videoconferință denotă că destul de frecvent, judecătorii din instanțele în care s-a testat aplicarea extinsă a aplicației de videoconferință au dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință în alte ipoteze decât cele prevăzute de art. 32 alin. (2) și 110 alin. (5) CPP. Aceste ipoteze au vizat examinarea în fond a cauzelor penale și a cauzelor contravenționale (inclusiv a contestațiilor împotriva proceselor-verbale cu privire la contravenție).

Judecătorii implicați în procesul de testare au evidențiat că în aceste cauze au dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință luând în considerare caracterul oportun al audierii participanților la proces din cauza distanței mari de la domiciliul sau locul de muncă a acestora până la sediul instanței (inclusiv datorită aflării lor peste hotarele RM), imposibilitatea participanților la proces de a se prezenta la sediul instanței din cauza executării pedepsei în penitenciarele din RM, raționamente de sănătate publică, securitatea psihică a participanților la proces și gestionarea eficientă a timpului de muncă a instanțelor.

Totodată, judecătorii au arătat că în aceste cauze dispunerea desfășurării ședințelor prin videoconferință s-a realizat cu acordul tuturor subiecților procedurali vizați, iar hotărârile emise în cauzele respective nu au fost casate pentru motive de inechitate a procesului. Pe parcursul examinării, însă, au existat câteva situații când partea apărării a solicitat desfășurarea ședințelor cu prezență fizică, fie din motivul inexistenței cadrului legal permisiv, fie al imposibilității apărătorilor de a se consulta cu clienții lor, ceea ce a dus la amânarea sau întreruperea ședințelor.

Avocații chestionați, care au participat în ședințe prin videoconferință în materie penală în aceste instanțe, au confirmat constatările date, inclusiv în partea avantajelor practice pe care le-a furnizat organizarea ședințelor de la distanță.

În această conjunctură, se impune mențiunea că normele de drept procesual penal care guvernează desfășurarea ședințelor sunt de natură absolut imperativă (conțin dispoziții de ordine publică, iar încălcarea lor impune întotdeauna aplicarea sancțiunii procesuale a nulității sau decăderii) și relativ imperativă (nu se aplică decât dacă încălcarea lor a adus o atingere garanțiilor ce asigură soluționarea justă a cauzei, iar vătămarea drepturilor și intereselor legitime nu poate fi înlăturată altfel). Noțiunea de ordine publică nu are un conținut bine definit, de multe ori are caracter variabil, relativ, fiind stabilit chiar conjunctural. Acesta este motivul care face deseori dificilă delimitarea normelor de drept procesual penal în imperative și dispozitive. Caracterul normei este stabilit prin desprinderea scopului pentru care a fost adoptată aceasta – ocrotirea unui interes general sau a unor interese care au mai mult un caracter personal.

Inexistența unor criterii poate fi suplinită atunci când legislatorul nu a calificat norma prin actul normativ respectiv de anumite reguli, stabilite în timp. Chiar dacă am admite că forma de organizare a ședințelor în cauze penale este mai mult orientată spre garantarea drepturilor și intereselor legitime ale participanților la proces, nefiind atribuită ordinii publice, nu putem constata cu certitudine că aceste ședințe pot fi desfășurate prin videoconferință în afara ipotezelor prevăzute de art. 32 alin. (2) și 110 alin. (5) CPP, chiar dacă, aparent, nu sunt încălcate principiile de drept procesual penal, subiecții procedurali vizați au consimțit ca desfășurarea ședinței să aibă loc prin videoconferință, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim⁸⁰.

⁸⁰ Este rezonabil de a considera că motivele invocate de judecători atunci când au dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință în absența unor dispoziții legale permissive exprese (i.e. caracterul oportun al audierii participanților la proces din cauza distanței mari de la domiciliul sau locul de muncă a acestora până la sediul instanței (inclusiv datorită aflării lor peste hotarele RM), imposibilitatea participanților la proces de a se prezenta la sediul instanței din cauza executării pedepsei în penitenciarele din RM, raționamente de sănătate publică (pandemia COVID-19), securitatea psihică

Or, există riscul ca desfășurarea ședințelor prin videoconferință în cauze penale, în lipsa unor dispoziții legale exprese, chiar și cu acordul părții apărării, să poată fi catalogată ca o ingerință în exercitarea dreptului de apărare, în măsura în care probele într-un proces penal foarte des se întemeiază pe declarațiile participanților la proces, ale căror veridicitate este mai complicat de apreciat pe cale virtuală, decât cu prezența fizică a participanților⁸¹. Similar, și mecanismul de individualizare a pedepsei poate fi afectat, întrucât instanței îi este mai dificil să-și creeze prin videoconferință o impresie despre caracterul inculpatului, mai ales că și calitatea sunetului și a imaginii în conexiunile prin videoconferință este adesea nesatisfăcătoare, cel puțin periodic.

Pe de altă parte, prevederea expresă de către legislator a posibilității de desfășurare a ședințelor prin videoconferință în cauze penale în anumite condiții (de exemplu, în cauze examinate conform art. 364¹ CPP, în cauze de învinuire pentru comiterea infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave sau în cauze în care inculpatul se sustrage de la judecată, fiind dispusă examinarea în lipsa acestuia) va conferi un grad suficient de legalitate acestui format, existând și posibilitatea controlului de constituționalitate a prevederilor respective.

Concluziile expuse *supra* sunt valabile și în privința cauzelor contravenționale, având în vedere extinderea conceptului de „acuzăție în materie penală” din latura penală a art. 6 din CEDO și la această categorie de cauze (*Jussila împotriva Finlandei* (MC) din 23 noiembrie 2006, pct. 41).

În conformitate cu art. 342 alin. (1) CPP, toate chestiunile care apar în timpul judecării cauzei se soluționează prin încheiere a instanței de judecată. Cu toate că art. 342 alin. (2) CPP statuează că încheierile privind măsurile preventive, de ocrotire și asiguratorii, recuzările, declinarea de competență, strămutarea cauzei, dispunerea expertizei judiciare, precum și încheierile interlocutorii, se adoptă sub formă de documente aparte și se semnează de judecător, iar conform art. 342 alin. (3) CPP, încheierile instanței asupra celorlalte chestiuni se includ în procesul-verbal al ședinței, dispoziția instanței de desfășurare a ședinței prin videoconferință în cazurile prevăzute de art. 32 alin. (2) CPP și de audiere a martorului într-o cauză penală prin videoconferință cu circuit închis poate să îmbrace și forma unui document aparte.

Chestiunea determinării momentului în care instanța este în drept să dispună desfășurarea ședinței prin videoconferință în cauze penale se află într-o strânsă legătură cu etapizarea procesului de judecată.

În context, este de notat că printre etapele obligatorii ale procesului penal (de judecare a cauzei în fond) în primă instanță se numără:

- a) numirea ședinței de judecată (art. 345 CPP);
- b) judecarea cauzei, care se împarte în: a) ședința preliminară și partea pregătitoare a ședinței (art. 345-364¹ CPP); b) cercetarea judecătorească (art. 365-376 CPP); c) dezbaterile judiciare și ultimul cuvânt al inculpatului (art. 377-381 CPP); și
- c) deliberarea și adoptarea sentinței (art. 382-398 CPP).

Aici se impune precizarea că examinarea chestiunilor prevăzute de art. 32 alin. (2) CPP nu cuprinde o ședință preliminară și ultimul cuvânt al vreunui subiect procedural. Instanța este în drept să dispună

---

a participanților la proces și gestionarea eficientă a timpului de muncă a instanțelor) se circumscriu dezideratului bunei administrări a justiției, urmărind, așadar, un scop legitim. Totuși, acest scop legitim trebuie să fie pus în balanță cu dreptul de apărare, cu luarea în considerare a mizei foarte mari pe care o are procesul penal pentru inculpat.

⁸¹ Aceste îngrijorări au fost expuse și de judecătorii din cadrul Judecătoriilor Bălți, Edineț și Ungheni.

examinarea acestor chestiuni prin videoconferință odată cu numirea ședinței⁸², cât și în cadrul judecării propriu-zise, cu anunțarea unei întreruperi sau, după caz, a amânării ședinței. Pe de altă parte, dispunerea audierii martorului într-o cauză penală prin videoconferință cu circuit închis nu poate avea loc decât în cadrul judecării cauzei penale în fond, până la încheierea cercetării judecătorești⁸³.

3. Asigurarea dreptului la un proces echitabil

3.1. Cadrul normativ intern

În conformitate cu art. 2 CPP, (1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției RM, de tratatele internaționale la care RM este parte și de CPP. (2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care RM este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal. (3) Constituția RM are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nicio lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția. (4) Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în CPP. (5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care RM este parte.

Conform art. 17 CPP, (1) În tot cursul procesului penal, părțile (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă) au dreptul să fie asistate sau, după caz, reprezentate de un apărător ales sau de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. (2) Organul de urmărire penală și instanța judecătorească sunt obligate să asigure participanților la procesul penal deplina exercitare a drepturilor lor procesuale, în condițiile CPP. (3) Organul de urmărire penală și instanța sunt obligate să asigure bănuितului, învinuitului, inculpatului dreptul la asistență juridică calificată din partea unui apărător ales de el sau a unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat, independent de aceste organe. (4) La audierea părții vătămate și a martorului, organul de urmărire penală nu este în drept să interzică prezența avocatului invitat de persoana audiată în calitate de reprezentant. (5) În cazul în care bănuitul, învinuitul, inculpatul nu au mijloace de a plăti apărătorul, ei sunt asistați gratuit de câte un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat.

Potrivit art. 24 CPP, (1) Urmărirea penală, apărarea și judecarea cauzei sunt separate și se efectuează de diferite organe și persoane. (2) Instanța judecătorească nu este organ de urmărire penală, nu se manifestă în favoarea acuzării sau a apărării și nu exprimă alte interese decât interesele legii. (3) Părțile participante la judecarea cauzei au drepturi egale, fiind investite de legea procesuală penală cu posibilități egale pentru susținerea pozițiilor lor. Instanța de judecată pune la baza sentinței numai acele probe la cercetarea cărora părțile au avut acces în egală măsură. (4) Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță, de alte organe ori persoane. Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile CPP, pentru administrarea probelor necesare.

Similar, art. 374 alin. (3) CC prevede că procesul contravențional se desfășoară pe principii generale de

⁸² Monitorizarea utilizării extinse a videoconferinței în cadrul Judecătoriilor Bălți, Edineț și Ungheni a arătat că dispunerea examinării chestiunilor prevăzute de art. 32 alin. (2) CPP prin videoconferință întotdeauna a avut loc prin încheierea de numire a ședinței.

⁸³ În cadrul monitorizării utilizării extinse a videoconferinței în cadrul Judecătoriilor Bălți, Edineț și Ungheni, art. 110 alin. (5) CPP nu a fost niciodată aplicat.

drept contravențional, în temeiul Constituției, al CC, al CPP, precum și al normelor dreptului internațional și ale tratatelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului la care RM este parte. Iar, art. 378 alin. (2) CC stipulează că pe parcursul procesului contravențional, părțile au dreptul să fie asistate de un apărător (avocat).

3.2. Repere jurisprudențiale generale ale CtEDO

Art. 6 alin. (1) din CEDO prevede că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

La fel, art. 6 alin. (3) din CEDO stabilește că orice acuzat are, mai ales, dreptul: a) să fie informat, în termenul cel mai scurt, într-o limbă pe care o înțelege și în mod amănunțit, despre natura și cauza acuzației aduse împotriva sa; b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale; c) să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el și, dacă nu dispune de mijloacele necesare remunerării unui apărător, să poată fi asistat gratuit de un avocat din oficiu, atunci când interesele justiției o cer; d) să audieze sau să solicite audierea martorilor acuzării și să obțină citarea și audierea martorilor apărării în aceleași condiții ca și martorii acuzării; e) să fie asistat gratuit de un interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la audiere.

Pentru prima dată CtEDO a abordat probleme legate de desfășurarea ședințelor prin videoconferință în materie penală prin prisma dreptului la un proces echitabil în cauza *Marcello Viola împotriva Italiei* din 5 octombrie 2006.

În această cauză reclamantul s-a plâns de faptul că participarea sa la audiere în instanță prin videoconferință a echivalat cu încălcarea dreptului său la un proces echitabil. În opinia CtEDO, era de netăgăduit faptul că transferul unui deținut precum reclamantul presupunea măsuri de securitate deosebit de stricte și un risc de evadare sau de dezordine publică. Acesta ar putea oferi, de asemenea, ocazia de a reînnoi contactele cu asociațiile criminale la care reclamantul era suspectat de apartenență.

Reclamantul era acuzat de infracțiuni grave legate de activitățile Mafiei. Lupta împotriva acestui flagel ar putea necesita, în anumite cazuri, adoptarea de măsuri menite să protejeze, în special, siguranța și ordinea publică și să prevină alte infracțiuni. Cu o structură ierarhică rigidă și reguli foarte stricte, precum și cu o putere substanțială de intimidare, bazată pe regula tăcerii și pe dificultatea identificării adepților săi, Mafia reprezenta un fel de forță de opoziție criminală capabilă să influențeze direct sau indirect viața publică. Prin urmare, era rezonabil să se considere că membrii Mafiei ar putea, chiar și prin simpla lor prezență în sala de judecată, să exercite o presiune necuvenită asupra celorlalți participanți la proces, în special asupra victimelor și martorilor care au apelat la serviciile statului.

În aceste circumstanțe, CtEDO a considerat că participarea reclamantului la audiere prin videoconferință a urmărit scopuri legitime, și anume protecția ordinii publice, prevenirea infracțiunilor, protecția dreptului la viață, libertate și securitate a martorilor și a victimelor infracțiunilor, precum și respectarea termenului rezonabil de examinare a cauzei. În plus, Curtea a constatat că legislația Italiei prevedea expres această modalitate de desfășurare a ședinței de judecată, care s-a și derulat cu respectarea tuturor drepturilor ale părții apărării, inclusiv a egalității de arme.

În lumina acestor considerente, s-a conturat ideea că desfășurarea ședințelor în cauze penale prin

videoconferință reprezintă o modalitate validă de asigurare a dreptului justițiabililor de acces la un proces echitabil, atâta timp cât această modalitate este prevăzută de lege, iar justițiabilii se vor putea bucura de egalitate de arme cu părțile adverse.

Ulterior, în hotărârea în cauza *Sakhnovskiy împotriva Rusiei* din 2 noiembrie 2010, care viza probleme de drept similare, CtEDO a reiterat la pct. 98 valabilitatea soluției de desfășurare a ședințelor în cauze penale prin videoconferință, cu mențiunea că trebuie să se asigure condițiile necesare ca participantul la proces să fie capabil de a urmări parcursul procedurii și ca acesta să fie audiat fără impedimente tehnice, cu menținerea unei comunicări eficiente și confidentiale cu avocatul său.

În același timp, CtEDO a subliniat necesitatea asigurării caracterului public al ședințelor în cauze penale desfășurate prin videoconferință, statele bucurându-se de o marjă de apreciere în alegerea modalităților concrete în acest sens.

În general, CtEDO încă nu a emanat o jurisprudență vastă care ar aborda problematica desfășurării ședințelor prin videoconferință în cauze penale prin prisma art. 6 din CEDO, dar jurisprudența existentă denotă că în această privință trebuie să se țină cont de aspectele de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate.

3.3. Contradictorialitate

Dreptul la o procedură penală contradictorie implică, pentru acuzare, ca și pentru apărare, facultatea de a lua cunoștință de observațiile sau mijloacele de probă prezentate de cealaltă parte (*Rowe și Davis împotriva Regatului Unit* din 16 februarie 2000, pct. 60).

În contextul desfășurării ședințelor în materie penală prin videoconferință, cele mai relevante aspecte ale contradictorialității țin de posibilitatea participanților la proces de a lua cunoștință de cererile și demersurile scrise depuse în astfel de ședințe, cât și de asigurarea dreptului participanților la proces și al martorilor de a beneficia de serviciile interpreților (în cazul în care părțile adverse prezintă observații verbale în instanță, care trebuie traduse în timp real).

Cu referire la primul aspect, participantul la proces poate transmite actele pe adresa electronică de serviciu a grefierului, care imediat le va transmite celorlalți participanți tot prin poștă electronică. Sau, participantul la proces din start va expedia actele prin poștă electronică atât instanței, cât și celorlalți participanți. O altă opțiune este circuitul actelor în timp real prin intermediul aplicației TrueConf⁸⁴.

---

⁸⁴ Ghidul CEPEJ privind utilizarea aplicației de videoconferință în procesele judiciare recomandă ca înainte de desfășurarea ședinței prin videoconferință, instanța să informeze participanții la proces referitor la modalitățile de depunere a documentelor în ședință.

Având în vedere că majoritatea ședințelor în cauze în materie penală s-a desfășurat cu participarea persoanelor aflate în detenție, transmiterea de către acestea a actelor în timp real poate fi problematică, fiindcă necesită accesul deținutului la un calculator înainte de ședință (pentru a întocmi actul în format electronic sau pentru a scana actul întocmit pe suport de hârtie) și asistența colaboratorului instituției penitenciare în timpul ședinței. Totuși, această modalitate este posibilă tehnic prin intermediul aplicației de videoconferință instalate în instituția penitenciară.

Rezultatele testării utilizării extinse a aplicației de videoconferință denotă că aproape întotdeauna, aceste acte erau transmise pe suport de hârtie de către avocați, care participau în proces cu prezență fizică. Judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în materie penală au afirmat că aceasta este modalitatea optimă de a realiza circuitul actelor în astfel de ședințe⁸⁵.

Asigurarea serviciilor interpreților poate fi realizată prin prezența și activitatea acestora în sala de ședințe unde se află judecătorul, însă calitatea redusă a conexiunii și a sunetului prin videoconferință poate reprezenta un impediment considerabil⁸⁶. Despre problemele legate de calitatea redusă a conexiunii și a sunetului au menționat 9 dintre cei 10 judecători chestionați, care au desfășurat ședințe de judecată prin videoconferință. De asemenea, în 12 dintre cele 16 ședințe supuse monitorizării s-au atestat asemenea probleme (în special, dar nu exclusiv, în cazul audierii persoanelor aflate în instituții penitenciare).

Totodată, trebuie menționat faptul că judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, și avocații chestionați, care au participat în ședințe prin videoconferință în materie penală în aceste instanțe, au declarat că în ședințele respective, uneori, a fost necesară antrenarea interpreților, însă impedimentele tehnice puteau afecta calitatea traducerii.

3.4. Egalitate a armelor

Egalitatea armelor reprezintă unul dintre elementele inerente conceptului de proces echitabil în materie penală. Aceasta presupune ca fiecărei părți să i se dea posibilitatea rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care să nu o plaseze într-o situație net dezavantajoasă față de adversarul său (*Foucher împotriva Franței* (MC) din 18 martie 1997, pct. 34).

În contextul desfășurării ședințelor în materie penală prin videoconferință, cele mai relevante aspecte ale egalității armelor țin de asigurarea dreptului participanților la proces de a obiecta împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință și a dreptului acestora de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în ședințele respective.

În ceea ce privește primul aspect, este de menționat că dreptul subiecților procedurali de a obiecta în fața unei instanțe penale împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință se află într-o legătură indisolubilă cu temeiul pe care acești subiecți se bazează. Astfel, o solicitare rezonabilă și legitimă de a nu desfășura ședința prin videoconferință trebuie să conțină argumente precum că un atare mod de desfășurare a acesteia va plasa subiectul procedural vizat într-o situație de net dezavantaj față de partea adversă, inclusiv faptul că legea procesuală penală nu prevede expres această modalitate de audiere. De exemplu, participantul la proces aflat în detenție ar putea invoca că instituția penitenciară nu dispune de condițiile tehnice necesare desfășurării ședinței prin videoconferință sau că din cauza stării tehnice necorespunzătoare a infrastructurii sistemului de videoconferință, nu va avea capacitatea de a urmări plinar parcursul ședinței, de a vedea ceilalți subiecți procedurali și de a asculta declarațiile lor, precum și de a fi văzut și ascultat, la rândul său, de către aceștia și judecător⁸⁷.

Monitorizarea ședințelor în cauze în materie penală desfășurate prin videoconferință a relevat că frecvent

(în toate cele 10 ședințe monitorizate), calitatea sunetului și a imaginii era destul de redusă, ceea ce a dus la amânarea ședințelor sau la faptul că persoanele aflate în detenție adoptau un comportament destul de pasiv.

La fel de serios trebuie tratate și îngrijorările participanților la proces și a martorilor legate de realizarea dreptului acestora de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în ședințe desfășurate prin videoconferință. Aceasta este deosebit de relevant în cazul subiecților procedurali aflați în detenție, fiindcă pe parcursul ședințelor desfășurate prin videoconferință, aceștia sunt continuu supravegheați de către colaboratorii instituției penitenciare și nu au, de fapt, posibilitatea de a discuta în privat cu avocații.

Cu toate că în aplicația de videoconferință TrueConf pot fi create săli virtuale separate, prin care avocații și clienții lor să poarte discuții confidențiale, supravegherea permanentă a deținuților de către colaboratorii instituțiilor penitenciare duce la faptul că astfel de discuții nu mai sunt, în esență, confidențiale.

S-a observat că, într-un caz, participantul la proces aflat în detenție și avocatul au discutat chiar prin intermediul aplicației de videoconferință, judecătorul, grefierul și procurorul eliberând sala de ședințe.

Această modalitate pare a fi mai puțin favorabilă pentru participanți la proces și martori, având în vedere posibilitatea conectării persoanelor terțe, care dispun de linkul ședinței, la aplicația de videoconferință, fără ca respectivii participanți la proces și martori să observe conectarea pe ecran. Mai mult, această modalitate nu exclude nici riscul ca persoanele terțe, aflate în afara sălii de ședințe, dar în imediata apropiere de aceasta, să audă un astfel de dialog confidențial.

3.5. Publicitate

Publicitatea procedurii protejează justițiabilii împotriva unei justiții secrete care se sustrage de la controlul public; de asemenea, aceasta constituie unul dintre mijloacele necesare pentru a păstra încrederea în instanțele judecătorești. Prin transparența pe care o conferă administrării justiției, publicitatea contribuie la realizarea scopului art. 6 alin. (1) din CEDO: procesul echitabil al cărui garantare se numără printre principiile fundamentale ale oricărei societăți democratice în sensul CEDO (*Sutter împotriva Elveției* (MC) din 22 februarie 1984, pct. 26). Publicitatea ședințelor se adresează și societății în ansamblu, deoarece orice persoană are dreptul de a asista la ședințele care nu au fost declarate secrete de către instanță.

În contextul desfășurării prin videoconferință a ședințelor în materie penală, asigurarea publicității ședințelor este aspectul cel mai puțin problematic al dreptului la un proces echitabil, în condițiile în care sistemele de videoconferință întotdeauna sunt amplasate în săli de ședințe, deschise și pentru publicul larg.

Nici judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în materie penală, nici avocații chestionați, care au participat la astfel de ședințe în cadrul instanțelor respective nu au semnalat vreun caz de conducere de către judecător a ședinței dintr-o altă locație decât sala de ședințe (sau de interzicere a asistării în cadrul ședințelor deschise desfășurate prin videoconferință).

4. Alte considerații de ordin procedural și organizatoric

4.1. Localizarea participanților la proces

Specificul art. 32 alin. (2) CPP constă în aceea că subiecții procedurali audiați prin videoconferință sunt

localizați doar în instituții penitenciare. Totuși, rezultatele testării extinse a aplicației de videoconferință în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni au relevat că uneori, la examinarea cauzelor penale în fond prin videoconferință, au fost audiați inculpați (deținuți în penitenciare, precum și de la domiciliul acestora), martori (deținuți în penitenciare, precum și de la domiciliul acestora, inclusiv peste hotarele RM) și părți vătămate (de la domiciliul acestora; inclusiv peste hotarele RM).

Într-un singur caz în materie penală, unul dintre judecătorii chestionați a menționat că audierea părților vătămate și a martorilor localizați peste hotarele RM s-a efectuat în baza unei comisii rogatorii, după cum prevăd art. 536-539 CPP. De altfel, audierea participanților la proces și a martorilor localizați peste hotarele RM, în lipsa unei comisii rogatorii, are vocația de a ridica probleme de suveranitate procesuală, luând în considerare că astfel de audieri ar putea fi considerate acte de procedură efectuate de instanțele judecătorești din RM contrar ordinii prevăzute de art. 536-539 CPP și, după caz, a tratatelor internaționale la care RM este parte.

La examinarea cauzelor contravenționale prin videoconferință destul de rar au fost audiați contravenienți deținuți în penitenciare. Astfel, dintre cei 3 judecători care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze contravenționale, doar unul a menționat că a audiat contravenienți aflați în detenție.

4.2. Verificarea identității participanților la proces

În cazul persoanelor deținute, verificarea identității s-a realizat de către colaboratorii instituțiilor penitenciare, în celelalte cazuri (când subiecții procedurali nu se aflau în custodia statului) – prin arătarea în timp real instanței a actelor lor de identitate pe ecranul unde se desfășoară ședința și/sau prin răspunderea la întrebările de identitate.

4.3. Semnarea actelor

Actele au fost printate de către subiecții procedurali vizați, semnate, scanate și expediate în adresa instanțelor. După cum au notat judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, atunci când subiecții procedurali se aflau în detenție, imprimarea, scanarea și expedierea actelor era realizată cu suportul colaboratorilor instituțiilor penitenciare, însă o atare modalitate s-a atestat în doar câteva cazuri. Aici se impune precizarea că, în niciuna dintre ședințele monitorizate de către reprezentanții Proiectului USAID „Instanțe Judecătorești Model”, această modalitate nu a fost observată.

4.4. Aplicația de videoconferință utilizată

CPP nu reglementează tipul aplicației de videoconferință ce urmează a fi folosit în ședințe prin videoconferință în cauze în materie penală. Cu toate acestea, judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, care au desfășurat ședințe prin videoconferință în cauze în materie penală, și avocații chestionați, care au participat în ședințele date, au menționat că s-a utilizat în exclusivitate aplicația TrueConf.

Având în vedere anumite deficiențe observate la utilizarea acestei aplicații pentru audierea participanților la proces aflați peste hotarele RM⁸⁸, ar putea fi luată în considerare și posibilitatea folosirii altor aplicații de videoconferință, cum ar fi Zoom sau Google Meet.

⁸⁸ Aceste deficiențe au fost determinate de anumite setări de securitate și au dus la amânarea ședințelor.

5. Considerații de ordin tehnic privind examinarea prin videoconferință a cauzelor în materie penală și contravențională și în materia judecătorului de instrucție

În cadrul testării utilizării extinse a sistemului de videoconferință, au fost monitorizate zece ședințe de judecată în cauze penale și contravenționale. În toate cele zece ședințe de judecată au fost înregistrate deficiențe tehnice.

În toate ședințele de judecată în care persoana se afla într-o instituție penitenciară, sunetul de la penitenciar era de o calitate redusă și/sau avea un ecou. Din cauza ecoului, condamnatul trebuia să repete de câteva ori cele spuse. Au fost, de asemenea, înregistrate cazuri când imaginea de la penitenciar s-a blocat în timp ce completul de judecată se afla în camera de deliberare. După ce completul a revenit în sala de ședințe, conexiunea s-a întrerupt din cauza deficiențelor tehnice ale echipamentului de la penitenciar, conexiunea fiind restabilită peste aproximativ 10 minute. Totodată, au fost înregistrate cazuri când nu era auzit avocatul care se afla în sala de ședințe. În una dintre ședințele de judecată nu a fost posibilă asigurarea confidențialității discuției dintre avocat și inculpat, comunicarea având loc în prezența angajatului instituției penitenciare.

Toate aceste deficiențe necesită a fi remediate și puteau fi prevenite prin verificarea setărilor corespunzătoare legate de sunet și imagine la computerele din sălile de ședințe și cele din instituția penitenciară. Verificarea periodică a microfoanelor și remedierea defectelor mecanice ale acestora, dar și a cablurilor microfoanelor în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare reprezintă o modalitate de asigurare a calității sunetului în ședința de judecată. Conexiunea necorespunzătoare la Internet în instanțele judecătorești și/sau instituțiile penitenciare reprezintă unul din motivele calității reduse a sunetului și imaginii în timpul ședințelor de judecată desfășurate prin intermediul videoconferinței. O soluție pentru depășirea problemelor de ordin tehnic ține de angajarea și instruirea personalului tehnic în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare responsabil pentru verificarea tuturor aspectelor de ordin tehnic specificate mai sus.

V. Analiza soluțiilor propuse de extindere a utilizării videoconferinței în ședințe de judecată

Chiar dacă până în anul 2020, când a fost declarată starea de urgență și alte soluții decât desfășurarea ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței nu existau, legislația națională conținea prevederi legate de desfășurarea ședințelor prin videoconferință, iar incidența utilizării acestui sistem era foarte redusă. Începând cu anul 2020, sistemul de videoconferință a început să fie utilizat mai frecvent în RM, asigurând accesul justițiabililor la ședințele de judecată în format online, fiind evitate astfel amânările determinate de imposibilitatea părților la proces de a participa la ședințele de judecată din considerente de sănătate publică.

Analiza datelor statistice privind desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință⁸⁹ relevă o creștere semnificativă a ratei de utilizare a sistemului de videoconferință pentru desfășurarea ședințelor de judecată, aceasta atingând 132% în anul 2022 comparativ cu anul 2020 (Anexa 6).

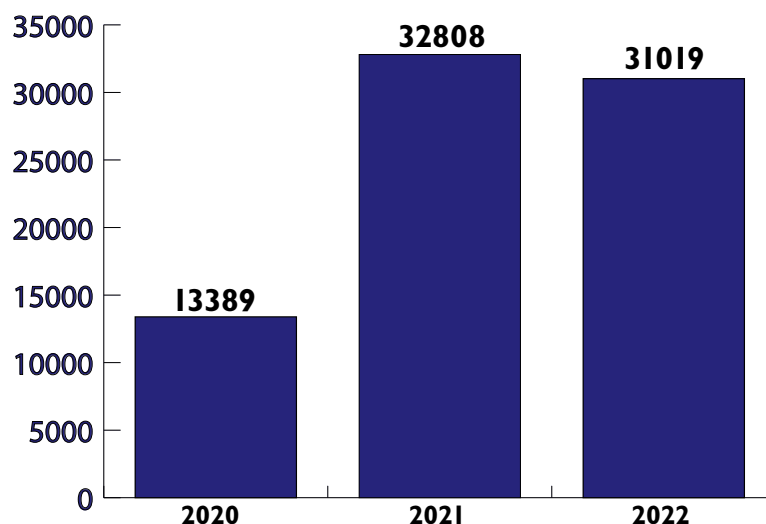

Figura 11. Numărul total al ședințelor de judecată desfășurate cu utilizarea sistemului de videoconferință

Cea mai mare creștere în anul 2022 față de anul 2020 a utilizării sistemului de videoconferință a fost atestată în următoarele instanțe judecătorești:

- Judecătoria Cimișlia – 698%
- Judecătoria Anenii Noi – 501%
- Judecătoria Edineț – 322%
- Judecătoria Chișinău – 292%
- Judecătoria Soroca – 130%

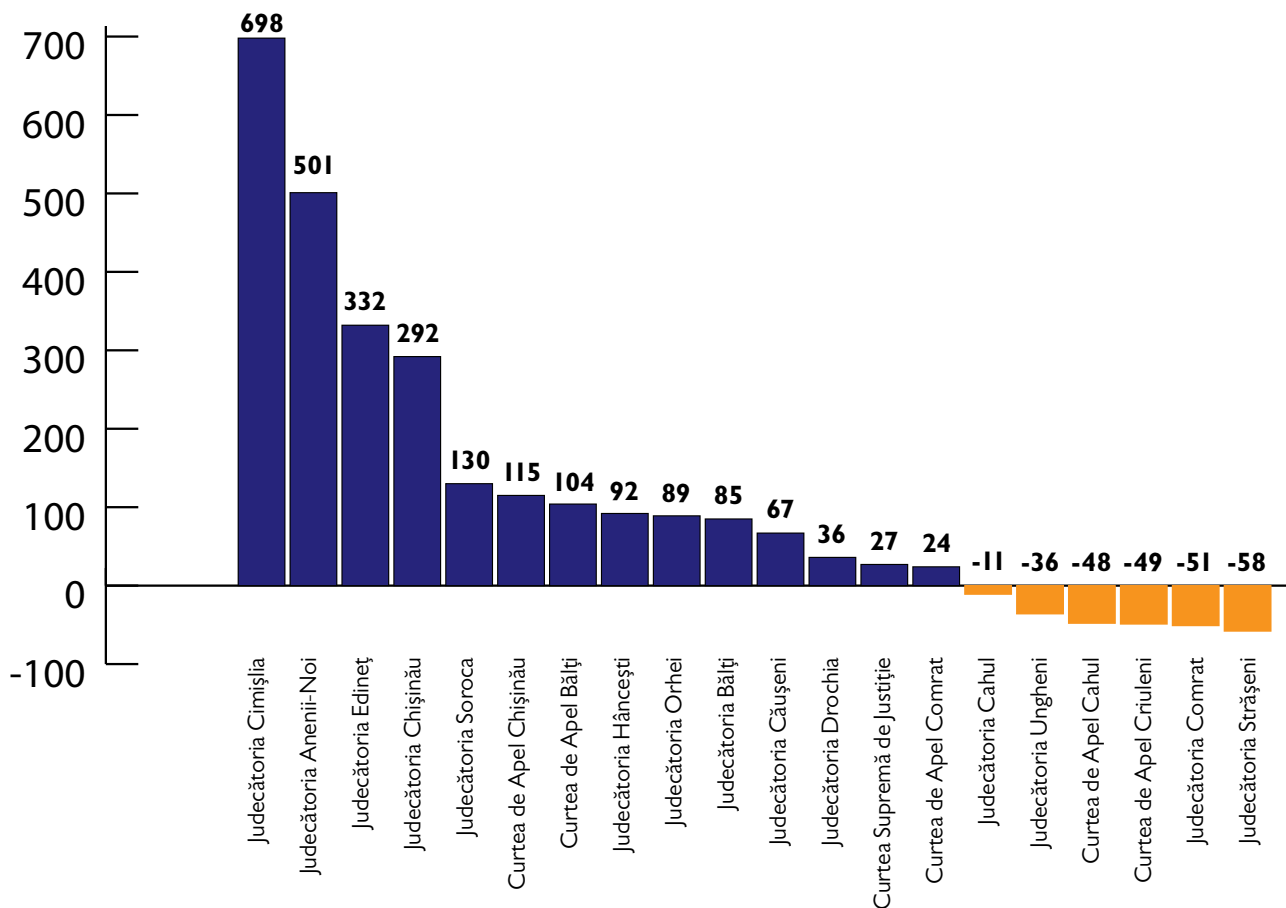

Figura 12. Tendința utilizării sistemului de videoconferință la nivel național în anul 2022 în comparație cu anul 2020 (%)

Cea mai mare creștere a ratei ședințelor de judecată desfășurate în anul 2022 cu utilizarea sistemului de videoconferință s-a datorat ședințelor de judecată în materie penală – 139% în comparație cu anul 2020. Potrivit datelor din PIGD, în ședințele de judecată în cauze în materie civilă utilizarea sistemului de videoconferință a scăzut cu 5% în anul 2022 față de anul 2020, iar în materie contravențională – a crescut cu 80% în anul 2022 față de anul 2020 (Anexa 7).

Proportional acestor tendințe, la nivel național numărul seturilor de echipament de videoconferință a crescut de la 56 de unități în anul 2020 la 74 de unități în anul 2023, adică cu 31% (Anexa 6), creșterea fiind determinată de procurarea seturilor suplimentare de videoconferință doar pentru Judecătoriile model-pilot Bălți, Ungheni, Edineț și Judecătoria Chișinău, celelalte instanțe judecătorești nefiind asigurate cu numărul necesar de echipament de videoconferință pentru o posibilă extindere a utilizării acestuia în alte tipuri de cauze decât cele în materie penală.

Procesul de testare a extinderii utilizării sistemului de videoconferință în raport cu părțile și participanții la ședințele de judecată în materie civilă la Judecătoriile model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț a permis evaluarea posibilelor tendințe de creștere a utilizării sistemului de videoconferință în cazul în care toate instanțele judecătorești vor opta pentru această alternativă desfășurării ședințelor de judecată cu prezența părților și a participanților la proces în sala de ședințe. Astfel, conform datelor extrase din PIGD, în perioada de testare a extinderii utilizării sistemului de videoconferință (1 decembrie 2022 – 31 mai 2023), a fost atestată o creștere totală a utilizării sistemului de videoconferință cu **17,9%** în comparație cu 1 decembrie 2021 – 31 mai 2022.

Analiza datelor statistice prezentată supra reprezintă baza pentru cele **două posibile scenarii** pentru extinderea utilizării sistemului de videoconferință și pentru estimarea costurilor aferente unei astfel de extinderi. Aceste scenarii analizează posibilitățile și costurile aferente extinderii utilizării sistemului de videoconferință atât în cauze în materie civilă, cât și penală, oferindu-le posibilitatea autorităților naționale să determine opțiunea cea mai potrivită pentru sistemul judecătoresc din RM în vederea utilizării extinse a sistemului de videoconferință. Scenariile propuse iau în considerație mai multe opțiuni după cum urmează:

1. dotarea tuturor sălilor de ședințe cu echipament de videoconferință cu:

- a) procurarea licențelor suplimentare TrueConf în condițiile dotării tuturor sălilor de ședințe cu echipament de videoconferință;
- b) procurarea licențelor pentru platforme deschise de comunicare (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Webex);
- c) procurarea licențelor pentru alte sisteme video interne securizate;

2. creșterea cu 20% a numărului de echipament de videoconferință⁹⁰ cu:

- a) procurarea licențelor suplimentare TrueConf în condițiile creșterii cu 20% a numărului de echipament de videoconferință;
- b) procurarea licențelor pentru platformele deschise de comunicare (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Webex);
- c) procurarea licențelor pentru alte sisteme video interne securizate.

---

⁹⁰ Proportional creșterii ratei ședințelor de judecată desfășurate cu utilizarea sistemului de videoconferință atestate la Judecătoriile Bălți, Ungheni și Edineț în procesul de testare a extinderii utilizării sistemului de videoconferință.

SCENARIUL I.

Asigurarea tuturor sălilor de ședințe din instanțele judecătorești cu echipamente de videoconferință

Dotarea tuturor sălilor de ședințe cu echipament de videoconferință este imperativă în condițiile asigurării accesului tuturor judecătorilor la sisteme de videoconferință, fără a fi necesară planificarea ședințelor de judecată reieșind din disponibilitatea sălilor de ședințe în care sunt instalate astfel de sisteme.

Reieșind din numărul total estimat de 231 de săli de ședințe și din faptul că, la etapa actuală, sistemul judecătoresc dispune de 74 de seturi de echipament de videoconferință, se impune, în contextul acestui scenariu, necesitatea de a procura suplimentar **153** de seturi de echipamente de videoconferință.

Tabelul 4.

Estimarea numărului și costului seturilor suplimentare de echipament de videoconferință pentru toate sălile de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul seturilor de echipament de videoconferință				Seturi suplimentare necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$
			Anul 2020	Anul 2022	Anul 2023	Total			
1	Curtea Supremă de Justiție	6	2	0	0	2	-	6000	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	4	0	0	4	8	6000	48000
3	Curtea de Apel Cahul	3	1	0	0	1	2	6000	12000
4	Curtea de Apel Comrat	2	2	0	0	2	0	6000	0
5	Curtea de Apel Bălți	7	2	0	0	2	5	6000	30000
6	Judecătoria Chișinău	52	7	0	9	16	36	6000	216000
7	Judecătoria Criuleni	8	2	0	0	2	6	6000	36000
8	Judecătoria Hîncești	12	2	0	0	2	10	6000	60000
9	Judecătoria Orhei	20	4	0	0	4	16	6000	96000
10	Judecătoria Strășeni	10	2	0	0	2	8	6000	48000
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	2	0	0	2	3	6000	18000
12	Judecătoria Căușeni	8	2	0	0	2	6	6000	36000
13	Judecătoria Ungheni	8	2	2	0	4	4	6000	24000
14	Judecătoria Bălți	10	3	5	0	8	2	6000	12000
15	Judecătoria Drochia	12	3	0	0	3	9	6000	54000
16	Judecătoria Edineț	16	4	0	2	6	10	6000	60000
17	Judecătoria Soroca	10	2	0	0	2	8	6000	48000
18	Judecătoria Cahul	11	5	0	0	5	6	6000	36000
19	Judecătoria Comrat	11	3	0	0	3	8	6000	48000
20	Judecătoria Cimișlia	8	2	0	0	2	6	6000	36000
TOTAL		231	56	7	11	74	153		918000

I.A. Costul licențelor suplimentare TrueConf

Procurarea seturilor de echipament de videoconferință presupune achiziționarea licențelor corespunzătoare pentru aplicația-client. După cum este specificat mai sus în prezentul Raport, la etapa actuală, sistemul judecătoresc utilizează aplicația TrueConf pentru desfășurarea ședințelor de judecată prin intermediul sistemului de videoconferință.

Tabelul 5.

Estimarea costului licențelor suplimentare TrueConf raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Preț unitate licențe TrueConf, \$	Prețul total pentru licențe TrueConf, \$	Prețul total seturi videoconferință și licențe TrueConf, \$
1	Curtea Supremă de Justiție	-	6000	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	8	6000	48000	8	194	1551	49551
3	Curtea de Apel Cahul	2	6000	12000	2	194	388	12388
4	Curtea de Apel Comrat	0	6000	0	0	194	0	0
5	Curtea de Apel Bălți	5	6000	30000	5	194	969	30969
6	Judecătoria Chișinău	36	6000	216000	45	194	8724	224724
7	Judecătoria Criuleni	6	6000	36000	6	194	1163	37163
8	Judecătoria Hîncești	10	6000	60000	10	194	1939	61939
9	Judecătoria Orhei	16	6000	96000	16	194	3102	99102
10	Judecătoria Strășeni	8	6000	48000	8	194	1551	49551
11	Judecătoria Anenii-Noi	3	6000	18000	3	194	582	18582
12	Judecătoria Căușeni	6	6000	36000	6	194	1163	37163
13	Judecătoria Ungheni	4	6000	24000	6	194	1163	25163
14	Judecătoria Bălți	2	6000	12000	7	194	1357	13357
15	Judecătoria Drochia	9	6000	54000	9	194	1745	55745
16	Judecătoria Edineț	10	6000	60000	12	194	2326	62326
17	Judecătoria Soroca	8	6000	48000	8	194	1551	49551
18	Judecătoria Cahul	6	6000	36000	6	194	1163	37163

N/o	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Preț unitate licențe TrueConf, \$	Prețul total pentru licențe TrueConf, \$	Prețul total seturi videoconferință și licențe TrueConf, \$
19	Judecătoria Comrat	8	6000	48000	8	194	1551	49551
20	Judecătoria Cimișlia	6	6000	36000	6	194	1163	37163
TOTAL		153		918000	171⁹¹		33152	951152

Reieșind din faptul că prețul total al seturilor suplimentare de echipament de videoconferință constituie **USD 918,000**, iar costul total al licențelor suplimentare pentru aplicația TrueConf constituie **USD 33,152**, suma estimativă a achiziției în cazul implementării scenariului I ar putea constitui **USD 951,152**.

Odată cu extinderea utilizării sistemului de videoconferință va crește și numărul utilizatorilor externi care se vor conecta concomitent la ședințele de judecată. La etapa actuală, acest număr constituie 150 de utilizatori externi și 31 de ședințe de judecată simultane. Drept urmare, se va impune necesitatea procurării unui pachet mai mare pentru sistemul judecătoresc, care să permită conectarea concomitentă a unui număr mai mare de participanți la proces. De exemplu, mărirea numărului de utilizatori externi care ar putea asigura participarea concomitentă a 500 de utilizatori externi ar presupune procurarea unui pachet care ar asigura desfășurarea concomitentă a 85 de ședințe de judecată, pe lângă cele 31 de ședințe. Costul pachetului constituie **USD 30,292**.

Reieșind din necesitatea creșterii numărului de utilizatori externi și a numărului de ședințe de judecată simultane, costul total al asigurării tuturor sălilor de ședințe din cadrul instanțelor judecătorești cu echipament de videoconferință și licențe TrueConf ar putea constitui USD 981,444.

I.B. Costul licențelor pentru platforme deschise de comunicare

Practica altor state demonstrează că pentru desfășurarea ședințelor de judecată virtuale sunt utilizate cu succes platformele deschise de comunicare, cum sunt Zoom, Microsoft Teams, Webex, Google Meet.

Pornind de la ipoteza asigurării tuturor sălilor de ședințe cu seturi de echipament de videoconferință, mai jos sunt analizate opțiunile de procurare a mai multor tipuri de platforme de comunicare cel mai des utilizate în statele europene.

⁹¹ Numărul total de 171 de licențe TrueConf este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 153 de licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

Tabelul 6.

Estimarea costului licențelor Zoom raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Zoom		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Zoom \$
						Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	8	6000	48000	8	199,99	1600	49600
3	Curtea de Apel Cahul	2	6000	12000	2	199,99	400	12400
4	Curtea de Apel Comrat	0	6000	0	0	199,99	0	0
5	Curtea de Apel Bălți	5	6000	30000	5	199,99	1000	31000
6	Judecătoria Chișinău	36	6000	216000	45	199,99	9000	225000
7	Judecătoria Criuleni	6	6000	36000	6	199,99	1200	37200
8	Judecătoria Hîncești	10	6000	60000	10	199,99	2000	62000
9	Judecătoria Orhei	16	6000	96000	16	199,99	3200	99200
10	Judecătoria Strășeni	8	6000	48000	8	199,99	1600	49600
11	Judecătoria Anenii-Noi	3	6000	18000	3	199,99	600	18600
12	Judecătoria Căușeni	6	6000	36000	6	199,99	1200	37200
13	Judecătoria Ungheni	4	6000	24000	6	199,99	1200	25200
14	Judecătoria Bălți	2	6000	12000	7	199,99	1400	13400
15	Judecătoria Drochia	9	6000	54000	9	199,99	1800	55800
16	Judecătoria Edineț	10	6000	60000	12	199,99	2400	62400
17	Judecătoria Soroca	8	6000	48000	8	199,99	1600	49600
18	Judecătoria Cahul	6	6000	36000	6	199,99	1200	37200
19	Judecătoria Comrat	8	6000	48000	8	199,99	1600	49600
20	Judecătoria Cimișlia	6	6000	36000	6	199,99	1200	37200
TOTAL		153		918000	171⁹²		34198	952198

⁹² Numărul total de 171 de licențe Zoom este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 153 de licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

Tabelul 7.

Estimarea costului licențelor Google Meet raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Google Meet		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Google Meet \$
						Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	8	6000	48000	8	144,00	1152	49152
3	Curtea de Apel Cahul	2	6000	12000	2	144,00	288	12288
4	Curtea de Apel Comrat	0	6000	0	0	144,00	0	0
5	Curtea de Apel Bălți	5	6000	30000	5	144,00	720	30720
6	Judecătoria Chișinău	36	6000	216000	45	144,00	6480	222480
7	Judecătoria Criuleni	6	6000	36000	6	144,00	864	36864
8	Judecătoria Hîncești	10	6000	60000	10	144,00	1440	61440
9	Judecătoria Orhei	16	6000	96000	16	144,00	2304	98304
10	Judecătoria Strășeni	8	6000	48000	8	144,00	1152	49152
11	Judecătoria Anenii-Noi	3	6000	18000	3	144,00	432	18432
12	Judecătoria Căușeni	6	6000	36000	6	144,00	864	36864
13	Judecătoria Ungheni	4	6000	24000	6	144,00	864	24864
14	Judecătoria Bălți	2	6000	12000	7	144,00	1008	13008
15	Judecătoria Drochia	9	6000	54000	9	144,00	1296	55296
16	Judecătoria Edineț	10	6000	60000	12	144,00	1728	61728
17	Judecătoria Soroca	8	6000	48000	8	144,00	1152	49152
18	Judecătoria Cahul	6	6000	36000	6	144,00	864	36864
19	Judecătoria Comrat	8	6000	48000	8	144,00	1152	49152
20	Judecătoria Cimișlia	6	6000	36000	6	144,00	864	36864
TOTAL		153		918000	171⁹³		24624	942624

⁹³ Numărul total de 171 de licențe Google Meet este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 153 de licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

Tabelul 8.

Estimarea costului licențelor Webex raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Webex		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Webex \$
						Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	8	6000	48000	8	174,00	1392	49392
3	Curtea de Apel Cahul	2	6000	12000	2	174,00	348	12348
4	Curtea de Apel Comrat	0	6000	0	0	174,00	0	0
5	Curtea de Apel Bălți	5	6000	30000	5	174,00	870	30870
6	Judecătoria Chișinău	36	6000	216000	45	174,00	7830	223830
7	Judecătoria Criuleni	6	6000	36000	6	174,00	1044	37044
8	Judecătoria Hîncești	10	6000	60000	10	174,00	1740	61740
9	Judecătoria Orhei	16	6000	96000	16	174,00	2784	98784
10	Judecătoria Strășeni	8	6000	48000	8	174,00	1392	49392
11	Judecătoria Anenii-Noi	3	6000	18000	3	174,00	522	18522
12	Judecătoria Căușeni	6	6000	36000	6	174,00	1044	37044
13	Judecătoria Ungheni	4	6000	24000	6	174,00	1044	25044
14	Judecătoria Bălți	2	6000	12000	7	174,00	1218	13218
15	Judecătoria Drochia	9	6000	54000	9	174,00	1566	55566
16	Judecătoria Edineț	10	6000	60000	12	174,00	2088	62088
17	Judecătoria Soroca	8	6000	48000	8	174,00	1392	49392
18	Judecătoria Cahul	6	6000	36000	6	174,00	1044	37044
19	Judecătoria Comrat	8	6000	48000	8	174,00	1392	49392
20	Judecătoria Cimișlia	6	6000	36000	6	174,00	1044	37044
TOTAL		153		918000	171⁹⁴		29754	947754

⁹⁴ Numărul total de 171 de licențe Webex este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 153 de licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

Tabelul 9.

Estimarea costului licențelor Microsoft Teams raportat la seturile de echipament de videoconferință în toate sălile de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Microsoft Teams		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Microsoft Teams \$
						Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	8	6000	48000	8	72,00	576	48576
3	Curtea de Apel Cahul	2	6000	12000	2	72,00	144	12144
4	Curtea de Apel Comrat	0	6000	0	0	72,00	0	0
5	Curtea de Apel Bălți	5	6000	30000	5	72,00	360	30360
6	Judecătoria Chișinău	36	6000	216000	45	72,00	3240	219240
7	Judecătoria Criuleni	6	6000	36000	6	72,00	432	36432
8	Judecătoria Hîncești	10	6000	60000	10	72,00	720	60720
9	Judecătoria Orhei	16	6000	96000	16	72,00	1152	97152
10	Judecătoria Strășeni	8	6000	48000	8	72,00	576	48576
11	Judecătoria Anenii-Noi	3	6000	18000	3	72,00	216	18216
12	Judecătoria Căușeni	6	6000	36000	6	72,00	432	36432
13	Judecătoria Ungheni	4	6000	24000	6	72,00	432	24432
14	Judecătoria Bălți	2	6000	12000	7	72,00	504	12504
15	Judecătoria Drochia	9	6000	54000	9	72,00	648	54648
16	Judecătoria Edineț	10	6000	60000	12	72,00	864	60864
17	Judecătoria Soroca	8	6000	48000	8	72,00	576	48576
18	Judecătoria Cahul	6	6000	36000	6	72,00	432	36432
19	Judecătoria Comrat	8	6000	48000	8	72,00	576	48576
20	Judecătoria Cimișlia	6	6000	36000	6	72,00	432	36432
TOTAL		153		918000	171⁹⁵		12312	930312

⁹⁵ Numărul total de 171 de licențe Microsoft Teams este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 153 de licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

Reieșind din datele prezentate supra, costul procurării licențelor pentru platformele deschise de comunicare este puțin mai redus decât costul licențelor pentru aplicația TrueConf. Însă, spre deosebire de aplicația TrueConf, licența căreia se achită o singură dată și nu are o perioadă determinată de utilizare, licențele pentru platformele descrise supra trebuie procurate anual. Mai mult, gradul de securitate al acestora este mai redus în comparație cu platformele închise de comunicare. Drept urmare, aceste soluții nu reprezintă soluții optime din punct de vedere al cost-eficienței și al accesului securizat la acestea.

I.C. Costul licențelor pentru alte sisteme interne securizate de videoconferință

Tendențele din ultimii ani de pe piața sistemelor de videoconferință denotă o tranziție tot mai pronunțată spre platforme deschise de comunicare bazate pe tehnologiile Cloud. Prin urmare, numărul platformelor de videoconferință de tip intern este în continuă descreștere, ele oferind soluții specializate și destul de costisitoare.

Un sistem securizat de videoconferință de tip intern, care poate fi instalat pe un server dedicat de videoconferință în infrastructura SIJ este sistemul **Ant Media Server**. Acest sistem nu are restricții în ceea ce privește numărul utilizatorilor interni și externi, precum și numărul de ședințe simultane. Prețul unei licențe, care se achită o singură dată, în cazul acestei platforme este de USD 2,499. În cazul procurării a 171 de licențe Ant Media, care ar asigura necesarul de licențe pentru toate sălile de ședințe care vor fi dotate cu seturi de echipament de videoconferință, ar fi necesară o investiție unică de USD 427,329, ceea ce de 13 ori depășește costul aceluiași număr de licențe pentru aplicația TrueConf.

Un alt sistem securizat de videoconferință de tip intern, care este utilizat în Marea Britanie și în unele țări ale Uniunii Europene este sistemul **Pexip Infinity Software Platform**. Acesta poate fi instalat pe serverele din RM alocate SIJ, prețul unei licențe Pexip pentru o perioadă de 5 ani fiind de USD 2,805. Astfel, pentru asigurarea cu necesarul de licențe a tuturor sălilor de ședințe ar fi necesară procurarea a 171 de licențe de tip Pexip Infinity Software în suma de USD 479,655, ceea ce ar asigura posibilitatea desfășurării a 85 de ședințe simultane cu un număr maxim de 400 participanți în fiecare ședință. Suplimentar, este necesară procurarea licenței unice pentru instalarea platformei Pexip în sumă de USD 70,125 și a unei licențe pentru sala de ședințe virtuală (Virtual Meeting Room (VMR) License) în sumă de USD 14,025.

Astfel, bugetul total pentru procurarea acestei platforme de videoconferință este de USD 563,805. În comparație cu bugetul necesar pentru procurarea a 171 de licențe TrueConf, bugetul necesar pentru implementarea sistemului Pexip este de 17 ori mai mare, termenul de utilizare a licențelor Pexip fiind limitat la o perioadă de 5 ani spre deosebire de aplicația TrueConf, licența căreia se achită o singură dată și nu are o perioadă determinată de utilizare.

SCENARIUL 2.

Suplinirea cu 20% a stocului de echipamente de videoconferință

Creșterea numărului de seturi de echipament de videoconferință în sălile de ședințe din instanțele judecătorești din RM reprezintă o necesitate în condițiile extinderii utilizării sistemului de videoconferință în raport cu alte categorii de subiecți procesuali decât persoanele aflate în detenție. Raportând creșterea numărului de seturi de echipament de videoconferință la creșterea numărului de ședințe de judecată desfășurate în condițiile utilizării extinse a sistemului de videoconferință, în special în cauze în materie civilă, cel de-al doilea scenariu pornește de la analiza opțiunii de creștere cu 20% a numărului de seturi de echipament de videoconferință și, corespunzător, a numărului de licențe pentru fiecare set de echipament.

Tabelul 10.

Estimarea numărului și costului seturilor suplimentare de echipament de videoconferință pentru + 20% din numărul sălilor de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință				Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$
			Anul 2020	Anul 2022	Anul 2023	Total			
1	Curtea Supremă de Justiție	6	2	0	0	2	-	6000	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	4	0	0	4	1	6000	4800
3	Curtea de Apel Cahul	3	1	0	0	1	0	6000	1200
4	Curtea de Apel Comrat	2	2	0	0	2	0	6000	2400
5	Curtea de Apel Bălți	7	2	0	0	2	0	6000	2400
6	Judecătoria Chișinău	52	7	0	9	16	3	6000	19200
7	Judecătoria Criuleni	8	2	0	0	2	0	6000	2400
8	Judecătoria Hîncești	12	2	0	0	2	0	6000	2400
9	Judecătoria Orhei	20	4	0	0	4	1	6000	4800
10	Judecătoria Strășeni	10	2	0	0	2	0	6000	2400
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	2	0	0	2	0	6000	2400
12	Judecătoria Căușeni	8	2	0	0	2	0	6000	2400
13	Judecătoria Ungheni	8	2	2	0	4	1	6000	4800
14	Judecătoria Bălți	10	3	5	0	8	2	6000	9600
15	Judecătoria Drochia	12	3	0	0	3	1	6000	3600
16	Judecătoria Edineț	16	4	0	2	6	2	6000	12000

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință				Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$
			Anul 2020	Anul 2022	Anul 2023	Total			
17	Judecătoria Soroca	10	2	0	0	2	0	6000	2400
18	Judecătoria Cahul	11	5	0	0	5	1	6000	6000
19	Judecătoria Comrat	11	3	0	0	3	1	6000	3600
20	Judecătoria Cimișlia	8	2	0	0	2	0	6000	2400
TOTAL		231	56	7	11	74	15		91200

2.A. Costul licențelor suplimentare TrueConf

Procurarea seturilor de echipament de videoconferință presupune achiziționarea licențelor corespunzătoare pentru aplicația-client. După cum este specificat mai sus în prezentul Raport, la etapa actuală, sistemul judecătoresc utilizează aplicația TrueConf pentru desfășurarea ședințelor de judecată prin intermediul sistemului de videoconferință. Tabelul de mai jos prezintă estimarea costului licențelor suplimentare TrueConf în condițiile creșterii cu 20% a numărului de seturi de videoconferință.

Tabelul 11.

Estimarea costului licențelor suplimentare TrueConf raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Preț unitate licențe TrueConf, \$	Prețul total pentru licențe TrueConf, \$	Prețul total, \$
1	Curtea Supremă de Justiție	6	-	6000	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	1	6000	4800	1	301	241	5041
3	Curtea de Apel Cahul	3	0	6000	1200	0	301	60	1260
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	6000	2400	0	301	120	2520
5	Curtea de Apel Bălți	7	0	6000	2400	0	301	120	2520
6	Judecătoria Chișinău	52	3	6000	19200	12	301	3673	22873
7	Judecătoria Criuleni	8	0	6000	2400	0	301	120	2520
8	Judecătoria Hîncești	12	0	6000	2400	0	301	120	2520
9	Judecătoria Orhei	20	1	6000	4800	1	301	241	5041

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Preț unitate licențe TrueConf, \$	Prețul total pentru licențe TrueConf, \$	Prețul total, \$
10	Judecătoria Strășeni	10	0	6000	2400	0	301	120	2520
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	0	6000	2400	0	301	120	2520
12	Judecătoria Căușeni	8	0	6000	2400	0	301	120	2520
13	Judecătoria Ungheni	8	1	6000	4800	3	301	843	5643
14	Judecătoria Bălți	10	2	6000	9600	7	301	1987	11587
15	Judecătoria Drochia	12	1	6000	3600	1	301	181	3781
16	Judecătoria Edineț	16	2	6000	12000	4	301	1204	13204
17	Judecătoria Soroca	10	0	6000	2400	0	301	120	2520
18	Judecătoria Cahul	11	1	6000	6000	1	301	301	6301
19	Judecătoria Comrat	11	1	6000	3600	1	301	181	3781
20	Judecătoria Cimișlia	8	0	6000	2400	0	301	120	2520
TOTAL		231	15		91200	33⁹⁶		9996	101196

Reieșind din faptul că prețul total al seturilor suplimentare de echipament de videoconferință constituie **USD 91,200**, iar costul total al licențelor suplimentare pentru aplicația TrueConf constituie **USD 9,996**, suma estimativă a achiziției în cazul implementării scenariului 2 ar putea constitui **USD 101,196**.

Odată cu extinderea utilizării sistemului de videoconferință va crește și numărul utilizatorilor externi care se vor conecta concomitent la ședințele de judecată. La etapa actuală, acest număr constituie 150 de utilizatori externi și 31 de ședințe de judecată simultane. Drept urmare, se va impune necesitatea procurării unui pachet mai mare pentru sistemul judecătoresc, care să permită conectarea concomitentă a unui număr mai mare de participanți la proces. De exemplu, mărirea numărului de utilizatori externi care ar putea asigura participarea concomitentă a 200 de utilizatori externi, pe lângă cei 150 specificați supra, ar presupune posibilitatea de a desfășura concomitent alte 16 ședințe de judecată. Costul acestui pachet constituie **USD 12,117**.

Reieșind din necesitatea creșterii numărului de utilizatori externi și a numărului de ședințe de judecată simultane, costul total al creșterii cu 20% a numărului de seturi de echipament de videoconferință și a numărului de licențe TrueConf ar putea constitui USD 113,313.

⁹⁶ Numărul total de 33 de licențe TrueConf este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 15 licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

2.B. Costul licențelor pentru platforme deschise de comunicare

Practica altor state demonstrează că pentru desfășurarea ședințelor de judecată virtuale sunt utilizate cu succes platformele deschise de comunicare, cum sunt Zoom, Microsoft Teams, Webex, Google Meet.

Pornind de la ipoteza creșterii cu 20% a numărului de seturi de echipament de videoconferință, mai jos sunt analizate opțiunile de procurare a mai multor tipuri de licențe pentru platformele de comunicare cel mai des utilizate în statele europene.

Tabelul 12.

Estimarea costului licențelor Zoom raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Zoom		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Zoom \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	6	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	1	6000	4800	1	199,99	160	4960
3	Curtea de Apel Cahul	3	0	6000	1200	0	199,99	40	1240
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
5	Curtea de Apel Bălți	7	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
6	Judecătoria Chișinău	52	3	6000	19200	12	199,99	2440	21640
7	Judecătoria Criuleni	8	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
8	Judecătoria Hîncești	12	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
9	Judecătoria Orhei	20	1	6000	4800	1	199,99	160	4960
10	Judecătoria Strășeni	10	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
12	Judecătoria Căușeni	8	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
13	Judecătoria Ungheni	8	1	6000	4800	3	199,99	560	5360
14	Judecătoria Bălți	10	2	6000	9600	7	199,99	1320	10920
15	Judecătoria Drochia	12	1	6000	3600	1	199,99	120	3720
16	Judecătoria Edineț	16	2	6000	12000	4	199,99	800	12800
17	Judecătoria Soroca	10	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
18	Judecătoria Cahul	11	1	6000	6000	1	199,99	200	6200

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Zoom		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Zoom \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
19	Judecătoria Comrat	11	1	6000	3600	1	199,99	120	3720
20	Judecătoria Cimișlia	8	0	6000	2400	0	199,99	80	2480
TOTAL		231	15		91200	33⁹⁷		6640	97840

Tabelul 13.

Estimarea costului licențelor Google Meet raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Google Meet		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Google Meet \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	6	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	1	6000	4800	1	144,00	115	4915
3	Curtea de Apel Cahul	3	0	6000	1200	0	144,00	29	1229
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
5	Curtea de Apel Bălți	7	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
6	Judecătoria Chișinău	52	3	6000	19200	12	144,00	1757	20957
7	Judecătoria Criuleni	8	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
8	Judecătoria Hîncești	12	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
9	Judecătoria Orhei	20	1	6000	4800	1	144,00	115	4915
10	Judecătoria Strășeni	10	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
12	Judecătoria Căușeni	8	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
13	Judecătoria Ungheni	8	1	6000	4800	3	144,00	403	5203

⁹⁷ Numărul total de 33 de licențe Zoom este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 15 licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Google Meet		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Google Meet \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
14	Judecătoria Bălți	10	2	6000	9600	7	144,00	950	10550
15	Judecătoria Drochia	12	1	6000	3600	1	144,00	86	3686
16	Judecătoria Edineț	16	2	6000	12000	4	144,00	576	12576
17	Judecătoria Soroca	10	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
18	Judecătoria Cahul	11	1	6000	6000	1	144,00	144	6144
19	Judecătoria Comrat	11	1	6000	3600	1	144,00	86	3686
20	Judecătoria Cimișlia	8	0	6000	2400	0	144,00	58	2458
TOTAL		231	15		91200	33⁹⁸		4781	95981

Tabelul 14.

Estimarea costului licențelor Webex raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Webex		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Webex \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	6	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	1	6000	4800	1	174,00	139	4939
3	Curtea de Apel Cahul	3	0	6000	1200	0	174,00	35	1235
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
5	Curtea de Apel Bălți	7	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
6	Judecătoria Chișinău	52	3	6000	19200	12	174,00	2123	21323
7	Judecătoria Criuleni	8	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
8	Judecătoria Hîncești	12	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
9	Judecătoria Orhei	20	1	6000	4800	1	174,00	139	4939

⁹⁸ Numărul total de 33 de licențe Google Meet este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 15 licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Webex		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Webex \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
10	Judecătoria Strășeni	10	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
12	Judecătoria Căușeni	8	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
13	Judecătoria Ungheni	8	1	6000	4800	3	174,00	487	5287
14	Judecătoria Bălți	10	2	6000	9600	7	174,00	1148	10748
15	Judecătoria Drochia	12	1	6000	3600	1	174,00	104	3704
16	Judecătoria Edineț	16	2	6000	12000	4	174,00	696	12696
17	Judecătoria Soroca	10	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
18	Judecătoria Cahul	11	1	6000	6000	1	174,00	174	6174
19	Judecătoria Comrat	11	1	6000	3600	1	174,00	104	3704
20	Judecătoria Cimișlia	8	0	6000	2400	0	174,00	70	2470
TOTAL		231	15		91200	33⁹⁹		5777	96977

Tabelul 15.

Estimarea costului licențelor Microsoft Teams raportat la seturile de echipament de videoconferință în +20% din numărul sălilor de ședințe

N/o	Denumirea instanței	Numărul sălilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Microsoft Teams		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Microsoft Teams \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
1	Curtea Supremă de Justiție	6	-	-	-	-	-	-	-
2	Curtea de Apel Chișinău	12	1	6000	4800	1	72,00	58	4858
3	Curtea de Apel Cahul	3	0	6000	1200	0	72,00	14	1214
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
5	Curtea de Apel Bălți	7	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
6	Judecătoria Chișinău	52	3	6000	19200	12	72,00	878	20078

⁹⁹ Numărul total de 33 de licențe Webex este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 15 licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

N/o	Denumirea instanței	Numărul săliilor de ședințe	Numărul echipamentelor de videoconferință necesare (+20%)	Preț unitate set videoconferință, \$	Prețul total pentru seturi videoconferință, \$	Numărul licențelor necesare	Microsoft Teams		Prețul total pentru seturi videoconferință și licențe Microsoft Teams \$
							Preț unitate, \$ (anual)	Total, \$	
7	Judecătoria Criuleni	8	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
8	Judecătoria Hîncești	12	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
9	Judecătoria Orhei	20	1	6000	4800	1	72,00	58	4858
10	Judecătoria Strășeni	10	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
11	Judecătoria Anenii-Noi	5	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
12	Judecătoria Căușeni	8	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
13	Judecătoria Ungheni	8	1	6000	4800	3	72,00	202	5002
14	Judecătoria Bălți	10	2	6000	9600	7	72,00	475	10075
15	Judecătoria Drochia	12	1	6000	3600	1	72,00	43	3643
16	Judecătoria Edineț	16	2	6000	12000	4	72,00	288	12288
17	Judecătoria Soroca	10	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
18	Judecătoria Cahul	11	1	6000	6000	1	72,00	72	6072
19	Judecătoria Comrat	11	1	6000	3600	1	72,00	43	3643
20	Judecătoria Cimișlia	8	0	6000	2400	0	72,00	29	2429
TOTAL		231	15		91200	33¹⁰⁰		2390	93590

Similar concluziei prezentate în scenariul I, reieșind din datele prezentate supra, costul procurării licențelor pentru platformele deschise de comunicare este puțin mai redus decât costul licențelor pentru aplicația TrueConf. Însă, spre deosebire de aplicația TrueConf, licența căreia se achită o singură dată și nu are o perioadă determinată de utilizare, licențele pentru platformele descrise supra trebuie procurate anual. Mai mult, gradul de securitate al acestora este mai redus în comparație cu platformele închise de comunicare. Drept urmare, aceste opțiuni nu reprezintă soluții optime din punct de vedere al cost-eficienței și al accesului securizat la acestea.

¹⁰⁰Numărul total de 33 de licențe Microsoft Teams este determinat de necesitatea de a procura, pe lângă 15 licențe pentru fiecare set de echipament de videoconferință, 18 licențe suplimentare pentru echipamentul de videoconferință procurat în anii 2022 și 2023 pentru Judecătoriile Chișinău (9 licențe), Ungheni (2 licențe), Bălți (5 licențe) și Edineț (2 licențe).

2.C. Costul licențelor pentru alte sisteme interne securizate de videoconferință

În cazul procurării a 33 de licențe ale sistemului intern de videoconferință **Ant Media Server**, pentru a acoperi creșterea cu 20% a numărului de seturi de echipament de videoconferință, bugetul total ar constitui USD 82,967, prețul unei licențe fiind de USD 2,499. Acest buget depășește de 8 ori prețul procurării aceluiași număr de licențe TrueConf.

În cazul procurării a 33 de licențe **Pexip Infinity Software Platform**, bugetul total ar constitui USD 177,276 ceea ce depășește de 15 ori prețul procurării aceluiași număr de licențe TrueConf. Mai mult decât atât, termenul de utilizare a licențelor Pexip este limitat la o perioadă de 5 ani spre deosebire de aplicația TrueConf, licența căreia se achită o singură dată și nu are o perioadă determinată de utilizare. Acest număr suplimentar de 33 licențe Pexip ar asigura posibilitatea desfășurării a 16 ședințe simultane suplimentare cu un număr maxim de 400 participanți în fiecare ședință.

VI. CONCLUZII

A. Bune practici europene

- Înainte de pandemia COVID-19, legislațiile mai multor țări europene prevedeau posibilitatea desfășurării ședințelor de judecată prin intermediul videoconferinței. Odată cu răspândirea pandemiei, statele europene au început să aplice și să dezvolte legislația deja existentă, precum și să introducă prevederi noi pentru a permite desfășurarea ședințelor de judecată fără prezența fizică a participanților.
- Aceste prevederi urmau să țină cont de mai multe aspecte practice, cum ar fi participarea efectivă în ședințe de judecată, platformele de videoconferință utilizate, acordul părților și participanților la proces de a utiliza sistemele de videoconferință, asigurarea comunicării între avocat și client în condiții de confidențialitate, verificarea identității părților sau circuitul documentelor procesuale în ședința de judecată desfășurată prin intermediul sistemelor de videoconferință.
- Multe state, cum sunt, de exemplu, Croația, Franța, Finlanda, Italia, Suedia, Norvegia, Polonia, Ucraina, dar și Republica Moldova, utilizează sisteme interne complexe de videoconferință cu un înalt nivel de securitate, în special, pentru a asigura comunicarea dintre instituțiile penitenciare și instanțele judecătorești.
- Utilizarea platformelor deschise, prin Internet, a devenit, însă, o practică foarte frecventă în unele țări europene, mai ales în timpul pandemiei COVID-19, când necesitatea de a utiliza sisteme de videoconferință a devenit tot mai stringentă, iar judecătorii aveau nevoie de sisteme tot mai simple în utilizare.

- Legislațiile diferitor țări europene tratează diferit necesitatea existenței acordului subiecților procedurali pentru desfășurarea ședinței de judecată prin videoconferință, în unele state acordul participanților la proces de a participa la ședința de judecată desfășurată prin intermediul videoconferinței nefiind o condiție obligatorie.
- Există diferite practici de identificare a persoanelor care participă la ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință. De exemplu, în Lituania, persoana care participă la ședința de judecată prin videoconferință urmează să transmită în adresa instanței de judecată copia actului de identitate înainte de ziua ședinței. În Estonia, pentru identificarea persoanei în cadrul ședinței de la distanță instanța verifică valabilitatea documentelor de identitate prin intermediul Portalului Public al Poliției din Estonia în baza numărului documentului prezentat în timp real.
- Publicitatea ședințelor este asigurată în mod diferit în statele europene. În Germania, pentru a asigura respectarea principiului publicității, judecătorul se află în sala de ședințe accesibilă publicului. În Norvegia, ședințele de judecată desfășurate prin intermediul videoconferinței sunt transmise online în timp real dacă ele prezintă interes sporit pentru public. În Lituania, dacă ședința de judecată a avut loc prin videoconferință fără participarea publicului, înregistrarea audio a ședinței urmează a fi făcută accesibilă pentru public în cel mai scurt timp posibil. În Spania, data și obiectul ședinței de judecată ce urmează a fi desfășurată online sunt anunțate din timp și cei interesați primesc parola de acces. În Irlanda, Polonia și Norvegia, persoanele interesate pot solicita link-uri de acces la ședințele desfășurate prin videoconferință.
- În cadrul ședințelor de judecată de la distanță, documentele pot fi transmise prin poșta electronică sau prin intermediul platformelor de stocare în cloud, arătate în timp real prin partajarea ecranului sau transmise prin intermediul platformei de videoconferință utilizate pentru desfășurarea ședinței de judecată, dacă o astfel de funcționalitate este disponibilă.
- Confidențialitatea comunicării dintre avocat și client poate fi asigurată prin câteva metode, cum ar fi: camere virtuale separate oferite de unele platforme de videoconferințe, anunțarea unei întreruperi, în timpul căreia ceilalți participanți urmează să părăsească spațiul virtual, deconectarea microfonului (dacă avocatul și clientul se află în aceeași încăpere) sau utilizarea mijloacelor alternative, cum ar fi alte platforme de videoconferință sau telefonul.
- În cazul participării interpretului, soluția preferabilă este ca acesta să se afle lângă persoana care are nevoie de servicii de interpretare. În orice caz, interpretul trebuie să aibă un contact vizual adecvat cu persoana declarațiile căreia sunt traduse, pe întreaga durată a ședinței de judecată. Astfel, legislațiile Lituaniei și Spaniei prevăd că interpretul poate participa de la distanță doar dacă această modalitate nu afectează negativ respectarea drepturilor persoanei care beneficiază de serviciile de interpretare.
- Pe lângă defecțiuni tehnice, provocările atestate în statele europene privind utilizarea sistemului de videoconferință, în mare parte, țin de respectarea dreptului la participarea efectivă, asigurarea dreptului la un interpret și asigurarea comunicării confidențiale cu avocatul.

B. Aspecte procedurale

- Rezultatele monitorizării utilizării extinse a aplicației de videoconferință în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Ungheni și Edineț, denotă că desfășurarea ședințelor de judecată prin acest procedeu tehnic a fost dispusă atât în cauze în materie civilă, cât și în materie penală și în alte ipoteze decât cele expres prevăzute de lege (art. 154 alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC, precum și art. 32 alin. (2) și 110 alin. (5) CPP).
- Ședințele de judecată în cauze în materie civilă pot fi desfășurate prin videoconferință nu doar în ipotezele prevăzute de art. 154 alin. (4), 213 alin. (3), 216 alin. (1¹) și 278³ alin. (2) CPC, în măsura în care nu există dispoziții legale prohibitive, nu sunt încălcate principiile dreptului procesual civil, toți subiecții procedurali au consimțit ca desfășurarea ședinței să aibă loc prin videoconferință, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim.
- În materie penală nu s-a conturat o concluzie certă că ședințele de judecată pot fi desfășurate prin videoconferință și în afara ipotezelor prevăzute de art. 32 alin. (2) și 110 alin. (5) CPP; chiar și atunci când, aparent, nu sunt încălcate principiile de drept procesual penal, toți subiecții procedurali au consimțit ca desfășurarea ședinței să aibă loc prin videoconferință, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim. Aceasta se datorează, în principal, balanței delicate care există între conceptul de scop legitim și dreptul de apărare, cât și mizei foarte mari pe care o are procesul penal pentru inculpat.
- Caracterul limitativ al ipotezelor din CPP privind desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință explică, cel puțin parțial, descreșterea esențială a numărului acestora în cauze penale. În același timp, creșterea numărului de ședințe desfășurate prin videoconferință în cauze contravenționale se explică prin aceea că, deși cerințele unui proces echitabil sunt cele mai stricte din nucleul dur al dreptului penal, garanțiile oferite de latura penală a art. 6 din CEDO nu trebuie să se aplice în mod necesar în toată rigoarea lor la alte categorii de cauze care intră sub incidența acestui aspect și care nu au un caracter deosebit de grav, cum ar fi cauzele contravenționale.
- Avocații chestionați, care au participat în ședințe de judecată prin videoconferință la Judecătoriile model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, precum și judecătorii care au condus aceste ședințe, au menționat, în această privință, următoarele avantaje practice: caracterul oportun al audierii prin videoconferință a participanților la proces și a martorilor localizați la o distanță mare de sediul judecătoriei (inclusiv din cauza aflării într-o instituție penitenciară sau peste hotarele RM), raționamente de sănătate publică, securitatea fizică și psihică a participanților la proces și a martorilor, precum și gestionarea eficientă a timpului de muncă a instanței de judecată.
- CtEDO încă nu a emanat o jurisprudență vastă care ar aborda problematica desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință prin prisma art. 6 din CEDO, dar jurisprudența existentă denotă că în acest domeniu trebuie să se țină în mod obligatoriu cont de aspectele de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate.
- Rezultatele testării utilizării extinse a videoconferinței au arătat că modalitatea optimă de realizare a circuitului actelor în ședințe de judecată prin videoconferință este remiterea acestora participanților la proces și instanței de judecată prin poștă electronică, cu anunțarea unei scurte întreruperi.
- Transmiterea actelor prin aplicația TrueConf nu este întotdeauna posibilă, fiindcă aceasta permite transmiterea actelor doar de utilizatorii interni ai aplicației (instanțele judecătorești și instituțiile

penitenciare) către participanții la proces conectați prin intermediul linkului transmis de instanță, nu însă și vice versa.

- Asigurarea serviciilor interpreților poate fi realizată prin prezența și activitatea acestora în sala de ședințe unde se află judecătorul, însă destul de frecvent, calitatea redusă a conexiunii și a sunetului prin videoconferință afectează calitatea traducerii.
- Rezultatele testării utilizării extinse a videoconferinței denotă că participanții la proces extrem de rar au formulat obiecții împotriva desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, cu toate că calitatea conexiunii și a sunetului făcea uneori ca participarea plenară a lor în ședințe să nu fie posibilă.
- Dreptul participanților la proces de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în cadrul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință a fost cel mai des realizat prin anunțarea unei pauze în ședință, participantul la proces și avocatul discutând telefonic sau chiar prin intermediul aplicației TrueConf.
- Aplicația TrueConf permite și crearea de către instanță a unei săli virtuale separate, în care participantul la proces și avocatul să poată discuta confidențial, însă în cadrul monitorizării utilizării extinse a videoconferinței, această opțiune nu a fost niciodată utilizată. În orice caz, în cadrul ședințelor prin videoconferință, asigurarea confidențialității convorbirii între avocat și participantul la proces aflat în detenție este întotdeauna problematică din cauza supravegherii permanente a deținuților de către colaboratorii instituțiilor penitenciare.
- Asigurarea publicității ședințelor de judecată nu este problematică, în condițiile în care sistemele de videoconferință întotdeauna sunt amplasate în săli de ședințe deschise și pentru publicul larg.
- Foarte puține dintre sediile misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare ale RM, ale instituțiilor medicale, ale instituțiilor de asistență socială, ale autorităților tutelare și ale organelor de probațiune, cât și dintre birourile notariale și birourile executorilor judecătorești dispun de condițiile necesare desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, ceea ce face practic inaplicabile prevederile art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1^l) CPC, după cum au arătat și rezultatele testării extinse a videoconferinței.
- În măsura în care nu există dispoziții legale prohibitive și nu sunt încălcate principiile dreptului procesual civil, participanții la proces și martorii care întâmpină dificultăți de a se prezenta fizic în ședință, pot fi audiți și în alte locații decât cele expres stipulate de art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1^l) CPC (de exemplu, la domiciliu sau la locul de muncă), dacă și-au manifestat acordul în acest sens, iar scopul acestei forme de organizare a ședinței este unul legitim.
- Audierea participanților la proces în afara ipotezelor prevăzute de art. 32 alin. (2) CPP, cu toate că s-a atestat destul de des, este în măsură să ridice anumite probleme ce țin de echitatea procesului, având în vedere specificul garanțiilor procesuale pentru partea apărării.
- Audierea participanților la proces și a martorilor localizați peste hotarele RM în alte locații decât sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al RM, în lipsa delegațiilor judecătorești reglementate de art. 465 alin. (4) CPC, poate ridica probleme de suveranitate procesuală.
- Audierea participanților la proces și a martorilor localizați peste hotarele RM în lipsa comisiilor rogatorii reglementate de art. 536-539 CPP poate ridica probleme de suveranitate procesuală.
- În ipotezele prevăzute de art. 213 alin. (3) și 216 alin. (1^l) CPC și art. 32 alin. (2) CPP, însăși participarea subiecților procedurali respectivi în ședințe prin videoconferință instituie prezumția că verificarea

identității lor a fost realizată de către instituțiile vizate. În celelalte cazuri, de cele mai dese ori, modalitatea optimă s-a dovedit a fi ca participanții la proces să arate în timp real instanței actele lor de identitate sau legitimațiile de serviciu pe ecranul unde se desfășoară ședința. Mai rar, instanța de judecată a considerat suficient ca subiectul procedural audiat prin videoconferință să răspundă la anumite întrebări legate de datele personale ale acestuia.

- Art. 216 alin. (1) CPC prevede expres modalitatea prin care martorul audiat prin videoconferință urmează să semneze declarația privind cunoașterea obligațiilor și răspunderii lui. Însă, în cadrul monitorizării utilizării extinse a videoconferinței nu a fost audiat niciun martor. Alte categorii de acte de procedură pe care participanții la proces audiați prin videoconferință ar trebui să le semneze, în cauze în materie civilă, nu există.
- În cauze în materie penală, actele au fost imprimare de către subiecții procedurali vizati, semnate, scanate și expediate în adresa instanțelor. Atunci când subiecții procedurali se aflau în detenție, imprimarea, scanarea și expedierea actelor era realizată cu suportul colaboratorilor instituțiilor penitenciare, însă o atare modalitate s-a atestat în doar câteva cazuri.
- Legea nu reglementează tipul aplicației de videoconferință ce urmează a fi folosită în ședințe de judecată prin videoconferință. Cu toate acestea, în perioada testării utilizării extinse a aplicației de videoconferință, s-a utilizat în exclusivitate aplicația TrueConf.

C. Aspecte tehnice

- La etapa actuală, sistemul judecătoresc dispune de 74 de seturi de echipamente de videoconferință și 56 de licențe pentru aplicația client de tip TrueConf, care permite conectarea simultană a până la 150 utilizatori externi în 31 de ședințe simultane.
- La fiecare ședință de judecată se pot conecta simultan până la 36 de participanți interni și externi. Numărul maxim de utilizatori interni este de până la 62. Suplimentar, serverul de videoconferință TrueConf permite asigurarea a 5 conexiuni simultane de tip SIP/H.323, adică conectarea directă între utilizatorul intern TrueConf cu o altă platformă/soluție de videoconferință din altă țară.
- Părțile și participanții la proces se pot conecta la ședința de judecată prin intermediul aplicației client de tip TrueConf a sistemului de videoconferință instalată pe computerul personal sau pot deschide aplicația direct în browser-ul disponibil accesând linkul generat de către grefier pe serverul de videoconferință și expediat părților și participanților la proces. Linkul generat în TrueConf poate fi deschis nu numai pe calculator, dar și pe orice alt dispozitiv electronic cu acces la Internet, care este dotat cu microfon și cameră video.
- Infrastructura sistemului de videoconferință permite extinderea utilizării aplicației de videoconferință, inclusiv în condițiile conectării utilizatorilor externi (participanți la proces).
- În cauze în materie civilă rezultatele testării utilizării extinse a sistemului de videoconferință au atestat, în câteva cazuri, calitatea relativ redusă a sunetului în ședința de judecată, dispariția periodică a acestuia și, în unele cazuri, dificultăți de conectare a unor părți la proces.
- În cauze în materie penală, în toate ședințele de judecată în care persoana se afla într-o instituție penitenciară, sunetul de la penitenciar era de o calitate redusă și/sau avea un ecou; imaginea de la

penitenciar s-a blocat în timp ce completul de judecată se afla în camera de deliberare; nu era auzit avocatul care se afla în sala de ședințe.

- Posibilele cauze ale deficiențelor tehnice înregistrate țin de lipsa setărilor necesare la computerele părților și participanților la proces; amplasarea microfoanelor la distanță mare de vorbitori; deteriorarea mecanică a cablurilor microfoanelor în sala de ședințe; defectarea microfoanelor în sala de ședințe/instituția penitenciară; lipsa conexiunii la Internet sau întreruperea conexiunii; insuficiența sau lipsa în instanța de judecată a personalului specializat de suport instruit.
- Tipul echipamentelor de videoconferință instalate în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare permite angajaților utilizarea și a altor aplicații de videoconferință, inclusiv a platformelor deschise de videoconferințe.
- Creșterea numărului de seturi de echipamente de videoconferință în contextul utilizării extinse a acestui sistem presupune costuri suplimentare, care variază în dependență de dinamica creșterii numărului de ședințe de judecată desfășurate prin intermediul videoconferinței.
- Utilizarea platformelor deschise de comunicare, de exemplu, Zoom, Google Meet, etc., ca alternativă aplicației TrueConf, nu s-a dovedit a fi o opțiune cost-eficientă în condițiile necesității de a suporta costuri suplimentare anuale pentru procurarea licențelor și a nivelului redus de securitate a acestor platforme. Excepție ar putea constitui cazurile de utilizare a acestor platforme în situații de urgență, când utilizarea platformelor închise este imposibilă din punct de vedere tehnic.
- În ultimii ani, numărul platformelor de videoconferință securizate de tip intern a fost în continuă descreștere, ele oferind soluții specializate și destul de costisitoare. Astfel, costurile legate de procurarea licențelor acestui tip de platforme, cum ar fi Ant Media Server sau Pexip Infinity Software Platform, depășesc considerabil costurile aferente procurării licențelor platformei TrueConf. Mai mult decât atât, spre deosebire de aplicația TrueConf, licența căreia se achită o singură dată și nu are o perioadă determinată de utilizare, licențele platformei Pexip au o perioadă determinată de utilizare, ceea ce rezultă în costuri suplimentare pentru procurarea periodică a acestora.

VII. RECOMANDĂRI

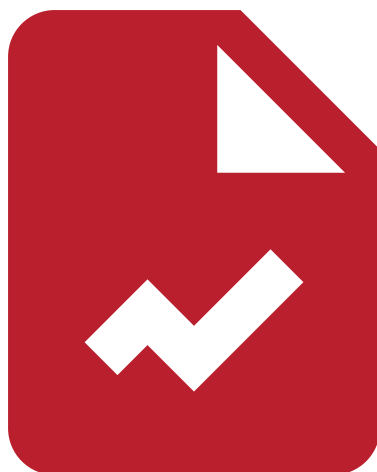
- Crearea de către CSM a unui grup de lucru („Grup de lucru”), compus din membri ai CSM și reprezentanți ai MJ, AAIJ, instanțelor judecătorești și ai partenerilor de dezvoltare, abilitat cu evaluarea constatărilor și a scenariilor de extindere a utilizării videoconferinței din prezentul Raport și a necesităților de dotare suplimentară a instanțelor judecătorești cu echipamente de videoconferință.
- Concomitent, analizarea și revizuirea de către Grupul de lucru a cadrului legislativ aferent desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, prin prisma constatărilor din prezentul Raport, a jurisprudenței CtEDO și a bunelor practici europene. Ca propuneri de modificare a legislației pot fi menționate următoarele:
  1. Reglementarea în CPC și CA a posibilității de desfășurare a ședințelor de judecată prin videoconferință în toate categoriile de cauze în materie civilă și pentru toate categoriile de subiecți procedurali, atât la cererea acestora, cât și din oficiu, în măsura în care instanța de judecată va putea asigura respectarea principiilor de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate;
  2. Reglementarea în CPP a posibilității de desfășurare a ședințelor de judecată prin videoconferință în cauze penale examinate conform art. 364¹ CPP, de învinuire pentru comiterea infracțiunilor ușoare sau mai puțin grave și în cauze penale în care inculpatul se sustrage de la judecată, fiind dispusă examinarea în lipsa acestuia. Orice subiect procedural va fi în drept să obțină audierea sa cu prezență fizică, indiferent de motivele invocate, însă nu se va putea opune audierii prin videoconferință a altor subiecți, decât dacă nu furnizează argumente privind riscul încălcării principiilor de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate; și
  3. Reglementarea în CC a posibilității de desfășurare a ședințelor de judecată prin videoconferință în toate categoriile de cauze contravenționale și pentru toate categoriile de subiecți procedurali,

atât la cererea acestora, cât și din oficiu, în măsura în care instanța de judecată va putea respecta principiile de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate.

- Estimarea costurilor și identificarea surselor de acoperire a cheltuielilor legate de extinderea utilizării aplicației de videoconferință în baza concluziilor Grupului de lucru.
- Procurarea și instalarea echipamentelor de videoconferință suplimentare în vederea extinderii utilizării videoconferinței.
- Determinarea tipului de licențe pentru echipamentele suplimentare achiziționate și procurarea unui număr suficient de licențe care să asigure utilizarea extinsă a sistemului de videoconferință.
- Elaborarea de către Grupul de lucru și aprobarea ulterioară de către CSM a unui Regulament care să detalieze cadrul legislativ, în special – aspectele tehnice și procedurale ale utilizării extinse a aplicației de videoconferință, în dependență de localizarea subiecților procedurali audiați de la distanță, asigurând respectarea principiilor de contradictorialitate, egalitate a armelor și publicitate. În special, se recomandă ca Regulamentul menționat să prevadă modalități practice de asigurare a confidențialității convorbirii între avocat și participantul la proces, inclusiv în situații când acesta din urmă se află în detenție, asigurarea calității cuvenite a serviciilor de interpretare și rolul activ al judecătorului în asigurarea participării efective în ședința de judecată a persoanelor care participă de la distanță.
- Elaborarea unui ghid practic formulat într-un limbaj simplu și prietenos și a unor videouri informative adresate justițiabililor, care să descrie într-o manieră detaliată aspectele tehnice și procedurale ale participării în ședința de judecată prin videoconferință. Aceste materiale trebuie să includă informații despre funcționalitățile platformei de videoconferință utilizate, modalitatea de testare a echipamentului înainte de ședința de judecată, cerințele față de comportamentul subiecților procedurali în timpul ședinței, modalitățile de convorbire în condiții de confidențialitate cu avocatul, acțiunile ce trebuie întreprinse în cazul apariției unor defecțiuni tehnice etc.
- Instruirea periodică a asistenților judiciari și a grefierilor în domeniul utilizării sistemului de videoconferință.
- Asigurarea unei cooperări stabile între CSM, MJ, AAIJ, instanțe judecătorești și instituțiile de unde participanții la proces și martorii pot, conform legii, să fie audiați prin videoconferință, precum și consultarea profesioniștilor din sectorul justiției în vederea extinderii utilizării videoconferinței.
- Crearea condițiilor necesare la sediile misiunilor diplomatice și oficiilor consulare ale RM, precum și instruirea personalului acestora în vederea facilitării audierii prin videoconferință a participanților la proces care nu se pot prezenta în ședință din cauza aflării peste hotarele RM.
- Examinarea oportunității și crearea condițiilor necesare pentru a asigura posibilitatea conectării persoanelor la ședințe de judecată prin videoconferință din CUPS și din birourile autorităților publice locale, și facilitarea dialogului în acest sens între instanțele de judecată și aceste entități.
- Implementarea de către sistemul judecătoresc a unei politici de comunicare către publicul larg a avantajelor desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, precum și promovarea ghidurilor și a altor materiale explicative cu privire la participarea în ședința de judecată prin videoconferință.
- Verificarea conexiunii și a funcționalității tuturor elementelor sistemului de videoconferință imediat înainte de ședința de judecată. La solicitarea persoanei care urmează să participe în ședința de judecată prin videoconferință, această verificare se poate face din timp, la o dată convenită cu angajații instanței de judecată.

- Utilizarea platformelor deschise de comunicare în cadrul ședințelor de judecată în condițiile conectării utilizatorilor externi (părți și participanți la proces) în cazul în care capacitatea serverului sau a platformei de videoconferință utilizate de instanțele de judecată este depășită sau în cazul unor defecțiuni tehnice care fac imposibilă utilizarea platformei de bază.
- Asigurarea tuturor instanțelor de judecată și a instituțiilor penitenciare cu personalul tehnic instruit în mod corespunzător în vederea asigurării mentenanței și funcționalității sistemului de videoconferință.
- Integrarea aplicației de videoconferință cu PIGD, Soluția Informatică e-Dosar Judiciar (SIA e-DJ) prin:
  1. Modificarea funcționalităților de planificare a ședințelor judecătorești, adăugând crearea ședințelor online pentru participanții – utilizatori SIA e-DJ;
  2. Generarea referinței (link-ului) spre conferința TrueConf;
  3. Adăugarea referințelor spre ședințe online în citații;
  4. Adăugarea funcționalului de gestionare a conferinței online; și
  5. Integrarea (schimbul de date) cu API a platformei TrueConf.
- Verificarea și profilaxia regulată a tuturor elementelor sistemului de videoconferință.
- Evaluarea periodică a necesității de extindere a utilizării aplicației de videoconferință, estimarea costurilor și identificarea surselor de acoperire a cheltuielilor în acest sens.

ANEXE

ANEXA I.

Chestionar pentru judecătorii din cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni referitor la testarea, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a utilizării extinse a aplicației de videoconferință

Selectați judecătoria (și sediul) în care activați:

1. Judecătoria Bălți, sediul Central
2. Judecătoria Bălți, sediul Fălești.
3. Judecătoria Bălți, sediul Sângerei
4. Judecătoria Edineț, sediul Central
5. Judecătoria Edineț, sediul Briceni
6. Judecătoria Edineț, sediul Dondușeni
7. Judecătoria Edineț, sediul Ocnîța
8. Judecătoria Ungheni

1. Specificați pentru care categorii de cauze ați folosit aplicația de videoconferință în vederea desfășurării ședințelor de judecată (pot fi selectate mai multe răspunsuri):
  - a. Cauze civile
  - b. Cauze de contencios administrativ
  - c. Cauze în materia insolvabilității
  - d. Cauze penale
  - e. Cauze contravenționale
  - f. Cauze în materia judecătorului de instrucție.
2. Dacă este aplicabil, indicați care subiecte procedurale au fost audiate prin videoconferință în cadrul cauzelor civile.
3. Dacă este aplicabil, indicați care subiecte procedurale au fost audiate prin videoconferință în cadrul cauzelor de contencios administrativ.
4. Dacă este aplicabil, indicați care subiecte procedurale au fost audiate prin videoconferință în cadrul cauzelor în materia insolvabilității.
5. Dacă este aplicabil, indicați care subiecte procedurale au fost audiate prin videoconferință în cadrul cauzelor penale.
6. Dacă este aplicabil, indicați care subiecte procedurale au fost audiate prin videoconferință în cadrul cauzelor contravenționale.
7. Dacă este aplicabil, indicați care subiecte procedurale au fost audiate prin videoconferință în cadrul cauzelor în materia judecătorului de instrucție.
8. Indicați fazele procedurale la care ați dispus desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri):

- a. Odată cu primirea dosarului în procedură
  - b. La etapa incipientă a procesului, după solicitarea opiniei participanților la proces (în ședința de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, ședința preliminară etc.)
  - c. La etapa incipientă a procesului, fără solicitarea opiniei participanților la proces (în ședința de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, ședința preliminară etc.)
  - d. La examinarea cauzei în fond, după solicitarea opiniei participanților la proces
  - e. La examinarea cauzei în fond, fără solicitarea opiniei participanților la proces
9. Indicați dacă ați dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință mai des din oficiu sau la solicitarea participanților la proces, a experților, specialiștilor sau martorilor:
- a) Mai des din oficiu
  - b) Mai des la solicitarea participanților la proces, a experților, specialiștilor sau martorilor.
10. Indicați motivele care au servit ca temei pentru desfășurarea ședințelor prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri):
- a. Caracterul oportun al audierii experților prin videoconferință
  - b. Participanții la proces sau martorii nu puteau să se prezinte la sediul judecătorei din cauza aflării peste hotarele Republica Moldova
  - c. Participanții la proces sau martorii nu puteau să se prezinte la sediul judecătorei din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova
  - d. Participanții la proces sau martorii nu puteau să se prezinte la sediul judecătorei din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii
  - e. Audierea martorilor în condițiile art. 110 alin. (5) din Codul de procedură penală
  - f. Caracterul oportun al audierii participanților la proces, a martorilor sau specialiștilor prin videoconferință din cauza distanței mari de la domiciliul sau locul de muncă a acestora până la sediul judecătorei
  - g. Raționamente de sănătate publică
  - h. Securitatea fizică și/sau psihică a participanților la proces sau a martorilor
  - i. Gestionarea mai eficientă a timpului de muncă a instanței de judecată
  - j. Alte motive (precizați mai jos).
11. Anterior desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, participanților la proces, experților, specialiștilor sau martorilor le-au fost întotdeauna aduse la cunoștință dreptul de a obiecta împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință și instrucțiunile tehnice de conectare la ședințe prin videoconferință?
- a) Da
  - b) Nu (explicați mai jos).
12. În câte cazuri participanții la proces, experții, specialiștii sau martorii au obiectat împotriva desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință?
13. Dacă au existat cazuri când participanții la proces, experții, specialiștii sau martorii au obiectat împotriva desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, indicați argumentele pe care aceștia le-au invocat (în ordinea descrescătoare a frecvenței).
14. Care aplicații au fost utilizate pentru desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri).

- a) TrueConf
  - b) Zoom
  - c) Skype
  - d) Alte aplicații (indicați mai jos).
15. Participanții la proces, experții, specialiștii sau martorii care au participat în ședințe de judecată prin videoconferință, se aflau în Republica Moldova sau peste hotarele acesteia?
- a. În Republica Moldova
  - b. Peste hotarele Republicii Moldova.
16. Unde erau localizați participanții la proces, experții, specialiștii sau martorii care au participat în ședințe de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri)?
- a. La sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova
  - b. La sediul instituției penitenciare
  - c. La sediul instituției medicale
  - d. La sediul instituției de asistență socială
  - e. La sediul autorității tutelare
  - f. La sediul organului de probațiune
  - g. La biroul notarial
  - h. La biroul executorului judecătoresc
  - i. La domiciliu
  - j. La locul de muncă
  - k. La sediul judecătoriei
  - l) În alte locații (specificați mai jos).
17. Cine a verificat identitatea participanților la proces, a experților, specialiștilor sau martorilor în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri)?
- a. Colaboratorii misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova
  - b. Colaboratorii instituției penitenciare
  - c. Colaboratorii instituției medicale
  - d. Colaboratorii instituției de asistență socială
  - e. Colaboratorii autorității tutelare
  - f. Colaboratorii organului de probațiune
  - g. Colaboratorii biroului notarial
  - h. Colaboratorii biroului executorului judecătoresc
  - i. Instanța de judecată
  - j. Alt subiect (explicați mai jos).
18. În cazurile când identitatea participanților la proces, a experților, specialiștilor sau martorilor în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință a fost verificată de instanța de judecată, cum a avut loc verificarea?
19. Cum s-a realizat depunerea de către participanții la proces a cererilor și demersurilor scrise în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?

20. Cum s-a realizat semnarea de către participanții la proces și martori a declarațiilor în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?
21. Cum a fost asigurat dreptul participanților la proces și al martorilor de a se consulta de o manieră confidențială cu avocații lor în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?
22. Cum a fost asigurat dreptul participanților la proces și al martorilor de a beneficia de serviciile interpreților în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?
23. Ați avut vreo hotărâre casată pentru motive ce țin de echitatea procesului judiciar, tangențiale desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință?
24. Ce probleme tehnice ați întâmpinat în cadrul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință? Dacă au existat, explicați cum au fost remediate aceste probleme. Dacă problemele tehnice nu au fost remediate, indicați dacă acestea au dus la amânarea ședințelor.
25. Judecătoria la care activați dispune de suficient echipament și are condițiile tehnice necesare pentru desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință?
26. Indicați dacă Dvs. și/sau asistentul judiciar și grefierul Dvs. aveți nevoie de instruire tehnică pentru folosirea echipamentului de videoconferință.
27. Dacă este cazul, notați propuneri de lege ferenda ce țin de desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință.

ANEXA 2.

Chestionar pentru avocați referitor la testarea, în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a utilizării extinse a aplicației de videoconferință

Selectați judecătoria (și sediul) în care ați participat ca avocat în ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință (pot fi selectate mai multe opțiuni):

1. Judecătoria Bălți, sediul Central
2. Judecătoria Bălți, sediul Fălești
3. Judecătoria Bălți, sediul Sângerei
4. Judecătoria Edineț, sediul Central
5. Judecătoria Edineț, sediul Briceni
6. Judecătoria Edineț, sediul Dondușeni
7. Judecătoria Edineț, sediul Ocnița
8. Judecătoria Ungheni

1. Specificați în care categorii de cauze ați participat ca avocat în ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri).

- a. Cauze civile
- b. Cauze de contencios administrativ
- c. Cauze în materia insolvabilității
- d. Cauze penale
- e. Cauze contravenționale
- f. Cauze în materia judecătorului de instrucție

2. Indicați în câte cauze ați participat ca avocat în ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință.

3. Indicați în câte ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință ați participat ca avocat.

4. Indicați care subiecte procedurale ați asistat ca avocat în ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință.

5. Indicați fazele procedurale la care instanța de judecată a dispus desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri):

- a. Odată cu primirea dosarului în procedură
- b. La etapa incipientă a procesului, după solicitarea opiniei participanților la proces (în ședința de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, ședința preliminară etc.)
- c. La etapa incipientă a procesului, fără solicitarea opiniei participanților la proces (în ședința de pregătire a cauzei pentru dezbateri judiciare, ședința preliminară etc.)
- d. La examinarea cauzei în fond, după solicitarea opiniei participanților la proces
- e. La examinarea cauzei în fond, fără solicitarea opiniei participanților la proces.

6. Indicați dacă ați solicitat desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință (și motivele, dacă

este aplicabil):

- a. Da
- b. Nu.

7. Indicați motivele pentru care instanța de judecată a dispus desfășurarea ședințelor prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri):
- a. Caracterul oportun al audierii experților prin videoconferință
  - b. Participanții la proces sau martorii nu puteau să se prezinte la sediul judecătorei din cauza aflării peste hotarele Republicii Moldova
  - c. Participanții la proces sau martorii nu puteau să se prezinte la sediul judecătorei din cauza executării pedepsei în penitenciarele din Republica Moldova
  - d. Participanții la proces sau martorii nu puteau să se prezinte la sediul judecătorei din cauza internării într-o instituție medicală sau a dizabilităților locomotorii
  - e. Audierea martorilor în condițiile art. 110 alin. (5) din Codul de procedură penală
  - f. Caracterul oportun al audierii participanților la proces, a martorilor sau specialiștilor prin videoconferință din cauza distanței mari de la domiciliul sau locul de muncă a acestora până la sediul judecătorei
  - g. Raționamente de sănătate publică
  - h. Securitatea fizică și/sau psihică a participanților la proces sau a martorilor
  - i. Gestionarea mai eficientă a timpului de muncă a instanței de judecată
  - j. Instanța de judecată nu a furnizat niciun motiv
  - k. Alte motive (precizați mai jos).
8. Anterior desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, Dvs. și clientului Dvs. v-au fost întotdeauna aduse la cunoștință dreptul de a obiecta împotriva desfășurării ședințelor prin videoconferință și instrucțiunile tehnice de conectare la ședințe prin videoconferință?
- a. Da
  - b. Nu (explicați mai jos).
9. Ați obiectat împotriva desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință (indicați motivele, dacă este aplicabil)?
- a. Da
  - b. Nu.
10. Dacă ați obiectat împotriva desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință, care a fost soluția instanței?
11. Care aplicații au fost utilizate pentru desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri):
- a. TrueConf
  - b. Zoom
  - c. Skype
  - d. Altele (precizați mai jos).
12. Dvs. și clienții Dvs., în cadrul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință, se aflau în Republica Moldova sau peste hotarele acesteia?

- a. În Republica Moldova
  - b. Peste hotarele Republicii Moldova
  - c. Participare mixtă (de ex., Dvs. în Republica Moldova, iar clienții peste hotarele acesteia, sau unii clienți în Republica Moldova, iar alții peste hotarele acesteia, explicați mai jos).
13. Unde ați fost localizat Dvs. și clienții Dvs. la participarea în ședințe de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri)?
- a. La sediul misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova
  - b. La sediul instituției penitenciare
  - c. La sediul instituției medicale
  - d. La sediul instituției de asistență socială
  - e. La sediul autorității tutelare
  - f. La sediul organului de probațiune
  - g. La biroul notarial
  - h. La biroul executorului judecătoresc
  - i. La domiciliu
  - j. La locul de muncă
  - k. La sediul judecătoriei
  - l. În alte locații (specificați mai jos).
14. Cine a verificat identitatea Dvs. și a clienților Dvs. la participarea în ședințe de judecată prin videoconferință (pot fi selectate mai multe răspunsuri)?
- a. Colaboratorii misiunii diplomatice sau al oficiului consular al Republicii Moldova.
  - b. Colaboratorii instituției penitenciare
  - c. Colaboratorii instituției medicale
  - d. Colaboratorii instituției de asistență socială
  - e. Colaboratorii autorității tutelare
  - f. Colaboratorii organului de probațiune
  - g. Colaboratorii biroului notarial
  - h. Colaboratorii biroului executorului judecătoresc
  - i. Instanța de judecată
  - j. Alt subiect (explicați mai jos).
15. În cazurile când identitatea Dvs. și a clienților Dvs. în ședințe de judecată desfășurate prin videoconferință a fost verificată de instanța de judecată, cum a avut loc verificarea?
16. Cum s-a realizat depunerea de către participanții la proces a cererilor și demersurilor scrise în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?
17. Cum s-a realizat semnarea de către participanții la proces și martori a declarațiilor în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?
18. Cum a fost asigurat dreptul clienților Dvs. de a se consulta cu Dvs. de o manieră confidențială în ședințele de judecată desfășurate prin videoconferință?
19. Cum ați perceput calitatea prestației interpreților în ședințele de judecată desfășurate prin

videoconferință?

20. Ați invocat sau planificați să invocați în căi de atac motive ce țin de echitatea procesului judiciar, tangențiale desfășurării ședințelor de judecată prin videoconferință? Dacă ați invocat, care a fost soluția instanței ierarhic superioare?
21. Ce probleme tehnice ați întâmpinat în cadrul ședințelor de judecată desfășurate prin videoconferință? Dacă au existat, explicați cum au fost remediate aceste probleme. Dacă problemele tehnice nu au fost remediate, indicați dacă acestea au dus la amânarea ședințelor.
22. Indicați care a fost percepția Dvs. privind nivelul de expertiză tehnică a personalului judecătorei la utilizarea aplicației de videoconferință.
23. Dacă este cazul, notați propuneri de lege ferenda ce țin de desfășurarea ședințelor de judecată prin videoconferință.

ANEXA 3.

Listă de verificare pentru monitorizarea în cadrul Judecătoriilor model-pilot Bălți, Edineț și Ungheni, în perioada 1 decembrie 2022 – 31 mai 2023, a ședințelor de judecată în care a fost utilizată aplicația de videoconferință

Judecătoria (și sediul)			
Data ședinței de judecată			
Categoria cauzei			
Nr. cauzei			
Aplicația de videoconferință utilizată			
Nr. de subiecte procedurale în ședința de judecată			
Localizarea subiectelor procedurale			
Temeiul desfășurării ședinței de judecată prin videoconferință			
Aspectul analizat	Da	Nu	Comentarii
Obiecții în ședință privind desfășurarea acesteia prin videoconferință			
Verificarea de către instanță a identității participanților la proces, experților, specialiștilor sau martorilor			
Cereri sau demersuri scrise depuse în ședință			
Semnarea de către participanții la proces sau martori a declarațiilor			
Participanți la proces sau martori asistați de avocați			
Participanți la proces sau martori asistați de interpreți			
Probleme tehnice în ședință			

ANEXA 4.

Lista echipamentelor pentru un set de sistem de videoconferință (sală de videoconferință)

Denumire echipament	Specificații tehnice ale echipamentului	Număr unități
SET DE VIDEOCONFERINȚĂ		
Echipament I.1: Desktop	<p>Processor: minim CPU Intel Core i7, minim 10th Generation</p> <p>Memory: 8GB DDR4</p> <p>Memory slots: 2</p> <p>Storage HDD: 1TB SATA + SSD internal Drive 256GB</p> <p>Motherboard: Chipset-Intel, SATA III, USB pin-connect on board, min 6 USB – 2.0 or 3.0</p> <p>Network communicator: Integrated 10/100/1000 Gigabit Ethernet LAN</p> <p>Video: Integrated, HDMI, VGA. Availability of VGA port mandatory.</p> <p>Audio: Integrated</p> <p>Power supply Ports: 300 W AC power adapter</p> <p>Slots: Front panel: USB x 2, Audio IN x 1, Audio OUT x 1.</p> <p>Rear panel: USB x 4 (min 2 x USB 3.0), VGA x 1, Audio IN x 1, Audio OUT x 1, RJ45 x 1, HDMI</p> <p>Minimum 2 x PCI express</p> <p>1x PCI Express 3.0 x16 Slot</p> <p>2x PCI Express 3.0 x1 Slot</p> <p>Availability of a free USB pin on the motherboard (Minimum 2 x)</p> <p>Form factor: Desktop middle tower</p> <p>Keyboard: USB, RU/US, same brand as desktop</p> <p>Mouse: Optical USB mouse, same brand as desktop</p> <p>Monitor: 23.5" FHD same brand as desktop, HDMI, VGA. Availability of VGA port and VGA cable mandatory.</p> <p>Power filter: Length: 5 m, 5 sockets</p> <p>Software: pre-installed:</p> <p>Windows 10 Professional (64-bit) Ro</p> <p>MS Office Home & Business 2019 Ro</p> <p>Windows Antivirus (pre-installed)</p> <p>Warranty: Three years international service and support</p>	1
Echipament I.2: HDMI Splitter	<p>HDMI Splitter 1 input x 4 output</p> <p>Warranty: Three years international service and support</p>	1

Denumire echipament	Specificații tehnice ale echipamentului	Număr unități
Echipament I.3: LED TV	<p>LED TV: Reputable BRAND</p> <p>Screen size: 127 cm (50 inch)</p> <p>Resolution: 1920x1080</p> <p>FULL HD, LED</p> <p>Refresh rate 100Hz</p> <p>Input connectors: minimum 2 HDMI ports (HDMI standard), D-SUB (15 pin), USB (JPEG, MP3, MP4, MPEG4)</p> <p>VESA mount. Remote control</p> <p>Power: 220-240V</p> <p>Warranty: 36 months</p>	2
Echipament I.4: UPS type I (for LED TV)	<p>UPS Power Supply: 550 VA, 360 Watt, AVR, IN/OUT 230V</p> <p>Output Frequency (sync to mains) 50/60Hz +/- 3 Hz, Input voltage range for main operations 170 - 300V, Input voltage adjustable range for mains operation 150 - 300V</p> <p>Warranty: 24 months</p>	2
Echipament I.5: Wall Mount for LED TV	<p>Wall Mount for LED TV</p> <p>For screen size 60" and UPS</p> <p>Screen leveling</p> <p>Cable management</p> <p>Inclination angle: 15°~ 25 °</p>	2
Echipament I.6: Surge Protector for SRS desktop	Surge protector: Length: 5 m, 5 sockets	1
Software I.7: Software "SRS Recording and Logging System"	"SRS Femida 2AIVHD" software License Recording and logging system, 2 audio channels, 1 video VHD channel.	1
Echipament I.8: Streaming equipment	Webcast module SRS RB03	1
Echipament I.9: Video camera	SRS VHD40 Camera with power supply, 2Mp, varifocal lens 2.8-12 mm or 6-22 mm	4
Echipament I.10: Video Capture Card	AverMedia GC570 Video Capture Card HDMI 1080p, PCI-exp	2
Echipament I.11: Digital Video processor	SRS DVP HD-04 Digital Video processor, including power supply "12V / 3A", without HDD, HDMI output resolutions 1080p	1
Echipament I.12: Audio Interface 8U mixer	SRS Femida Audio Interface 8U mixer, including 12V / 2A power supply, DB15-DB44 1.5m cable	1
Echipament I.13: USB mini sound card	USB mini sound card, USB mini-BLS5 cable.	1
Echipament I.14: Cable HDMI to HDMI	Cable HDMI to HDMI 1.8m male-male, Ethernet 19m-19m I (V1.4)	4
Echipament I.15: Cable HDMI to HDMI	Cable HDMI to HDMI 20m male-male, Ethernet 19m-19m I (V1.4)	2
Echipament I.16: Surge Protector (for SRS Equipment's)	Surge Protector 5 Sockets, 5.0m, Black, flame-retardant material	2
Echipament I.17: Rack 9U on wheels, with door	Rack 9U on wheels, with door (600x600x400)	1
Echipament I.18: Speakers	Speakers, 20W (not USB connection)	1
Echipament I.19: Switch	8-PORT 10/100MBPS Switch	1
Echipament I.20: Patch Cord	3m Patch Cord (2 x), 10m Patch Cord (1 x), Cat.5E, Gray	2
Echipament I.21: UPS type 2 for SRS Equipments and PC	UPS type 2: Back UPS 1000 VA, 220/230/240V	1

ANEXA 5.

Lista echipamentelor pentru un set de înregistrare audio și întocmire a proceselor-verbale SRS Femida

Denumire echipament	Specificații tehnice ale echipamentului	Număr unități
SET PENTRU ÎNREGISTRARE AUDIO SRS FEMIDA		
Echipament I.1: Desktop	<p>Processor: minim CPU Intel Core i7, minim 10th Generation</p> <p>Memory: 8GB DDR4</p> <p>Memory slots: 2</p> <p>Storage HDD: 1TB SATA + SSD internal Drive 256GB</p> <p>Motherboard: Chipset-Intel, SATA III, USB pin-connect on board, min 6 USB – 2.0 or 3.0</p> <p>Network communicator: Integrated 10/100/1000 Gigabit Ethernet LAN</p> <p>Video: Integrated, HDMI, VGA</p> <p>Audio: Integrated</p> <p>Power supply Ports: minim 300 W AC power adapter</p> <p>Slots: Front panel: USB x 2, Audio IN x 1, Audio OUT x 1.</p> <p>Rear panel: USB x 4 (min 2 x USB 3.0), VGA x 1, Audio IN x 1, Audio OUT x 1, RJ45 x 1, HDMI</p> <p>Minimum 2 x PCI express</p> <p>1x PCI Express 3.0 x16 Slot</p> <p>2x PCI Express 3.0 x1 Slot</p> <p>Availability of free USB 2.0 connector (10-1 pin) on the motherboard</p> <p>Form factor: Desktop middle tower</p> <p>Keyboard: USB, RU/US, same brand as desktop</p> <p>Mouse: Optical USB mouse, same brand as desktop</p> <p>Monitor: 23.5" FHD same brand as desktop, HDMI, VGA</p> <p>Power filter: Length: 5 m, 5 sockets</p> <p>Software: pre-installed:</p> <p>Windows 10 Professional (64-bit) Ro</p> <p>MS Office Home&Business 2019 Ro</p> <p>Windows Antivirus (pre-installed)</p> <p>Warranty: Three years international service and support</p>	1
Echipament I.3: UPS (for desktops)	<p>UPS Power Supply: min 360 Watt, AVR, IN/OUT 230V</p> <p>Output Frequency (sync to mains) 50/60Hz +/- 3 Hz, Input voltage range for main operations 170 - 300V, Input voltage adjustable range for mains operation 150 - 300V, cable PC, min 4 sockets</p> <p>Warranty: 24 months</p>	1
Echipament I.4: Surge Protector for SRS desktop	<p>Surge protector: Length: 5 m, 5 sockets</p>	1
Software I.5: Software "SRS Recording and Logging System"	<p>„SRS Femida” software</p> <p>License Recording and logging system, 4 audio channels,</p> <p>USB License key with 4 channels (1 item);</p> <p>License key connection cable (1 item);</p>	1
Echipament I.6: Audio Interface 8U mixer	<p>SRS Femida Audio Interface 8U mixer, including 12V / 2A power supply, DB15-DB44 1.5m cable,</p>	1

Denumire echipament	Specificații tehnice ale echipamentului	Număr unități
Echipament I.7: USB mini sound card	USB mini sound card, USB mini-BLS5 cable.	1
Echipament I.8: Speakers	Speakers Black, minim 20w (not USB connection)	1
Echipament I.9: Patch Cord	10m Patch Cord, Cat.5E, Gray	1
Echipament I.10: Headsets	Connectivity: USB-A compatible (1.1, 2.0, 3.0) Audio: Stereo sound System Requirements: Windows 10 Pro compatible, Compatible with Microsoft Teams and others Cable length: 2 meters (minimum) Features: Padded headband and ear cups, Adjustable headband, Microphone boom Controls: In-line controls for volume and mute Noise cancellation: Noise cancelling microphone	1
Echipament I.11: Microphones	Set - 4 choral ceiling microphones with ceiling mount and 10 m cable	1

ANEXA 6.

Date statistice privind utilizarea sistemului de videoconferință în instanțele judecătorești din RM

Nr ord.	Denumirea instanței	Numărul echipamentelor de videoconferință				Numărul ședințelor desfășurate prin videoconferință			
		Anul 2020	Anul 2022	Anul 2023	Total	Anul 2020	Anul 2021	Anul 2022	Tendința 20/22 (%)
1	Curtea Supremă de Justiție	2	0	0	2	30	17	38	27
2	Curtea de Apel Chișinău	4	0	0	4	3285	7292	7073	115
3	Curtea de Apel Cahul	1	0	0	1	472	266	245	-48
4	Curtea de Apel Comrat	2	0	0	2	349	446	433	24
5	Curtea de Apel Bălți	2	0	0	2	1430	2765	2918	104
6	Judecătoria Chișinău	7	0	9	16	1094	4415	4286	292
7	Judecătoria Criuleni	2	0	0	2	39	29	20	-49
8	Judecătoria Hîncești	2	0	0	2	567	1218	1086	92
9	Judecătoria Orhei	4	0	0	4	1801	4281	3396	89
10	Judecătoria Strășeni	2	0	0	2	101	87	42	-58
11	Judecătoria Anenii-Noi	2	0	0	2	279	1033	1678	501
12	Judecătoria Căușeni	2	0	0	2	36	95	60	67
13	Judecătoria Ungheni	2	2	0	4	44	25	28	-36
14	Judecătoria Bălți	3	5	0	8	599	1458	1111	85
15	Judecătoria Drochia	3	0	0	3	292	461	396	36
16	Judecătoria Edineț	4	0	2	6	512	1699	2210	332
17	Judecătoria Soroca	2	0	0	2	1017	2724	2338	130
18	Judecătoria Cahul	5	0	0	5	1004	980	892	-11
19	Judecătoria Comrat	3	0	0	3	97	58	48	-51
20	Judecătoria Cimișlia	2	0	0	2	341	3459	2721	698
TOTAL		56	7	11	74	13389	32808	31019	132

ANEXA 7.

Date statistice privind utilizarea sistemului de videoconferință în instanțele judecătorești din RM per tip de cauze

N/o	Denumirea instanței	Anul 2020			Anul 2021			Anul 2022			Tendința 20/22, penale (%)	Tendința 20/22, contravenționale (%)	Tendința 20/22, civile (%)
		Civile	Penale	Contravenționale	Civile	Penale	Contravenționale	Civile	Penale	Contravenționale			
1	Curtea Supremă de Justiție	11	19	0	6	10	1	15	23	0	36	21	-
2	Curtea de Apel Chișinău	24	3248	13	22	7261	9	16	7048	8	-33	117	-38
3	Curtea de Apel Cahul	2	470	0	2	263	1	2	242	1	0	-49	-
4	Curtea de Apel Comrat	0	347	2	7	435	4	5	423	5	-	22	150
5	Curtea de Apel Bălți	2	1421	7	6	2749	10	16	2891	11	700	103	57
6	Judecătoria Chișinău	383	681	30	123	4257	35	115	4129	42	-70	506	40
7	Judecătoria Criuleni	2	36	1	3	25	1	7	13	0	250	-64	-100
8	Judecătoria Hîncești	9	557	1	40	1175	3	17	1063	6	89	91	500
9	Judecătoria Orhei	19	1771	11	76	4139	66	99	3254	43	421	84	291
10	Judecătoria Strășeni	11	84	6	8	74	5	16	18	8	45	-79	33
11	Judecătoria Anenii-Noi	2	275	2	14	1012	7	44	1622	12	2100	490	500
12	Judecătoria Căușeni	4	29	3	9	82	2	13	46	1	225	59	-67
13	Judecătoria Ungheni	9	32	3	10	14	1	10	17	1	11	-47	-67
14	Judecătoria Bălți	17	541	41	22	1368	68	14	1049	48	-18	94	17
15	Judecătoria Drochia	17	269	6	35	424	1	30	344	22	76	28	267
16	Judecătoria Edineț	29	481	2	24	1660	19	37	2165	9	28	350	350
17	Judecătoria Soroca	13	1001	3	24	2690	10	30	2273	35	131	127	1067
18	Judecătoria Cahul	17	981	6	18	953	9	19	859	14	12	-12	133
19	Judecătoria Comrat	10	69	18	24	25	8	9	32	6	-10	-54	-67
20	Judecătoria Cimișlia	7	332	2	29	3419	11	44	2667	11	529	703	450
	TOTAL	588	12644	157	502	32035	271	558	30178	283	-5	139	80

ANEXA 8.

Lista penitenciarelor raportată la circumscripția instanțelor de judecată elaborată de ANP

N/o	Denumirea instituției penitenciare	Numărul conturilor TrueConf / Numărul seturilor de videoconferință	Denumirea instanțelor judecătorești	Nr de conturi TrueConf / Nr. set videoconferinta
1.	Penitenciarul nr. 1 –Taraclia, or. Taraclia	1	· Jud. Cahul, sediul Central	3
			· Curtea de Apel Cahul	1
			· Curtea Supremă de Justiție	2
2.	Penitenciarul nr. 2 – Lipcani, or. Lipcani	1	· Jud. Edinet, sediul Central	1
			· Curtea de Apel Bălți	2
			· Curtea Supremă de Justiție	2
3.	Penitenciarul nr. 3 – Leova, or. Leova	1	· Jud. Cimișlia, sediul Central	1
			· Curtea de Apel Comrat	2
			· Curtea Supremă de Justiție	2
4.	Penitenciarul nr. 4 – Cricova, or. Cricova	1	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
5.	Penitenciarul nr. 5 – Cahul, or. Cahul	1	· Jud. Cahul, sediul Central	3
			· Curtea de Apel Cahul	1
			· Jud. Comrat, sediul Central	1
			· Curtea de Apel Comrat	2
			· Curtea Supremă de Justiție	2
6.	Penitenciarul nr. 6 – Soroca, or. Soroca	1	· Jud. Soroca sediul Central	1
			· Curtea de Apel Bălți	2
			· Curtea Supremă de Justiție	2
7.	Penitenciarul nr.7 - Rusca, sat. Rusca	1	· Jud. Hîncești, sediul Central	1
			· Judecătoria Cimișlia, sediul Leova	1
			· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
8.	Penitenciarul nr.8 – Bender, or. Bender	1	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
9.	Penitenciarul nr. 9 – Pruncul, Pruncul, mun. Chișinău	1	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
10.	Penitenciarul nr.10 – Goian, com. Goian, mun. Chișinău	1	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2

N/o	Denumirea instituției penitenciare	Numărul conturilor TrueConf /	Denumirea instanțelor judecătorești	Nr de conturi TrueConf /
		Numărul seturilor de video-conferință		Nr. set videoconferinta
11.	Penitenciarul nr. 11- Bălți, or. Bălți	6	· Jud. Bălți, sediul central	4
			· Jud. Edineț, sediul central	1
			· Jud. Drochia sediul Central	1
			· Jud. Ungheni	4
			· Curtea de Apel Bălți	2
			· Curtea Supremă de Justiție	2
12.	Penitenciarul nr. 12 - Bender, or. Bender	1	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
13.	Penitenciarul nr.13 – Chișinău, mun. Chișinău	6	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Jud. Chișinău (Central, Centru, Buiucani, Ciocana, Rîșcani)	7
			· Jud. Cimișlia, sediul Central	1
			· Jud. Ungheni	4
			· Jud. Strășeni, sediul Central	1
			· Jud. Căușeni, sediul Central	1
			· Jud. Anenii-Noi, sediul Central	1
			· Jud. Hîncești, sediul Central	1
			· Jud. Criuleni, sediul Central	1
· Curtea Supremă de Justiție	2			
14.	Penitenciarul nr.15 - Cricova, or. Cricova	1	· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
15.	Penitenciarul nr.16 – Pruncul, Pruncul, mun. Chișinău	1	· Toate instanțele judecătorești	maxim 6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
16.	Penitenciarul nr.17 – Rezina, or. Rezina	5	· Jud. Orhei, sediul Central	1
			· Jud. Orhei, sediul Rezina	1
			· Jud. Soroca, sediul Central	1
			· Curtea de Apel Bălți	2
			· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2
17.	Penitenciarul nr.18 - Brănești, Brănești	2	· Jud. Orhei, sediul Central	1
			· Curtea de Apel Chișinău	6
			· Curtea Supremă de Justiție	2

Această publicație a fost realizată cu sprijinul poporului american prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID). Conținutul publicației este responsabilitatea Dexis Consulting Group și nu reflectă neapărat opinia USAID sau a Guvernului Statelor Unite ale Americii.